

Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem ——— 2020

Česká národní banka — Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem — 2020

Úvodní slovo guvernéra

Vážení čtenáři,

jedním z klíčových úkolů ČNB vyplývajících ze zákona o ČNB je **výkon dohledu nad finančním trhem v České republice**. V této oblasti mezi naše hlavní cíle náleží péče o stabilitu finančního systému a zajištění bezpečného a plynulého rozvoje finančního trhu. ČNB proto reguluje jednotlivé sektory a subjekty finančního trhu a systematicky na ně dohlíží, stanovuje pravidla pro jejich činnost, která chrání jejich stabilitu i klienty, a postihuje případy nedodržování stanovených pravidel.

Podobně jako v minulých letech **ČNB ve Zprávě o výkonu dohledu nad finančním trhem** (dále jen Zpráva) **transparentně informuje o svých dohledových činnostech za uplynulý rok**. V předkládané Zprávě naleznete **informace o stěžejních regulatorních a dohledových aktivitách za rok 2020**. Tyto informace se týkají širokého spektra činností a úkolů ČNB jako integrovaného orgánu dohledu a zahrnují zejména dohled na dálku a kontroly na místě u regulovaných subjektů finančního trhu, dohlížení na postupy prováděné těmito subjekty v praxi, jakož i výkon dohledu nad infrastrukturou kapitálového trhu či dohled nad dodržováním povinností stanovených zákonem o ochraně spotřebitele. Mezi dohledové aktivity ČNB patří rovněž licenční, schvalovací a povolovací činnosti, včetně vydávání doporučení pro dohlížené subjekty, a dále stanovování nápravných opatření a uplatňování sankcí. Nedílnou součástí výkonu dohledu ČNB je také shromažďování, zpracovávání a vyhodnocování informací, jež slouží k podpoře dohledu a k informování veřejnosti o stavu a vývoji finančního trhu v České republice. V publikaci rovněž naleznete základní informace o změnách v české a evropské legislativě regulující finanční trh a o aktivitách ČNB v oblasti mezinárodní spolupráce s orgány regulace a dohledu nad finančním trhem.

V oblasti mezinárodní spolupráce lze za významný úspěch ČNB považovat opětovné zvolení zástupkyně ČNB Zuzany Silberové do správní rady Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění a nové zvolení reprezentanta ČNB Vojtěcha Bellinga coby prvního zástupce střední a východní Evropy do správní rady Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy.

Klíčovou událostí uplynulého roku byla koronavirová krize, která zásadně dopadla na globální i tuzemskou ekonomiku a zasáhla rovněž do fungování

finančních trhů. **Domácí finanční sektor jako celek vstoupil do roku 2020 ve velmi dobré kondici**, tedy stabilní, s dobrým kapitálovým vybavením a s vysokou likviditou, jež mu umožnila bez problémů přestát dosavadní dopady koronavirové pandemie a nadále plnit svoji úlohu ve financování tuzemské ekonomiky. ČNB na bezprecedentní vývoj neprodleně zareagovala přijetím řady stabilizačních opatření v oblasti měnové politiky, makroobezřetnostní politiky či měnových operací k dodávání likvidity subjektům finančního trhu. Dopady pandemie významně ovlivnily také výkon dohledu ČNB. V reakci na související rizika **ČNB upravila své dohledové priority pro rok 2020 a přizpůsobila je nastalé mimořádné situaci**.

Jako jedno z opatření ke zmírnění dopadů pandemie byl v dubnu 2020 přijat **zákon o tzv. úvěrovém moratoriu**, na jehož přípravě se ČNB podílela. Tento zákon umožňoval klientům požádat poskytovatele jejich úvěru o odklad splátek až do 31. října 2020, pokud došlo k dočasnému výpadku příjmů klienta v důsledku koronavirové nákazy či souvisejících protiepidemických opatření. Využití moratoria rovněž bankám a družstevním záložnám umožnilo, aby kvůli tomuto odkladu splátek nemusely navyšovat opravné položky k dotčeným pohledávkám. Ukončení účinnosti časově omezeného moratoria přitom nevedlo k bezprostřednímu významnějšímu nárůstu objemu úvěrů v selhání.

ČNB dále přikročila k **uvolnění proticyklické kapitálové rezervy**, jejíž sazbu v průběhu roku 2020 postupně snížila z 1,75 % až na 0,5 %, čímž podpořila schopnost bank plynule úvěrovat nefinanční podniky a domácnosti. Rovněž vyzvala banky, pojišťovny a penzijní společnosti, aby se zdržely **výplaty dividend** či jiných kroků, které by mohly ohrozit jejich kapitálovou odolnost. Od 1. dubna 2020 také ČNB zmírnila **doporučení pro posuzování žádostí o nové hypotéky**.

Pokud jde o vlastní výkon dohledu, ČNB **zesílila monitoring subjektů finančního trhu** ve vytipovaných rizikových oblastech, které byly důsledky pandemie ovlivněny. Pozornost dohledu tak cílila na schopnost dohlížených subjektů vyrovnat se s dopady pandemie, zejména byly pečlivě monitorovány kapitálová vybavenost, řízení rizik, adekvátní nastavení řídicích a kontrolních systémů, životaschopnost obchodních modelů či schopnost zajistit podmínky pro kontinuitu činnosti. U úvěrových institucí se ČNB kromě výše uvedeného zaměřila také na **posuzování kvality úvěrových portfolií a tvorby opravných položek**. ČNB v rámci výkonu dohledu v období pandemie prováděla četnější dohledové analýzy a zintenzivnila komunikaci s dohlíženými subjekty, evropskými orgány dohledu i jednotlivými asociacemi subjektů finančního trhu.

Přes zvýšenou pozornost, kterou ČNB věnovala dopadům pandemie, pokračoval se stejným či spíše větším úsilím výkon dohledu také v dalších, dosud nezmiňovaných oblastech. Značnou pozornost ČNB v uplynulém roce věnovala, a to nejen ve vztahu k pandemii, dodržování pravidel ochrany spotřebitele a odborné péče, odolnosti dohlížených subjektů proti kybernetickým rizikům či posouzení účinnosti a efektivnosti opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML/CFT).

Již nyní je zřejmé, že **i v následujícím období bude výkon dohledu do značné míry ovlivňován vývojem pandemické situace**. Přesto jsem přesvědčen, že domácí finanční sektor, který v minulém roce prokázal svou vysokou celkovou odolnost, vstoupil i do nového kalendářního roku v relativně velmi slušné kondici, byť rizika související s pandemií přetrvávají s ohledem na její značně nejistý vývoj na vysoké úrovni. Ujišťuji vás proto, že ČNB bude i nadále pokračovat v maximálně odpovědném výkonu dohledu založeném na rizikově orientovaném přístupu, aby byla zajištěna finanční stabilita a bezpečné fungování tuzemského finančního systému. ČNB je i nadále připravena neprodleně reagovat na různé scénáře budoucího vývoje a přijímat odpovídající dohledová opatření, pokud si to aktuální situace vyžádá.

Jménem České národní banky

Jiří Rusnok, guvernéř

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO GUVERNÉRA	3
PŘEHLED KLÍČOVÝCH AKTIVIT DOHLEDU V ROCE 2020	8
ČÁST A — DOHLED NAD FINANČNÍM TRHEM	10
I. STRUČNÝ PŘEHLED VÝVOJE FINANČNÍHO TRHU V ROCE 2020	11
II. VÝVOJ REGULATORNÍHO RÁMCE	16
II.1 Vybrané regulatorní změny v EU v roce 2020	16
II.2 Vybrané regulatorní změny v ČR v roce 2020	17
BOX 1: BANKOVNÍ IDENTITA JAKO MODERNÍ PROSTŘEDEK ELEKTRONICKÉ IDENTIFIKACE	19
BOX 2: REGULATORNÍ A DOHLEDOVÉ ASPEKTY REAKCE NA PANDEMII KORONAVIRU V ROCE 2020	21
II.3 Vybrané vyhlášky, úřední a jiná sdělení ČNB v oblasti dohledu	23
III. DOHLED NAD FINANČNÍM TRHEM	26
III.1 Dohled nad úvěrovými institucemi	26
BOX 3: IMPLEMENTACE POŽADAVKU SILNÉHO OVĚŘENÍ U KARETNÍCH TRANSAKČÍ NA INTERNETU	27
III.2 Dohled nad pojišťovnami	29
III.3 Dohled nad penzijními společnostmi a fondy	31
III.4 Dohled nad obchodníky s cennými papíry	32
III.5 Dohled nad investičními společnostmi a fondy	33
III.6 Emise cenných papírů a regulované trhy	34
III.7 Dohled nad poskytovateli platebních služeb a vydavateli elektronických peněz	35
III.8 Dohled nad poskytovateli spotřebitelského úvěru	37
III.9 Dohled nad distributory finančních produktů	37
BOX 4: REGISTRACE POJIŠŤOVACÍCH ZPROSTŘEDKOVATELŮ A PANDEMIE KORONAVIRU	38
III.10 Dohled nad směnárny	40
III.11 Dohled v oblasti oběhu bankovek a mincí	41
III.12 Přeshraniční poskytování služeb	41
IV. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	42

Obsah	7
ČÁST B — STATISTICKÁ ČÁST	46
I. ÚVĚROVÉ INSTITUCE	47
II. POJIŠŤOVNY	52
III. PENZIJNÍ SPOLEČNOSTI A FONDY	55
IV. OBCHODNÍCI S CENNÝMI PAPÍRY	57
V. INVESTIČNÍ SPOLEČNOSTI A FONDY	58
VI. POČTY OSTATNÍCH SUBJEKTŮ FINANČNÍHO TRHU	60
VII. EMISE CENNÝCH PAPÍRŮ A REGULOVANÉ TRHY	62
VIII. SOUHRNNÉ INFORMACE O DOHLEDU	63
IX. REGULATORNÍ AKTIVITY ČNB V ROCE 2020	66
SEZNAM TABULEK	68
SEZNAM GRAFŮ	69
SEZNAM ZKRATEK	70

PŘEHLED KLÍČOVÝCH AKTIVIT DOHLEDU V ROCE 2020

ČNB na základě pravomoci, kterou jí svěřuje zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, plnila i v roce 2020 úlohu integrovaného orgánu dohledu nad finančním trhem v ČR. V rámci této role nadále zajišťovala kromě vlastního výkonu dohledu také další aktivity, mezi které patřily zejména licenční, schvalovací a povolovací činnosti, ukládání sankcí, stanovování opatření k nápravě zjištěných nedostatků, jakož i činnosti v oblasti regulace a aktivity v oblasti mezinárodní spolupráce.

V roce 2020 významným způsobem ovlivnila podmínky na finančním trhu pandemie onemocnění COVID-19, což se také výrazně promítlo do dohledových priorit ČNB pro daný rok.¹ **Ke klíčovým činnostem v oblasti výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2020** patřily následující aktivity:

- V sektoru **úvěrových institucí** se výkon dohledu zaměřoval na vyhodnocování schopnosti úvěrových institucí vyrovnat se s dopady krize související s koronavirovou pandemií, a to zejména v oblasti kapitálové přiměřenosti, řízení rizik, kvality úvěrových portfolií, tvorby opravných položek a zachování kontinuity činnosti v mimořádných podmínkách. ČNB se zabývala vývojem úlev poskytovaných bankami klientům, včetně legislativního moratoria na splácení úvěrů, a adekvátností jejich zachycení v bilancích dohlížených institucí. V souvislosti s nárůstem výkonu práce z domova a rovněž s pokračující digitalizací finančních služeb byla předmětem zvýšeného zájmu dohledu odolnost úvěrových institucí proti kybernetickým rizikům.
- V oblasti **odborné péče a ochrany spotřebitele u úvěrových institucí** se ČNB zabývala především poskytováním informací klientům, komunikací s klienty, postupy při uzavírání a ukončování smluvních vztahů s klienty, procesy při vyžadování informací od klientů a v neposlední řadě proaktivním odhalováním nekalých obchodních praktik úvěrových institucí. ČNB zároveň věnovala pozornost přípravě řešení pro silné ověření klienta při provádění karetních transakcí přes internet a jeho implementaci (podrobněji viz též box č. 3 Zprávy). ČNB se rovněž zaměřila na dodržování povinností vyplývajících z unijní legislativy, která stanovila rovnou výši poplatků za přeshraniční platby v eurech v rámci EU a poplatků účtovaných za odpovídající vnitrostátní platby v českých korunách, a také povinnosti předem zobrazovat transakční poplatky a poplatky za konverzi měny při výběrech z bankomatů nebo při standardních elektronických transakcích.
- V rámci výkonu dohledu v **pojistném sektoru** svou pozornost ČNB zaměřila na vyhodnocování rizikového profilu a jeho změn u dohlížených pojišťoven, vyhodnocování jejich finanční a solventnostní situace a posuzování dodržování požadavků na řídicí a kontrolní systém a dohled nad plněním požadavků na regulatorní výkaznictví a uveřejňování informací. V návaznosti na koronavirovou pandemii věnovala ČNB v roce 2020 zvýšenou pozornost detailnímu monitoringu a vyhodnocování jejich dopadů na pojistný sektor, a to zejména pokud jde o kapitálové a solventnostní potřeby jednotlivých pojišťoven a jejich potenciální zranitelnost s ohledem na jejich obchodní model.
- V oblasti **odborné péče a ochrany spotřebitele v pojišťovnictví** ČNB věnovala zvýšenou pozornost ověřování zachování fungování pojišťoven ve vazbě na dopady pandemie, včetně zajištění kontinuity plnění závazků pojišťoven z pojistných smluv, a také posuzování dopadů urychlené implementace nových technologií v rámci jednotlivých pojišťoven. V souvislosti s monitoringem přeshraničního poskytování pojištění se ČNB soustředila na dopady odchodu Spojeného království z EU (brexitu) na pojistné kmeny a dotčené pojistníky. ČNB dále sledovala zajištění náležité ochrany pojištěných v rámci tzv. flotilového pojištění a oblast řízení rizik pojišťovnami v návaznosti na monitoring soudní judikatury. Důraz kladla rovněž na naplňování regulatorních požadavků na produktové řízení (tvorbu a distribuci pojistných produktů) ve vazbě na konkrétní pojistné produkty, aby nevznikla újma koncovému spotřebiteli.
- V sektoru **penzijních společností a fondů** ČNB monitorovala dodržování regulatorních požadavků, především plnění kapitálové přiměřenosti penzijních společností, včetně hodnocení jejich kapitálové

¹ Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem pro rok 2020 zachycuje stav a informace známé k 31. prosinci 2020.

pozice a kapitálového řízení. V souvislosti s pandemií koronaviru ČNB dále věnovala zvýšené kapacity sledování a vyhodnocování dopadů pandemie na kapitálovou situaci, obchodní výsledky a celkovou činnost penzijních společností. ČNB se rovněž zaměřila na dodržování pravidel při správě majetku obhospodařovaných fondů.

- V sektoru **obchodníků s cennými papíry** se ČNB v rámci výkonu dohledu na dálku věnovala zejména přípravám na novou obezřetnostní regulaci tohoto sektoru kapitálového trhu (IFR/IFD). ČNB se dále zaměřila na kontrolu dodržování požadavků vzešlých z implementace evropské směrnice MiFID II do tuzemské legislativy a na oblast poskytování služeb zahraničními obchodníky s cennými papíry a přeshraniční poskytování investičních služeb.
- U **investičních společností a fondů** se výkon dohledu soustředil na mapování situace v oblasti řízení likvidity s cílem prověřit naplňování zákonných požadavků v praxi. ČNB dále dokončila revizi a nastavení obsahu regulačních výkazů s ohledem na aktuálně platnou legislativu.
- Výkon dohledu nad **subjekty provádějícími směnárenskou činnost** byl zaměřen na aktualizaci a komplexní vyhodnocení rizikových profilů směnárníků a ověřování plnění povinností v oblasti opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML/CFT).
- Dohledové činnosti ČNB v sektoru **nebankovních poskytovatelů platebních služeb** se zaměřily zejména na ověřování dodržování povinnosti ochrany peněžních prostředků ze strany dohlížených subjektů a na monitoring průběžného zavádění silného ověření klientů platebních institucí a institucí elektronických peněz u elektronických karetních transakcí. Dále ČNB kontrolovala plnění teritoriálního omezení výkonu činnosti poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu a vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu na území ČR, resp. vazeb těchto subjektů na tuzemský trh a klienty.
- V segmentu **poskytovatelů spotřebitelských úvěrů** byla dohledová činnost zaměřena zejména na přístup poskytovatelů k žádostem o odklad splátek z důvodu pandemie koronaviru, a to i v období po ukončení legislativního úvěrového moratoria.
- V sektoru **distributorů finančních produktů** ČNB vydala vyhlášku, která zavádí pravidelný reporting těchto subjektů. ČNB rovněž provedla tematická šetření zaměřená na produktové řízení v oblasti distribuce investičních a pojistných produktů, posuzování vhodnosti a přiměřenosti při poskytování investičních služeb a na opatření přijatá distributory v souvislosti s koronavirovou pandemií.
- V oblasti **regulovaných trhů a emisí cenných papírů** ČNB řešila zvýšený počet žádostí o schválení prospektů cenných papírů a jejich dodatků. Standardně ČNB dohlížela na plnění informačních povinností emitentů zejména ve formě přezkumu obsahu uveřejňovaných výročních a pololetních zpráv, ve vybraných případech včetně přezkumu správnosti aplikace mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS).
- V **povolovací činnosti** přetrvávalo i v roce 2020 vyřizování zvýšeného počtu žádostí o povolení k činnosti podle zákona č. 370/2018 Sb., o platebním styku. Zvýšený počet žádostí byl reakcí trhu na právní úpravu, která nabyla účinnosti 13. srpna 2018.
- V rámci výkonu dohledu nad činností **akreditovaných osob** při provádění zkoušek odborné způsobilosti ČNB vydala dohledový benchmark obsahující souhrn minimálních standardů pro zajištění řádného provádění odborných zkoušek distančním způsobem.
- V neposlední řadě věnovala ČNB značnou pozornost posouzení účinnosti **opatření v oblasti AML/CFT** a identifikaci rizik spojených s touto oblastí, která je nově i součástí procesu přezkumu a vyhodnocení orgánem dohledu (SREP). V reakci na aktuální rizika se ČNB zaměřila na identifikaci rizik a opatření uplatňovaných v oblasti AML/CFT v souvislosti se situací spojenou s pandemií koronaviru v sektoru úvěrových institucí, u životních pojišťoven a u penzijních společností.

Část A — Dohled nad finančním trhem

I. STRUČNÝ PŘEHLED VÝVOJE FINANČNÍHO TRHU V ROCE 2020

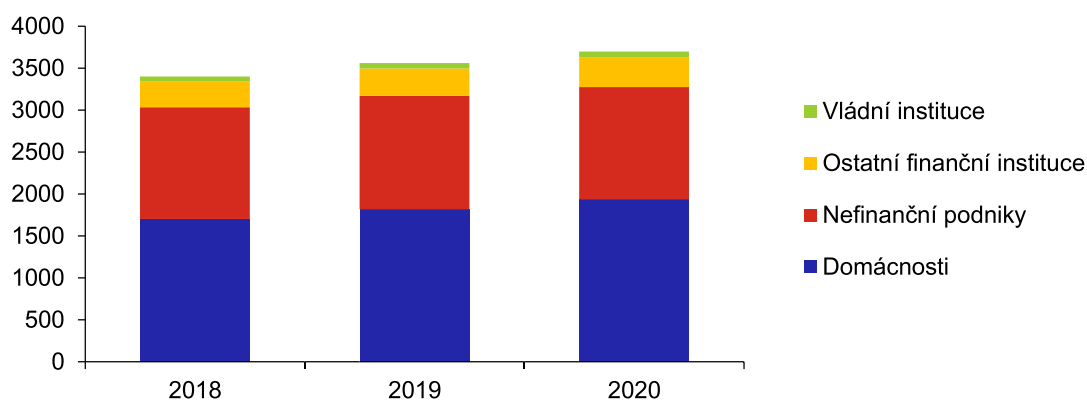
Pandemie zpomalila růst klientských úvěrů

Bilanční suma bankovního sektoru ke konci roku 2020 meziročně vzrostla o 5,4 % na 7 967,8 mld. Kč. Úvěry a pohledávky (očistěné o opravné položky), jež tvoří nejvýznamnější položky aktiv sektoru, zaznamenaly pouze relativně mírný meziroční nárůst o 32,6 mld. Kč na 6 067,1 mld. Kč.

Zatímco úvěry a pohledávky vůči centrálním bankám meziročně poklesly o 100,5 mld. Kč na 2 189,6 mld. Kč, objem klientských úvěrů² vzrostl o 3,9 % na 3 701,0 mld. Kč. Tento meziroční nárůst lze připsat zejména zvýšení objemu úvěrů domácnostem (o 6,4 %), které tak ke konci roku činily 1 935,6 mld. Kč, což odráželo zejména rekordní objem bankovních úvěrů poskytnutých na bydlení a hypotečních úvěrů. Relativně významně také vzrostl objem úvěrů a pohledávek za vládními institucemi, a to o 17,4 % na 73,6 mld. Kč. Dopady pandemie se naopak negativně promítly do objemu pohledávek za nefinančními podniky, které zaznamenaly meziroční pokles o 1,1 % na 1 338,3 mld. Kč.

Graf A.1 Objemy vybraných klientských úvěrových agregátů

(v mld. Kč, stav ke konci roku)

Protiepidemická opatření zmírnila nárůst podílu nevýkonných úvěrů

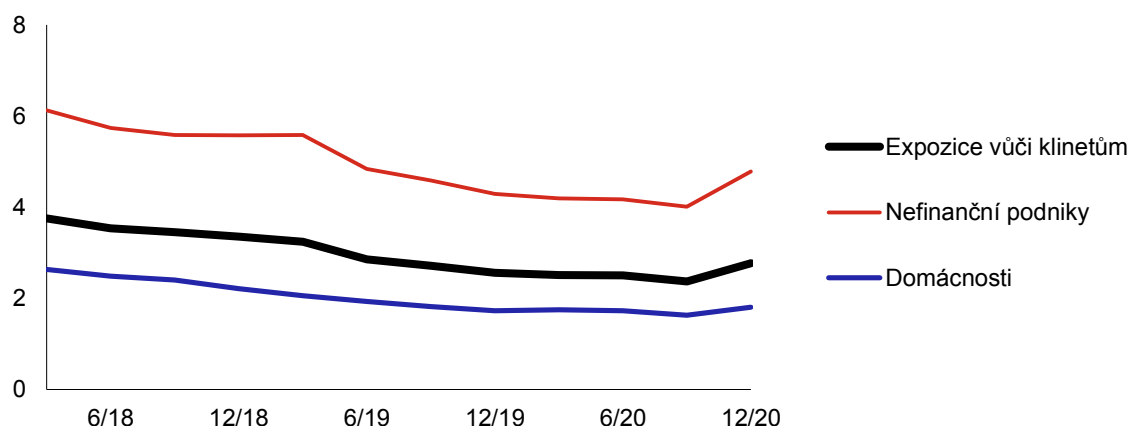
Objem nevýkonných klientských úvěrů (v brutto vyjádření, tj. bez započítání opravných položek) meziročně vzrostl o 12,6 % na hodnotu 104,8 mld. Kč, tedy o 11,9 mld. Kč. Nejvyšší měrou se na tomto nárůstu podílel vývoj nevýkonných expozic v sektoru nefinančních podniků (nárůst o 6,6 mld. Kč) a v sektoru domácností (nárůst o 3,6 mld. Kč). Ke konci roku dosahoval podíl nevýkonných úvěrů na celkových klientských úvěrech stále relativně nízké hodnoty 2,8 % (nárůst o 0,2 p. b.).

Nárůst objemu nevýkonných úvěrů byl v průběhu roku 2020 do značné míry tlumen stabilizačními vládními opatřeními a použitím zákonného úvěrového moratoria, které umožnilo úvěrovaným klientům několikaměsíční odklady splátek. K jejich určitému nárůstu došlo primárně v návaznosti na říjnové ukončení moratoria v závěru roku, což se projevilo zejména navýšením nevýkonných úvěrů vůči nefinančním podnikům.

² Klientské úvěry představují poskytnuté úvěry a pohledávky vůči vládním institucím, domácnostem, nefinančním podnikům a ostatním finančním institucím.

Graf A.2 Nevýkonné úvěry

(v %, z bankovních úvěrových expozic vůči danému sektoru)

Nárůst objemu klientských vkladů byl tažen sektorem domácností

Celkové závazky bankovního sektoru během roku 2020 vzrostly o 356,7 mld. Kč na 7 297,7 mld. Kč, přičemž nejvýznamnější skupinu závazků tvořily klientské vklady³ v objemu 5 309,5 mld. Kč. Klientské vklady tak zaznamenaly 9% meziroční nárůst, a to především díky nárůstu vkladů domácností o 12,4 %, jejichž hodnota ke konci roku činila 3 288,8 mld. Kč. Objem vlastního kapitálu meziročně vzrostl o 7,7 %. Na konci roku 2020 tak jeho hodnota dosáhla 670,1 mld. Kč.

Dopady pandemie se promítly do výrazného snížení zisku a rentability bank

Zisk celého bankovního sektoru po zdanění za rok 2020 dosáhl 47,2 mld. Kč, což znamenalo meziroční pokles o 43,9 mld. Kč, tj. zhruba o polovinu. Pokles zisku byl způsoben zejména snížením úrokového zisku, který se v porovnání s minulým rokem snížil o 12,9 % na 126,9 mld. Kč, a ztrátami ze znehodnocení, které se meziročně zvýšily o 25,2 mld. Kč. Meziroční změnu hospodářského výsledku mírně vylepšilo snížení správních nákladů o celkem 5,3 % na 73,6 mld. Kč. Snížení zisku mělo v kombinaci s nárůstem bilanční sumy podstatný vliv na pokles rentability. Rentabilita vlastního kapitálu (RoE) dosáhla výše 8,2 %, což představovalo meziroční pokles o 9,9 p. b. Poměr čistého zisku k aktivům (RoA) se ve stejném období snížil o 0,6 p. b. na 0,56 %.

Bankovní sektor setrvává v dobré likviditní pozici

Likviditní situace bankovního sektoru zůstala stabilní a silná. Agregátní hodnota ukazatele krytí likvidity (LCR) pro celý bankovní sektor, který do určité míry umožňuje vyjádřit odolnost bank vůči krátkodobému likviditnímu šoku, ke konci roku 2020 meziročně vzrostla o 12,7 p. b. na 197,6 %. Podíl celkových klientských vkladů na celkových klientských úvěrech ke konci roku 2020 představoval 143,5 %, což odpovídalo meziročnímu nárůstu o 6,7 p. b. Vzrostl také podíl rychle likvidních aktiv na celkové bilanční sumě sektoru, který ke konci roku činil 41,0 %.

Banky posílily svou kapitálovou vybavenost

Objem regulatorního kapitálu domácího bankovního sektoru⁴ meziročně vzrostl o 16,8 % na úroveň 630,9 mld. Kč, regulatorní kapitál byl z 97 % tvořen kvalitním kapitálem Tier 1. Celkový kapitálový poměr⁵ tuzemského bankovního sektoru se přitom meziročně zvýšil o 3,1 p. b. na 24,4 %. Vývoj kapitálového poměru ovlivnilo především posílení kapitálu ze zisku reflektující mimo jiné i doporučení ČNB ohledně pozastavení výplaty dividend. Pákový poměr vyjádřený jako podíl kapitálu Tier 1 na celkových úvěrech

³ Klientské vklady představují vklady přijaté od vládních institucí, domácností, nefinančních podniků a ostatních finančních institucí.

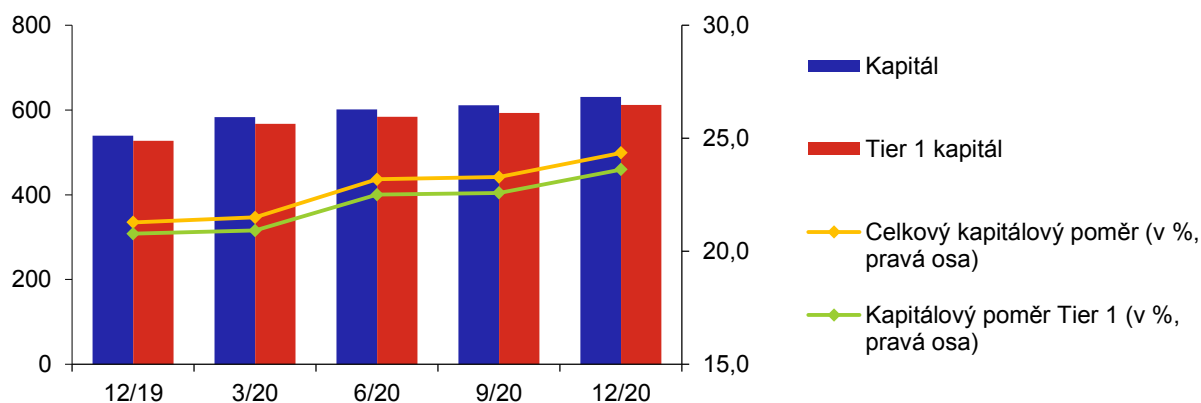
⁴ V tomto případě jsou z českého bankovního sektoru vyloučeny pobočky zahraničních bank působících v tuzemsku, jelikož rizika jejich podnikatelské činnosti jsou kryta regulatorním kapitálem jejich centrály. Vyhodnocení kapitálové přiměřenosti je přitom v působnosti příslušného zahraničního orgánu dohledu.

⁵ Kapitálový poměr je definován jako podíl příslušného kapitálu a celkových rizikových expozic v procentech.

a pohledávkách dosáhl na konci roku 2020 hodnoty 7,8 %, přičemž došlo k jeho meziročnímu zvýšení o 0,7 p. b.

Graf A.3 Kapitál a kapitálové poměry domácího bankovního sektoru

(levá osa v mld. Kč, pravá osa v %)

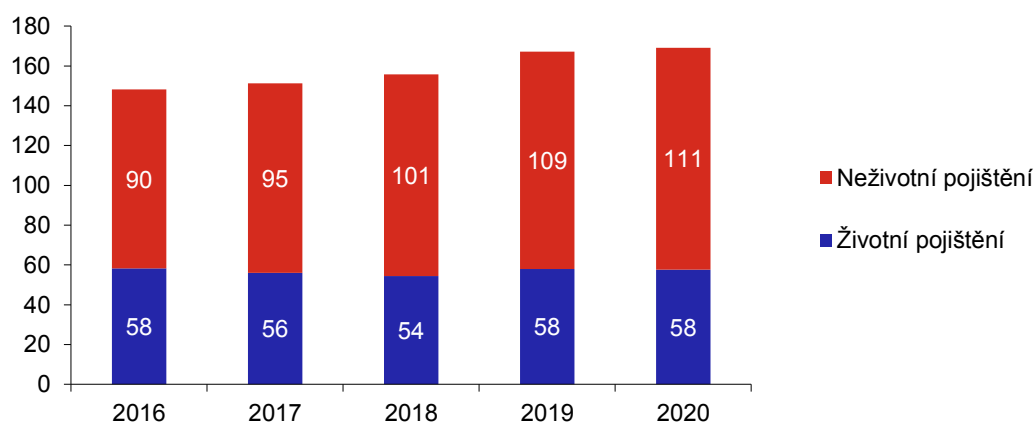

V pojistném sektoru došlo ke zpomalení růstu hrubého předepsaného pojistného

Celková hodnota hrubého předepsaného pojistného ke konci roku 2020 činila 169,2 mld. Kč, což odpovídalo meziročnímu nárůstu o 1,2 %. Zatímco v neživotním pojištění došlo k nárůstu předepsaného pojistného o 2,1 % na 111,5 mld. Kč, v životním pojištění byl u tohoto ukazatele zaznamenán mírný meziroční pokles, a to o 0,5 % na 57,7 mld. Kč. Podíl pojistného z neživotního pojištění na agregovaném pojistném vzrostl na 65,9 %.

Graf A.4 Hrubé předepsané pojistné

(zaokrouhleno na mld. Kč, pojistné předepsané tuzemskými pojišťovnami a pobočkami zahraničních pojišťoven)

Ve struktuře investic tuzemských pojišťoven se zvýšilo zastoupení dluhových cenných papírů

Celková výše investic tuzemských pojišťoven zůstala oproti roku 2019 víceméně stabilní na hodnotě 287,0 mld. Kč (meziroční nárůst o 0,4 %). Meziročně vzrostl o 3,4 % objem investic do dluhových cenných papírů a jejich podíl na celkových investicích se tak zvýšil na 74,3 %. Majetkové účasti v portfoliích tuzemských pojišťoven naopak poklesly o 5,6 mld. Kč na 25,9 mld. Kč.

Ziskovost tuzemských pojišťoven byla ovlivněna pandemií

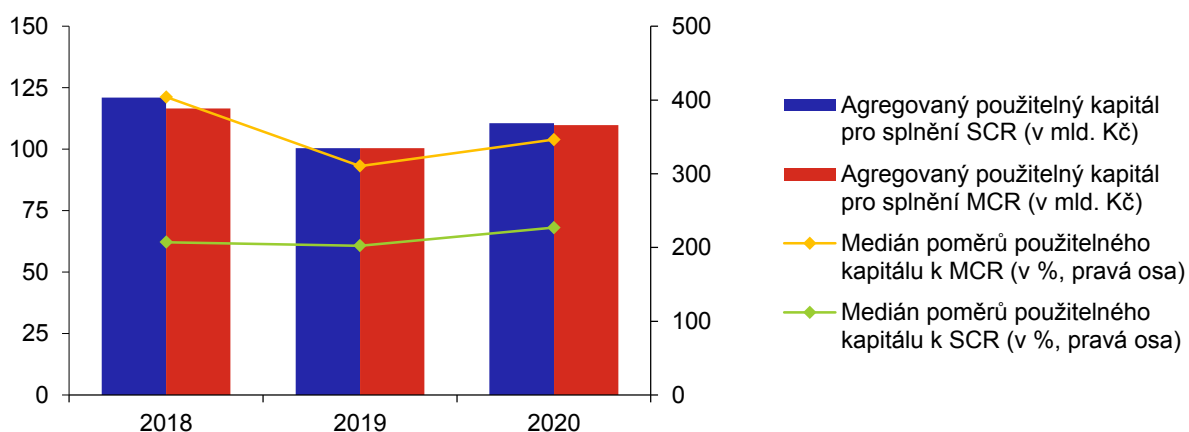
Čistý zisk tuzemského pojištného sektoru (včetně poboček zahraničních pojišťoven) za rok 2020 činil 14,7 mld. Kč, což představovalo meziroční pokles o více než pětinu. Tento významný meziroční pokles byl způsoben zejména vysokou hodnotou čistého zisku za rok 2019, jež byla ovlivněna jednorázovými výnosy na netechnickém účtu⁶ souvisejícími s realizovanými fúzemi a akvizicemi na pojištném trhu. Meziroční pokles o 17,6 % zaznamenal technický účet k životnímu pojištění, který tak na konci roku vykázal zisk ve výši 8,3 mld. Kč. Výsledek technického účtu k neživotnímu pojištění naopak významně vzrostl o 29,6 % na 9,0 mld. Kč.

Tuzemský pojištný sektor během roku 2020 upevnil svou kapitálovou pozici

Tuzemské pojišťovny během roku 2020 upevňovaly své kapitálové pozice a lze konstatovat, že na konci roku 2020 byly dostatečně kapitálově vybaveny vzhledem ke kapitálovým požadavkům podle evropského režimu Solventnost II⁷, přičemž žádná z dohlížených tuzemských pojišťoven nevykázala poměr použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku (SCR) nižší než 100 %. Medián poměrů použitelného kapitálu ve vztahu k SCR činil 227 %, tj. o 24 p. b. více než v roce 2019.

Graf A.5 Kapitál a plnění kapitálových požadavků podle Solventnosti II

(v mld. Kč, v %, stav ke konci roku)

Navzdory stagnujícímu počtu účastníků třetího penzijního pilíře se aktiva penzijních fondů zvýšila

Ke konci roku 2020 bylo ve fondech penzijních společností spravováno celkem 542,1 mld. Kč, tj. o 6,8 % více než v minulém roce. Meziroční nárůst hodnoty aktiv byl i v tomto roce způsoben čistými příjaty prostředky, které v roce 2020 dosáhly 38 mld. Kč. Počet účastníků třetího penzijního pilíře v roce 2020 stagnoval, celkově bylo ke konci roku evidováno 4,41 mil. účastníků (pokles o 25 tis. účastníků). Počet účastníků penzijního připojištění meziročně klesl o 170 tis. na 3,13 mil. účastníků, zatímco v doplňkovém penzijním spoření šetřilo o 145 tisíc účastníků víc (celkem 1,28 mil. účastníků). Penzijní společnosti vygenerovaly za rok 2020 čistý zisk po zdanění ve výši 1,9 mld. Kč, tedy o 33 mil. Kč méně než v uplynulém roce. Poměr celkového kapitálu ke stanoveným kapitálovým požadavkům činil 216,0 %, tj. o 48,2 p. b. více než v roce 2019.

⁶ Výkaz zisku a ztráty pojišťoven je dle provozované činnosti členěn na technický účet k neživotnímu pojištění, technický účet k životnímu pojištění a netechnický účet, na kterém se účtuje o nákladech a výnosech, které nelze přiřadit k životnímu nebo neživotnímu pojištění.

⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu.

V portfoliích penzijních fondů se zvýšil podíl dluhopisů na úkor bankovních vkladů

V transformovaných fondech bylo ke konci roku 2020 alokováno celkem 85,4 % prostředků, tj. o 2,6 p. b. méně než před rokem. Aktiva transformovaných fondů tvořily převážně státní dluhopisy (76,9 %). Se značným odstupem následovaly pohledávky vůči bankám (12,1 %) a ostatní dluhopisy (9,4 %). Prostředky účastnických fondů byly investovány rovněž především do státních dluhopisů (42,5 %), dále do pohledávek vůči bankám (25,7 %), majetkových cenných papírů (21,2 %) a ostatních dluhopisů (9,7 %). Zastoupení bankovních vkladů v portfoliích penzijních fondů pokleslo meziročně o 9 p. b. na 14 %, co lze přičíst zejména vlivu poklesu úrokových sazeb. Naopak zastoupení dluhových cenných papírů se meziročně zvýšilo o 8 p. b. na 81 %.

Obhospodařovaná aktiva investičních fondů rostla

V tuzemských fondech kolektivního investování obhospodařovaných českými investičními společnostmi byl ke konci roku 2020 investován majetek ve výši 418,8 mld. Kč, což znamenalo meziroční nárůst o 7,1 %. Nárůst aktiv byl tažen zejména čistými prodeji podílových listů v celkové výši 15,3 mld. Kč. Souhrnný čistý zisk investičních společností po zdanění dosáhl hodnoty 1,2 mld. Kč, meziročně se tak zvýšil o 0,8 %. Největší část aktiv fondů kolektivního investování byla investována do majetkových cenných papírů (42,8 %), vkladů a jiných pohledávek (18,7 %), vládních dluhopisů (15,5 %) a ostatních dluhopisů (14,3 %). Meziročně se v portfoliích fondů značně snížil podíl vkladů (pokles o 5 p. b.), což bylo kompenzováno rovnoměrným zvýšením podílu ostatních tříd aktiv.

Celkový objem zobchodovaných cenných papírů na BCPP se zvýšil

Oproti předchozímu roku, ve kterém dosáhl celkový zobchodovaný objem na BCPP dlouholetého minima, se objem obchodování v roce 2020 zvýšil na 125,3 mld. Kč, což představovalo meziroční nárůst o 15,2 %. Na trhu Prime bylo zobchodováno 90,7 % z celkového objemu obchodů, zbytek objemu byl zobchodován na trzích Standard (8,6 %), Free (0,5 %) a START.

Ceny akcií se po březnovém hlubokém propadu (mezi 4. a 18. březnem se PX propadl celkem o 31,5 %) nedokázaly do konce roku plně zotavit, a tak index PX uzavíral rok 2020 na hodnotě 1027,1 bodu, tj. o 7,9 % nižší ve srovnání s posledním obchodním dnem roku 2019. K nejhlubšímu propadu indexu PX došlo 12. března s vnitrodenním poklesem o 7,8 %, což představovalo nejhlubší jednodenní propad indexu od 24. října 2008, kdy PX umazal 11,8 % své hodnoty. Pokles cen výrazně ovlivnil tržní kapitalizaci trhu Prime, která se i navzdory stejnému počtu emisí snížila o 12,9 % na 934,5 mld. Kč. Poměr tržní kapitalizace trhu Prime k HDP tak koncem roku činil 16,5 %.

II. VÝVOJ REGULATORNÍHO RÁMCE

II.1 VYBRANÉ REGULATORNÍ ZMĚNY V EU V ROCE 2020

Stejně jako v minulých letech probíhala i v roce 2020 na úrovni EU intenzivní příprava nových předpisů v oblasti regulace finančního trhu, a to zejména směrnic a nařízení Evropského parlamentu a Rady EU, jakož i prováděcích nařízení Evropské komise (dále též Komise). ČNB při projednávání legislativních návrhů úzce spolupracovala s Ministerstvem financí (dále MF) na formulaci rámcových pozic ČR a instrukcí pro představitele ČR na jednání pracovních skupin Rady EU, kterých se zástupci ČNB ve vybraných případech rovněž účastnili jako pozorovatelé. ČNB dále zajistila zpracování a prezentaci řady neformálních dokumentů k vybraným regulatorním otázkám. V rámci evropských orgánů dohledu (EBA, EIOPA, ESMA) se ČNB účastnila přípravy návrhů odpovědí ESA na veřejné konzultace Komise, technických norem, obecných pokynů, stanovisek a dalších metodických či výkladových materiálů.

Významné legislativní změny v EU v roce 2020

Úprava obezřetnostní regulace bankovního sektoru v reakci na pandemii koronaviru

V červnu 2020 bylo přijato nařízení (EU) 2020/873, kterým se mění nařízení (EU) č. 575/2013 a (EU) 2019/876, pokud jde o některé úpravy v reakci na pandemii COVID-19, označované jako CRR „quick fix“, neboli rychlá náprava. Jeho cílem je učinit některá pravidla obezřetnostního regulatorního rámce flexibilnějšími, aby byla komplementární k dalším opatřením, která reagují na koronavirovou pandemii. Díky tomu má být zmírněn tlak na regulatorní kapitál institucí, a tudíž zachována schopnost institucí poskytovat klientům úvěry i v situaci hospodářského otřesu.

Nařízení o skupinovém financování (crowdfunding)

Cílem nařízení (EU) 2020/1503, které vstoupilo v platnost v listopadu 2020, je harmonizovat právní úpravu a zjednodušit přeshraniční poskytování služeb skupinového financování, známého především pod pojmem crowdfunding. Nařízení zavádí novou licencovanou kategorii poskytovatelů služeb skupinového financování a zavádí podmínky, za nichž je možné tyto služby poskytovat.

Nařízení o taxonomii

V červenci 2020 vstoupilo v platnost nařízení (EU) 2020/852 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088, které stanovuje rámec pro unijní klasifikační systém environmentálně udržitelných ekonomických činností (taxonomii). Nařízení za tímto účelem vymezuje šest environmentálních cílů a stanoví obecná pravidla pro určení toho, zda je možné určitou ekonomickou činnost považovat za environmentálně udržitelnou. Zásady uvedené v nařízení doplní akty v přenesené pravomoci, jež mají obsahovat konkrétní technická screeningová kritéria pro určení, které ekonomické činnosti lze považovat za způsobilé dle taxonomie. Nařízení dále zavádí dodatečné povinnosti v oblasti zveřejňování informací souvisejících s udržitelností pro podniky povinné zveřejňovat nefinanční informace dle směrnice 2013/34/EU, o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků, a pro účastníky finančního trhu nabízející finanční produkty.

Vybraná nařízení a směrnice připravované v roce 2020

Revize evropského regulatorního rámce Solventnost II

V průběhu celého roku se ČNB aktivně zapojovala do probíhajícího procesu první komplexní revize směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) a související legislativy. Spolupracovala na přípravě stanoviska EIOPA pro Komisi, které bylo zveřejněno 17. prosince 2020, a svými podněty také přispěla do veřejné konzultace Komise k vybraným otázkám souvisejícím s touto revizí⁸. ČNB zejména prosazovala, aby návrhy změn byly

⁸ Konzultace Komise se týkala širokého okruhu témat, jakými jsou např. cíle revidovaného rámce Solventnost II, činnost pojišťoven z hlediska udržitelnosti a dlouhodobého horizontu, proporcionalita Solventnosti II, zveřejňování informací pojišťovnami, zlepšení jednotného pojistného trhu EU, garanční schémata, vztah regulatorního rámce k rizikům souvisejícím se změnou klimatu nebo ke kybernetickým rizikům.

vyvážené a nezpůsobily neodůvodněné rozvolňování obezřetnostních pravidel nebo zbytečný nárůst administrativní zátěže pro pojišťovny a zajišťovny. Dále usilovala o to, aby primárním cílem rámce zůstala ochrana pojistníků a oprávněných osob a aby národní orgány nadále disponovaly dostatečnými pravomocemi pro efektivní výkon dohledu nad pojišťovnami a zajišťovnami, včetně jejich přeshraničních aktivit. Očekává se, že Komise zveřejní legislativní návrh změn rámce Solventnost II ve druhé polovině roku 2021.

Revize nařízení o prospektu a revize směrnice o trzích finančních nástrojů (MiFID II) v reakci na pandemii koronaviru

Oba předpisy patří k souboru legislativních návrhů, které Komise přijala v reakci na pandemii COVID-19 pod označením „balíček týkající se oživení kapitálových trhů“. Jejich společným cílem je mírnit ekonomické dopady současné krize a podpořit brzké ozdravení účastníků kapitálového trhu. Smyslem cílených změn v nařízení o prospektu je vytvořit jednodušší režim prospektu pro emitenty, konkrétně vytvořit kratší typ prospektu, tzv. unijní prospekt pro obnovu, a zmírnit režim pro oznamování dodatků a nekapitálové emise úvěrových institucí. Možnost využití zjednodušeného režimu končí dne 31. prosince 2022 (schválené prospekty pro obnovu pak budou platné nejpozději do 31. prosince 2023). Novela směrnice MiFID II by měla usnadnit investice do reálné ekonomiky a umožnit rychlou rekapitalizaci evropských společností. Přispět k tomu mají jednak změny pravidel pro investiční služby a jednak úprava režimu pro komoditní deriváty. Transpoziční lhůta pro členské státy by měla vypršet dne 28. listopadu 2021 a účinnost je navržena ode dne 28. února 2022.

Návrh směrnice o obsluhovatelích úvěrů, kupcích úvěrů a vymáhání kolaterálu

Cílem návrhu je posílit ochranu zajištěných věřitelů prostřednictvím efektivnější metody, jak mimosoudně získat zpět peníze ze zajištěných úvěrů poskytnutých podnikatelům. Kromě toho návrh usiluje o odstranění překážek správy úvěrů třetími stranami a odprodávání úvěrů za účelem dalšího rozvoje sekundárních trhů pro úvěry v selhání. Návrh je součástí Akčního plánu Komise pro řešení nevýkonných úvěrů, který byl zveřejněn v roce 2018. Jednání o návrhu směrnice byla obnovena ke konci roku 2020.

Směrnice o odolnosti kritických subjektů (CER)

Cílem směrnice je zvýšit odolnost subjektů, které jsou kriticky důležité pro zachování nejdůležitějších společenských funkcí nebo hospodářských činností v rámci vnitřního trhu EU (tzv. kritická infrastruktura). Návrh byl členským státům zaslán v prosinci 2020. Směrnice je úzce provázána se směrnicí k zajištění kybernetické bezpečnosti (tzv. směrnice NIS) a má plně nahradit stávající směrnici Rady 2008/114/ES (tzv. směrnice EKI). Působnost směrnice CER je však vzhledem k rostoucímu propojení infrastruktur různých odvětví rozšířena ještě o bankovní sektor a infrastrukturu finančního trhu. Její dopad na subjekty z těchto odvětví je nicméně do určité míry omezen, neboť vůči nim bude přednostně uplatňován zejména odvětvový právní akt, kterým je připravované nařízení o digitální a provozní odolnosti (tzv. nařízení DORA).

II.2 VYBRANÉ REGULATORNÍ ZMĚNY V ČR V ROCE 2020

ČNB se v roce 2020 účastnila úprav legislativy, která tvoří regulatorní rámec pro finanční trh v České republice, přičemž tyto úpravy vycházely primárně z implementace legislativy Evropské unie. ČNB v legislativní oblasti spolupracovala s MF a dalšími orgány státní správy na přípravě nových zákonů. Sama pak vydávala vyhlášky související se změnami v zákonných úpravách a výkladová a metodická stanoviska k aplikaci regulatorních požadavků na subjekty finančního trhu. V této kapitole jsou zmíněny nejvýznamnější změny legislativy v oblasti regulace finančního trhu schválené či připravované v uplynulém roce.

Významné legislativní změny v ČR v roce 2020

Novela zákona o bankách a dalších zákonů v souvislosti s projektem tzv. bankovní identity

V roce 2020 byl přijat legislativní návrh na úpravu bankovní identity pro klienty bank, jejímž prostřednictvím budou moci tito klienti využívat elektronicky poskytovaných služeb státu a soukromého sektoru. Prostřednictvím zákona č. 49/2020 Sb., na jehož přípravě se ČNB podílela, byl novelizován zejména zákon

č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Bližší informace o bankovní identitě jsou uvedeny v boxu č. 1.

Zákon o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19

V průběhu roku se ČNB velmi intenzivně podílela na pracích spojených s přijetím zákona č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19 (tzv. zákon o moratoriu). Tato mimořádná právní úprava umožnila úvěrovaným spotřebitelům i podnikatelům v roce 2020 využít až šestiměsíční ochranné doby, o jejíž délku se odložila lhůta pro plnění peněžitých dluhů (více informací k tomuto zákonu je uvedeno v boxu č. 2).

Novela zákona o bankách a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech

V roce 2020 byla jako zákon č. 338/2020 Sb. schválena novela zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech. Důležitou věcnou změnu představuje posílení ochrany klientů bank a posílení finanční stability v případech, kdy dochází k přeměnám či dispozici s obchodním závodem banky nebo jeho částí. K posílení stability fungování systému pojištění vkladů a současně k posílení ochrany vkladatelů směřuje také např. možnost financování provozních nákladů na správu Fondu pojištění vkladů prostřednictvím mimořádných provozních příspěvků, popř. dotací nebo návratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu. Přijatá právní úprava dále snižuje administrativní zátěž tržních subjektů prostřednictvím zrušení povinnosti bank předkládat ČNB seznam akcionářů banky před konáním každé valné hromady, zjednodušením postupu v případě prominutí požadavku na ověření řídicího a kontrolního systému nebo zjednodušením postupů v případě přeshraničního působení úvěrových institucí. Novela dále upřesňuje pravidla pro kvalifikované účasti, zpřesňuje způsob výpočtu vypořádacího podílu na majetku družstevní záložny a vyjasňuje právní úpravu v případech přechodu nebo převodu členských práv v družstevní záložně, a to zejména z hlediska výkonu hlasovacích práv.

Důležitou součástí této novely je také sjednocení podmínek zrušení banky po odnětí licence a jmenování nebo odvolání likvidátora s úpravou družstevních zálož. Novelou se rovněž vyjasňují účinky soudního zrušení rozhodnutí o odnětí licence banky, resp. povolení družstevní záložny.

Novela zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a souvisejících zákonů

V podobě zákona č. 527/2020 Sb. byla přijata novela zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a zákona č. 300/2016 Sb., o centrální evidenci účtů, a byla finalizována příprava zákona o evidenci skutečných majitelů. Cílem návrhů je transponovat novelu směrnice proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a zohlednit doporučení výboru MONEYVAL. Novela zavádí např. výslovnou povinnost provádět zesílenou kontrolu klienta v situacích s vyšším rizikem, zvýšení maximálních aplikovatelných sankcí, rozšíření údajů zapisovaných do centrální evidence účtů a upřesnění definice skutečného majitele. Změny dopadají na všechny tzv. povinné osoby, tedy mj. téměř na všechny subjekty na finančním trhu.

Novely zákona o pojišťování a financování vývozu se státní podporou

V průběhu roku 2020 probíhala příprava novely některých zákonů v oblasti pojišťování a financování vývozu se státní podporou v souvislosti s pandemií koronaviru, která umožňuje Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s., (dále jen EGAP) poskytovat záruky bankám mimo rámec pojišťování exportních úvěrů. ČNB se rovněž vyjadřovala k návrhu nařízení vlády o provedení některých ustanovení zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, které stanoví účel a rozsah záruk, podmínky jejich poskytnutí, výši pojistné kapacity a způsob tvorby fondu na krytí závazků z poskytovaných záruk, a ke kapitálovému posílení EGAP již v roce 2020 v důsledku negativních dopadů způsobených pandemií koronaviru. Tento zákon byl zveřejněn ve Sbírce zákonů jako zákon č. 214/2020 Sb. a nabyl účinnosti 29. dubna 2020.

V únoru 2020 byla předložena další novela zákona o pojišťování a financování vývozu se státní podporou obsahující rovněž doplnění zákona o rozpočtových pravidlech (sněmovní tisk 757). Tento návrh, který je stále projednáván Poslaneckou sněmovnou, má mj. umožnit, aby podíl v České exportní bance (ČEB)

převzala EGAP.

Novela zákona o podnikání na kapitálovém trhu a dalších předpisů

Zákonem č. 119/2020 Sb. došlo ke změně devíti zákonů v oblasti kapitálového trhu. Kromě zákona o podnikání na kapitálovém trhu byl novelizován také např. zákon o dluhopisech, zákon o správních poplatcích, insolvenční zákon, zákon o doplňkovém penzijním spoření či zákon o investičních společnostech a investičních fondech. Novelou zákona o podnikání na kapitálovém trhu se tuzemský právní řád adaptoval na nové nařízení o prospektu a byly provedeny další změny, např. v oblasti distribuce. Novelou zákona o investičních společnostech a investičních fondech byla odstraněna řada dílčích nedostatků, například v oblastech úpravy promotéra, shromáždění podílníků, investičních akcií, depozitářů podlimitních fondů kvalifikovaných investorů či outsourcingu. Novela zákona o dluhopisech pak posílila transparentitu emitentů ve vazbě na obavy ohledně korporátních dluhopisů.

Novela zákona o distribuci pojištění a zajištění

V roce 2020 se ČNB aktivně účastnila přípravy zákona č. 524/2020 Sb., který novelizuje zákon č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění. Tato novela reagovala na nežádoucí stav, kdy hrozilo, že z důvodu vládních opatření souvisejících s pandemickou situací nebudou moci být ve značném počtu vykonány odborné zkoušky pojišťovacích zprostředkovatelů vyžadované zákonem. Novelou přechodného ustanovení byl posunut termín pro složení zkoušek o šest měsíců a vyřešeno také prodloužení stávajících oprávnění dotčených subjektů, která měla ke konci roku 2020 pozbyt platnosti. ČNB v mezidobí rovněž uveřejnila informace o svém přístupu při dohledu v této oblasti do přijetí zmiňované novely s cílem posílit předvídatelnost jejího postupu pro trh.

BOX 1: Bankovní identita jako moderní prostředek elektronické identifikace

ČNB se ve spolupráci s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem financí, Finančním analytickým úřadem a Českou bankovní asociací podílela v průběhu roku 2020 na přípravě změnového zákona, kterým se s účinností od 1. ledna 2021 zavádí **institut tzv. „bankovní identity“**. Změnový zákon novelizuje především zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Tato právní úprava nově **rozšiřuje povolené činnosti bank o tzv. identifikační služby**, které mohou poskytovat svým klientům. Ti tak budou moci využívat své přihlašovací údaje do elektronického bankovníctví k digitálnímu prokázání své totožnosti a následně získat pohodlnější a jednodušší přístup k vybraným službám veřejné správy i soukromého sektoru. Vykonávání této činnosti bankami je přitom podmíněno předchozím získáním akreditace ze strany Ministerstva vnitra, které pro účely řádného ověření totožnosti poskytuje bankám přístup do vybraných systémů veřejné správy, jako jsou základní registr obyvatel nebo evidence občanských průkazů.

Bankovní identita tak pro fyzické osoby vedle již existujících způsobů elektronické identifikace (např. tzv. eObčanka nebo datová schránka) představuje další možnost **důvěryhodného prokázání vlastní totožnosti a umožňuje přístup k online službám** veřejné správy (např. podání daňového přiznání, získání výpisu z bodového registru řidičů či z trestního rejstříku), elektronicky podepisovat dokumenty nebo automaticky předvyplňovat formuláře na webech či v aplikacích firem poskytujících elektronické služby. Využití bankovní identity také představuje jednu z možností, jak mohou povinné osoby (nejen banky) splnit povinnost identifikace svých klientů podle předpisů proti praní špinavých peněz. Rozsah možného využití bankovní identity bude záležet na konkrétní bance a jejím přístupu ke stanovení úrovně záruky tohoto identifikačního prostředku.

Po bankách je vyžadováno promítnutí nových procesů souvisejících s bankovní identitou do vnitřních předpisů s ohledem na řízení rizik a v souladu s obecnou povinností postupovat při své činnosti obezřetně. Z hlediska dodržení obezřetnostních pravidel tato činnost podléhá dohledu ČNB. Současně však podléhá doзору Ministerstva vnitra z hlediska dodržení pravidel pro bezpečnou elektronickou identifikaci a v neposlední řadě i doзору Úřadu pro ochranu osobních údajů z hlediska ochrany osobních údajů.

Významné legislativní předpisy ČR připravované v roce 2020**Novela zákona o bankách a dalších předpisů (implementace CRR II / CRD V)**

V roce 2020 se ČNB podílela na přípravě novely zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, a dalších předpisů. Touto novelou se mění kromě zákona o bankách též zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, a některé další zákony. Novela byla předložena především z důvodu nutnosti transpozice CRD V do českého právního řádu a jeho adaptace na CRR II. Cílem regulačních pravidel CRD V a CRR II, a tedy i předkládaných úprav zákonů, je dále posílit odolnost regulovaných subjektů vůči případným ekonomickým otřesům a přispět k upevnění finančního systému. Návrh zákona v návaznosti na požadavky CRD V upravuje některá ustanovení týkající se požadavků na kapitál úvěrových institucí. Dochází k úpravě podmínek, za kterých může ČNB uložit instituci dodatečný kapitálový požadavek na základě procesu přezkumu a vyhodnocování, a zavádí se pokyn k držení dodatečného kapitálu (tzv. capital guidance). Dále se provádějí změny v úpravě kapitálových rezerv. Doplnuje se postup pro schvalování některých finančních holdingových osob a smíšených finančních holdingových osob. Pro velké skupiny se sídlem mateřské společnosti mimo EU, jejichž součástí jsou alespoň dvě dceřiné instituce usazené v EU, se zavádí povinnost ustavit tzv. zprostředkující ovládací osobu. Cílem tohoto opatření je usnadnit dohled nad těmito institucemi a usnadnit případné řešení krize.

ČNB bude podle novely oprávněna požadovat, aby banka provedla změnu auditora. Nově se stanoví bance, resp. finanční holdingové osobě a smíšené finanční holdingové osobě povinnost evidovat údaje o úvěrech poskytnutých členům statutárního orgánu, správní rady a dozorčí rady banky a jejich spřízněným osobám. ČNB bude výslovně oprávněna požadovat, aby osoba podléhající jejímu dohledu použila v případě řízení úrokového rizika investičního portfolia namísto interních modelů standardizovanou metodiku, pokud ČNB vyhodnotí, že implementovaný interní systém není pro hodnocení rizika uspokojivý. Legislativní proces pokračoval v průběhu roku 2020 zahájením projednávání v Poslanecké sněmovně (sněmovní tisk 903). S účinností zákona se počítá prvním dnem po dni jeho vyhlášení.

Novela zákona o ozdravných postupech a řešení krize (transpozice BRRD II)

V průběhu roku se ČNB podílela na přípravě novely zákona č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu. Návrh zákona je připravován v souvislosti s přijetím novely evropské směrnice upravující rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí (BRRD II), která byla uveřejněna v Úředním věstníku EU v červnu 2019. Cílem připravovaného zákona je především posílení režimu pro řešení krizí bank, a to zejména prostřednictvím implementace mezinárodního standardu pro kapitál a závazky, které jsou použitelné při řešení krize bank (tzv. standard TLAC). Schválení novely (sněmovní tisk 904) a její účinnost se očekává v průběhu roku 2021.

Zákon o panevropském osobním penzijním produktu

V průběhu roku 2020 se ČNB zapojila do práce na přípravě návrhu zákona o panevropském osobním penzijním produktu, jehož cílem je adaptace českého právního řádu na nařízení (EU) 2019/1238 o panevropském osobním penzijním produktu. Připravovaný zákon bude upravovat oblasti nezbytné pro fungování nařízení v praxi, zejména působnost ČNB a přestupky v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie, dále využití některých diskrečních oprávnění a některá práva a povinnosti poskytovatelů, distributorů a účastníků panevropského osobního penzijního produktu. Legislativní proces v Parlamentu ČR bude zahájen počátkem roku 2021 a účinnost zákona se očekává v první polovině roku 2022.

Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu zejména v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie týkajících se unie kapitálových trhů

V průběhu roku 2020 se ČNB podílela na přípravě zákona, jehož součástí je novela zákona o dluhopisech a novela zákona o podnikání na kapitálovém trhu a který má za cíl implementovat právní předpisy Evropské unie. Primárně se jedná o úpravu obezřetnostních pravidel pro obchodníky s cennými papíry, harmonizaci úpravy krytých dluhopisů, úpravu přeshraničního nabízení investičních fondů, podporu trhů pro růst malých a středních podniků, povinnosti zaváděné legislativou v oblasti tzv. udržitelných financí, nařízení, které novelizuje směrnici o distribuci pojištění, a nařízení o skupinovém financování – crowdfundingu (sněmovní tisk 1117).

Do zákona o dluhopisech se transponují ustanovení směrnice (EU) 2019/2162, o vydávání krytých dluhopisů a veřejném dohledu nad krytými dluhopisy (CBD). Do zákona o podnikání na kapitálovém trhu a zákona o bankách se transponují ustanovení směrnice (EU) 2019/2034 o obezřetnostním dohledu nad investičními podniky (IFD). Tato směrnice společně s novým nařízením (EU) 2019/2033 (IFR) upravuje nový obezřetnostní rámec pro obchodníky s cennými papíry, který reflektuje velikost a povahu těchto institucí. Rovněž se do zákona o podnikání na kapitálovém trhu adaptuje podpora trhu pro růst malých a středních podniků, např. zavedením tzv. prospektu pro růst (SME growth prospectus), který má omezit administrativní náročnost prospektu pro malé a střední podniky, či úlevou z rozsahu zveřejňovaných informací ve vztahu ke zneužití trhu. Nová úprava povinností kotovaného emitenta zejména napravně rozdíly mezi současnou směrnicí o transparentnosti a zákonem o podnikání na kapitálovém trhu, aby nemohlo dojít k problémům především s aplikací jednotného evropského elektronického formátu (tzv. ESEF) pro reporting emitentů.

Návrh zákona rovněž zavádí úpravu tzv. udržitelného financování do českého právního řádu. Zejména jde o adaptaci národní právní úpravy na nařízení (EU) 2019/2088, o zveřejňování informací souvisejících s udržitelností v odvětví finančních služeb, což je oblast, která doposud nebyla v České republice upravena.

Do novely zákona o pojišťovnictví se transponují změny směrnice (EU) 2009/138/ES o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) provedené směrnicí (EU) 2019/2177. Navrhované změny se týkají schvalování úplných a částečných interních modelů pro výpočet solventnostního kapitálového požadavku a dále schvalování skupinového interního modelu. Zavádí se tzv. platformy pro spolupráci, jejichž cílem je posílit výměnu informací a prohloubit spolupráci příslušných orgánů dohledu v případech, kdy pojišťovna nebo zajišťovna vykonává nebo má v úmyslu vykonávat činnosti na základě svobody dočasně poskytovat služby nebo na základě práva usazení (zřízení pobočky) a pokud by tato činnost mohla mít významný dopad na trh hostitelského členského státu. Návrh dále zpřesňuje úpravu povinnosti zachovávat mlčenlivost a nově upravuje informační povinnosti ČNB vůči veřejnosti, a sice publikovat pravomocná rozhodnutí o uložení správním trestu tuzemské pojišťovně nebo tuzemské zajišťovně.

Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem kapitálového trhu

V průběhu roku 2020 se ČNB podílela na přípravě zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem kapitálového trhu, který byl předložen Poslanecké sněmovně jako tisk 993. Součástí návrhu novely je novela zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Návrh novely obsahuje například zavedení rizikovějšího tzv. alternativního účastnického fondu. Rovněž by měla být zavedena možnost souběhu účasti osoby v systému penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření. Dále má návrh zákona za cíl změny pravidel pro dluhopisy, zejména se jedná o povinnost uvést v emisních podmínkách dluhopisů bez prospektu dodatečné údaje o emitentovi, zavedení úpravy podřízených dluhopisů respektující možnost vytvořit více stupňů podřízenosti, zavedení možnosti vytvářet podfondy u komanditní společnosti na investiční listy a u akciové společnosti, která je uzavřeným investičním fondem, rozšíření působnosti burzovních rozhodčích soudů na všechny spory, které může řešit rozhodce, či zavedení povinnosti exekutorů využívat formát XML také při komunikaci s nebankovními finančními institucemi.

BOX 2: Regulační a dohledové aspekty reakce na pandemii koronaviru v roce 2020

Rok 2020 byl velmi výrazně ovlivněn onemocněním COVID-19, které již v prvním čtvrtletí 2020 dosáhlo rozměrů celosvětové pandemie a významně tak zpomalilo ekonomiky a zasáhlo i do fungování finančních trhů. V reakci na tento vývoj ČNB přijala řadu stabilizačních opatření v oblasti měnové a makrobezpečnostní politiky i opatření v oblasti obezřetnostní regulace a výkonu dohledu.

ČNB s ohledem na předpoklad významného zpomalení tuzemské ekonomiky preventivně zvýšila frekvenci měnových operací k dodávání likvidity bankám a v březnu 2020 prostřednictvím sdělení vyzvala banky, pojišťovny a penzijní společnosti, aby se **zdržely výplaty dividend či jiných kroků, které by mohly ohrozit jejich kapitálovou odolnost** (obdobné doporučení vydala i Evropská rada pro systémová rizika). Toto sdělení se rovněž věnovalo **zvýšeným rizikům v oblasti kybernetické bezpečnosti** a připomnělo nutnost dodržování všech **pravidel odborné péče a informování klientů** v souvislosti s omezováním nabídky produktů a služeb z důvodu protiepidemických omezení.

ČNB také upozornila na **rizika související s problematikou AML/CFT**, neboť pandemie vytvořila prostor pro nové typy nelegální činnosti a změna chování klientů v průběhu pandemie navíc ztížila její identifikaci. ČNB také snížila úrokové sazby (2T repo sazbu až na 0,25 %), od 1. dubna 2020 postupně snižovala sazbu proticyklické kapitálové rezervy až na 0,5 % a zmírnila doporučení pro posuzování nových retailových hypotečních úvěrů.

Situaci bank ovlivnilo i umožnění odkladu splátek části klientských úvěrů na základě **zákona č. 177/2020 Sb.**, o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19 (**tzv. úvěrové moratorium**), přijatého v dubnu 2020. Tento zákon úvěrovaným umožnil přerušit splácení spotřebitelských i podnikatelských úvěrů, včetně hypoték sjednaných před 26. březnem 2020, a to na dobu 3 nebo 6 měsíců, z důvodu negativního ekonomického dopadu pandemie koronaviru na úvěrovaného. Zavedení moratoria bylo závazné pro všechny banky i nebankovní společnosti a umožnilo relativně rychlý a jednoduchý odklad splátek na základě jednotných pravidel. V návaznosti na přijetí zákona o úvěrovém moratoriu zaslala ČNB úvěrovým institucím v dubnu 2020 svá očekávání v oblasti identifikace a měření úvěrových rizik v souvislosti s tímto zákonem.

Od začátku pandemie se ČNB soustředila na vyhodnocování přístupu institucí k určování výše opravných položek a rezerv k úvěrovým expozicím a dostatečnosti dostupného kapitálu ke krytí očekávaných i neočekávaných úvěrových ztrát. ČNB již v březnu 2020 informovala úvěrové instituce o svém očekávání ohledně posuzování **kategorizace pohledávek** vůči dlužníkům a při stanovování výše opravných položek, které umožnilo využití flexibility stávajících pravidel. Tato očekávání později navázala na stanovisko EBA⁹ k aplikaci obezřetnostního rámce v oblasti posuzování selhání, úlev a pravidel IFRS 9 z 25. března 2020 a na obecné pokyny EBA¹⁰ k legislativním a nelegislativním moratoriím na splácení úvěrů použitým v souvislosti s krizí vyvolanou pandemií COVID-19 z 2. dubna 2020.

V souvislosti s pokračováním pandemie koronaviru v druhé polovině roku, jejíž dopady se do kvality úvěrových portfolií institucí promítaly jen postupně a do určité míry, zaslala ČNB v říjnu 2020 všem externím auditorům a úvěrovým institucím další sdělení ohledně dohledových **očekávání ve vztahu k modelům IFRS 9 a přístupu k tvorbě opravných položek**. ČNB v tomto sdělení kladla zvýšený důraz na to, aby systém úvěrových institucí pro výpočet výše opravných položek a rezerv zajišťoval adekvátní reakci na dopady krize vyvolané pandemií. V souvislosti s koncem zákonného moratoria k 31. říjnu 2020 dále ČNB zaslala úvěrovým institucím, příslušným asociacím a Komoře auditorů České republiky sdělení ohledně posuzování kategorizace pohledávek se změnami podmínek po skončení zákonného moratoria.

Jako jedna z úlev byly v návaznosti na sdělení EBA z 31. března 2020 k výkaznictví a uveřejňování informací s ohledem na dopady pandemie COVID-19 povinným institucím **prodlouženy termíny pro předkládání některých výkazů** a podobně byly prodlouženy i termíny pro uveřejňování. Také emitenty kotovaných cenných papírů ČNB informovala, že s ohledem na situaci akceptuje v důvodných případech pozdější plnění pravidelných informačních povinností.

ČNB dále zavedla **mimořádné výkaznictví**, jehož cílem bylo detailně sledovat a pravidelně zveřejňovat data o odkladech splátek dle úvěrového moratoria a také o úvěrech, jež byly poskytnuty s využitím **programů státní podpory**, které připravila vláda ve spolupráci s Českomoravskou záruční a rozvojovou bankou a Exportní garanční a pojišťovací společností, s cílem zmírnit ekonomické dopady pandemie COVID-19, resp. podpořit úvěrování reálné ekonomiky, které je obecně považováno za nezbytné pro zachování a obnovu ekonomické aktivity podnikatelů.

Statistiky zahrnovaly údaje zejména o následujících programech:

- COVID II – záruky až do 80 % výše jistiny za provozní úvěry do 15 mil. Kč poskytnuté živnostníkům a malým a středním podnikatelům a příspěvek na úroky
- COVID Praha – záruky pro podnikatelské aktivity na území Prahy
- COVID III – záruky úvěrů poskytované podnikatelům s max. 500 zaměstnanci
- COVID Plus – záruky úvěrů na podporu exportním společnostem

Z hlediska objemu načerpaných prostředků byl nejvýznamnějším úvěrovým programem **COVID III** vyhlášený v květnu 2020.

⁹ Statement on the application of the prudential framework regarding Default, Forbearance and IFRS 9 in light of COVID-19 measures.

¹⁰ Guidelines on legislative and non-legislative moratoria on loan repayments applied in the light of the COVID-19 crisis.

II.3 VYBRANÉ VYHLÁŠKY, ÚŘEDNÍ A JINÁ SDĚLENÍ ČNB V OBLASTI DOHLEDU

ČNB uveřejnila na svých internetových stránkách jí vydané vyhlášky, úřední sdělení, řadu výkladových stanovisek, obvykle ve formě odpovědí na často kladené otázky (FAQ), dohledových benchmarků a dalších sdělení v oblasti dohledu. Níže jsou uvedeny pouze vybrané regulační dokumenty ČNB vydané v roce 2020.¹¹

Vyhláška ČNB č. 267/2020 Sb., o oznamování údajů obhospodařovatelem a administrátorem investičního fondu a zahraničního investičního fondu České národní banky

Vydáním této vyhlášky ČNB dokončila revizi obsahu a nastavení regulačního výkaznictví v oblasti investičních společností a fondů. Novou vyhláškou došlo zejména ke sjednocení termínů pro předkládání výkazů a v některých případech i snížení frekvence zasílání výkazů. V návaznosti na požadavek § 4a vyhlášky o účetnictví k oceňování finančních nástrojů podle mezinárodních účetních standardů, jenž nabyl účinnosti 1. ledna 2021, byly v roce 2020 navrženy obsahové změny v regulačním výkaznictví, které budou lépe reflektovat vykazování finančních nástrojů podle mezinárodních účetních standardů. Vyhláška č. 267/2020 Sb. nabyla účinnosti 1. července 2020.

Vyhláška ČNB č. 355/2020 Sb., o žádostech a některých informacích podle zákona o bankách a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech

Tato vyhláška, která vznikla na základě nového zmocnění pro ČNB uvedeného v novele zákona o bankách a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, stanoví náležitosti žádostí o povolení k přeměnám bank a družstevních záložen a jiné souhlasy a jejich formát, včetně dalších technických náležitostí. Tato vyhláška zrušila vyhlášku č. 233/2009 Sb.¹², jež tuto oblast částečně upravovala, a převzala z ní úpravu žádostí týkajících se bankovní licence a povolení družstevní záložny a souhlasu k nabytí nebo zvýšení kvalifikované účasti. Vyhláška nově upravuje podrobnosti náležitostí žádosti k přeměně banky nebo družstevní záložny a dalším souhlasům podle těchto zákonů (např. zrušení nebo snížení kapitálu banky, zrušení nebo snížení výše členského příspěvku družstevní záložny), což bylo doposud upraveno pouze ve formě úředního sdělení ČNB. Vyhláška také stanovuje podrobnosti náležitostí žádostí zahraniční banky o licenci pro výkon činnosti na území ČR prostřednictvím její pobočky. Vyhláška nabyla účinnosti 1. října 2020.

Vyhláška ČNB č. 518/2020 Sb., o předkládání informací zprostředkovateli finančních služeb České národní banky

Vyhláška stanovuje pravidla, formu a způsob předkládání výkazu, který jsou dotčení zprostředkovatelé finančních služeb povinni předložit ČNB za každý kalendářní rok, a to ve lhůtě do 31. března následujícího kalendářního roku. Výkaz definovaný vyhláškou obsahuje zejména základní informace o činnosti zprostředkovatele finančních služeb, o jeho finanční situaci a výsledcích hospodaření, o výši odměny za zprostředkování nebo poskytnutí služby, o počtu osob podílejících se na činnosti zprostředkovatele finančních služeb a o přijatých stížnostech a informace týkající se oblasti AML/CFT. Vyhláška, která nabyla účinnosti 1. ledna 2021, stanoví, že první výkaz sestavují zprostředkovatelé finančních služeb za období roku 2021 a předkládají jej do 31. března 2022.

Úřední sdělení ČNB k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost (Věst. ČNB č. 18/2020)

Dne 5. srpna 2020 uveřejnila ČNB úřední sdělení, kterým podává výklad pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost pro účely jejich počátečního a průběžného posuzování u fyzických osob činných u poskytovatelů finančních služeb, kteří podléhají dohledu ČNB, osob s kvalifikovanou účastí na poskytovatelích finančních služeb a finančních holdingových osob, pojišťovacích holdingových osob a smíšených finančních holdingových osob. Pojmy důvěryhodnost a odborná způsobilost jsou ve většině právních předpisů finančního trhu tzv. neurčitým právním pojmem. ČNB proto prostřednictvím úředního sdělení informovala

¹¹ Obsáhlejší přehled vybraných výkladových a obdobných dokumentů je uveden v části B, kapitole IX. Regulační aktivity ČNB v roce 2020. Všechny dokumenty jsou dostupné na internetových stránkách ČNB.

¹² Vyhláška č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob a o minimální výši finančních zdrojů poskytovaných pobočkou zahraniční banky.

o svém přístupu k posuzování důvěryhodnosti a odborné způsobilosti osob, který vychází mj. z obecných pokynů evropských orgánů dohledu¹³.

Výkladové stanovisko ČNB k testu vhodnosti při poskytování investičních služeb

Dne 22. dubna 2020 uveřejnila ČNB soubor deseti otázek a odpovědí, které se vztahují k problematice testu vhodnosti při poskytování investičních služeb. Mimo jiné se uvádí, že obchodník s cennými papíry musí mít zavedenu strategii posouzení vhodnosti i v případě zákazníků, kteří jsou právníckými osobami. Dále se uvádí, že obchodník s cennými papíry má zavést vhodné postupy pro získávání aktuálních informací o zákazníkovi, aniž by ovšem musel tyto informace aktualizovat před každou investicí. Upřesňuje se rozsah dotazů na finanční zázemí zákazníka, přičemž postačí, že rozsah je minimálně takový, aby zákazník mohl bez zásadních negativních dopadů a přiměřeně svým investičním cílům nést rizika spojená s investicí. Dále se vysvětluje, jak ověřovat údaje získané od zákazníka a jak předcházet zkreslení údajů zákazníkem. Stanovisko se taktéž věnuje otázce, zda lze konzervativnímu zákazníkovi umožnit investovat část jeho majetku do rizikovějších nástrojů, což je v zásadě možné, pokud se bude jednat o malou část, která není podstatná vzhledem k objemu celkového majetku zákazníka.

Výkladové stanovisko ČNB k zákonu o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19

ČNB tímto vyjádřením, uveřejněným 15. května 2020, reagovala na řadu nejasností ve výkladu dopadu ochranné doby (moratoria) na úvěrové smlouvy. Ve stanovisku ČNB poskytla návodný výklad pro související práva a povinnosti úvěrujících (mj. povinnost úvěrujících uvážit dopad snížení úrokové sazby do klasifikace výkonnosti pohledávky či vyloučení faktoringu z rámce působnosti zákona) i úvěrovaných (například absence vlivu ochranné doby na splatnost splátek, s nimiž byl dlužník již v prodlení, či skutečnost, že ochranná doba u právníckých osob neodkládá splatnost úroku).

Výkladové stanovisko ČNB k pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře

Podle stanoviska ČNB, uveřejněného 10. června 2020, pojišťovna nemůže podmínit poskytnutí pojistného plnění z pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře existencí rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým se osvědčuje úpadek cestovní kanceláře. Pojišťovna je povinna sama v rámci šetření pojistné události zjišťovat existenci či neexistenci úpadku cestovní kanceláře. Ve výjimečných případech však může nastat situace, kdy bez rozhodnutí insolvenčního soudu není možné učinit potřebný závěr o úpadku cestovní kanceláře a ukončit šetření pojistné události pojišťovnou. To je však třeba posoudit individuálně.

Výkladové stanovisko ČNB k evidenci smluv o doplňkovém penzijním spoření, které specifikuje minimální obsah evidence smluv o doplňkovém penzijním spoření, kterou je povinen vést samostatný zprostředkovatel doplňkového penzijního spoření

Dne 18. listopadu 2020 ČNB uveřejnila aktualizaci předmětného výkladového stanoviska, a to mj. kvůli nové legislativní úpravě dané zákonem č. 119/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti regulace podnikání na finančním trhu. Přijetím tohoto zákona došlo k podstatné změně právní úpravy distribuce doplňkového penzijního spoření. ČNB ve stanovisku upřesňuje svá očekávání ohledně toho, které údaje o uzavřených smlouvách o doplňkovém penzijním spoření bude obsahovat evidence podle § 77h písm. e) zákona o doplňkovém penzijním spoření. Ve srovnání s předchozím zněním stanoviska přitom byly vypuštěny některé zbytečné údaje a dále informace o návrzích smluv, které nakonec nebyly uzavřeny.

Výkladové stanovisko ČNB k tomu, jak bude ČNB posuzovat případy, kdy v důsledku krizových opatření spojených s COVID-19 nemohou osoby vykonat odborné zkoušky pro distribuci pojištění

ČNB tímto vyjádřením, uveřejněným 27. listopadu 2020, reagovala na situaci vzniklou zpožděným schvalováním novely přechodných ustanovení zákona o distribuci pojištění a zajištění. Jelikož ke 2. prosinci 2020 měly již dotčené subjekty zaplatit správní poplatek, ale novela ještě nebyla platná ani účinná, byli distributoři pojištění v nejistotě, jestli mají či nemají zaplatit správní poplatek jako předpoklad obnovení oprávnění, u něhož jim hrozí, že nebude prodlouženo z důvodu nesložení odborné zkoušky. ČNB

¹³ Např. obecné pokyny EIOPA k řídicímu a kontrolnímu systému (2013), společné obecné pokyny ESA k obezřetnostnímu posuzování nabývání nebo zvyšování kvalifikovaných účastí ve finančním sektoru (2016) či obecné pokyny EBA a ESMA k posuzování vhodnosti členů vedoucího orgánu a osob v klíčových funkcích (2018).

deklarovala, že s ohledem na brzké přijetí novely bude postupovat s dohledovou shovívavostí do nabytí účinnosti novely. ČNB též sdělila trhu, že prodlužuje lhůtu pro uhrazení správního poplatku až do 29. prosince 2020. Výkladové stanovisko dosáhlo svého cíle, jímž bylo s předstihem uklidnit situaci na trhu. Příslušná novela zákona následně nabyla včas účinnosti 11. prosince 2020.

Dohledové sdělení č. 1/2020 – K povinnosti poskytovatelů platebních služeb promítnout požadavky na silné ověření uživatele do informací poskytovaných klientům a smluvní dokumentace

ČNB v tomto sdělení ze 14. prosince 2020 zejména vymezila minimum informací, které by poskytovatelé platebních služeb měli zohlednit ve smluvních ujednáních s uživateli při on-line autorizaci platebních příkazů. Konkrétně by měly být ve smluvní dokumentaci definovány bezpečnostní prvky uživatele (co tvoří bezpečnostní prvky k autorizaci transakce), dvoufaktorové (vícefaktorové) ověření (čím konkrétně je transakce ověřována, např. heslo a držení telefonu) a postup klienta při udělení souhlasu s transakcí (jakým způsobem má klient postupovat, aby byla transakce považována za autorizovanou).

Dohledový benchmark č. 1/2020 – K některým povinnostem pojišťovny a pojistníka při nabízení možnosti stát se pojištěným

V tomto dohledovém benchmarku ze 4. března 2020 ČNB zejména upozornila pojišťovny na jejich povinnost náležitě řídit a kontrolovat pojistníky, kteří nabízejí možnost stát se pojištěným podle ustanovení § 4 ZDPZ, včetně zvážení vhodnosti tohoto distribučního kanálu pro cílový trh konkrétního produktu. Cílem benchmarku je zajištění srovnatelné úrovně ochrany zákazníka (pojištěného) při nabízení pojištění prostřednictvím tohoto distribučního kanálu v porovnání se zprostředkováním nebo poskytováním pojištění samotnou pojišťovnou nebo pojišťovacím zprostředkovatelem.

Dohledový benchmark č. 2/2020 – Minimální požadavky na konání zkoušek odborné způsobilosti distančním způsobem

ČNB tímto dohledovým benchmarkem, uveřejněným dne 7. prosince 2020, reagovala na pandemickou situaci a omezené možnosti konání zkoušek odborné způsobilosti, které jsou povinni složit distributoři finančních produktů u akreditovaných osob, prezenční formou. ČNB v dohledovém benchmarku sdělila akreditovaným osobám svá dohledová očekávání ohledně minimálních požadavků na věcné a organizační předpoklady konání zkoušek, které jsou vhodné z hlediska jejich řádného pořádání distančním způsobem.

Vyjádření ČNB k postupu při udělení souhlasu s převodem pojistného kmene

ČNB 4. srpna 2020 uveřejnila obecnou informaci o svém postupu a kompetencích při schvalování převodu pojistného kmene nebo jeho části v návaznosti na opakované dezinterpretace některých médií a zájmových skupin ohledně role ČNB v daném správním řízení. V informaci zejména vymezila aspekty, kterými se zabývá při posouzení žádosti o schválení převodu pojistného kmene, a aspekty, které jí umožňují dle zákona o pojišťovnictví převod pojistného kmene zamítnout.

III. DOHLED NAD FINANČNÍM TRHEM

Česká národní banka vykonává dohled, který je založen na vpředhledícím systému vyhodnocování rizikového profilu a míry systémové významnosti dohlížených institucí.¹⁴ Tento systém identifikuje podstatná rizika jejich činnosti a kvantifikuje jejich dopad. Podchycuje též systémová rizika jednání účastníků finančního trhu. Na základě výstupů tohoto systému nastavuje ČNB intenzitu svého dohledu vůči jednotlivým oblastem finančního trhu i vůči konkrétním institucím. Při výkonu dohledu ČNB posuzuje dodržování povinností uložených právními předpisy v oblasti obezřetnosti, odborné péče a AML/CFT. Dohled nad všemi těmito oblastmi je vykonáván ve vzájemném souladu reflektujícím jejich provázanost.¹⁵

ČNB uplatňuje své pravomoci v oblasti dohledu prostřednictvím výkonu dohledu na dálku a kontrol na místě. Formu výkonu dohledu volí vždy s ohledem na její efektivnost v konkrétním případě. Činnost dohledu je systematicky plánována a je vykonávána v souladu s interními postupy zabezpečujícími její vnitřní konzistentnost.

ČNB při své činnosti v oblasti dohledu vychází ze široké informační základny, která zahrnuje veřejně dostupné i důvěrné informace. Získané informace jsou předmětem pravidelného i mimořádného (tematického) vyhodnocování, které se opírá o analytické nástroje vyvinuté ČNB. Specifickým analytickým nástrojem dohledu jsou pravidelné dohledové zátěžové testy bank a pojišťoven nebo systém monitoringu transakcí na finančním trhu. Relevantní zjištění dohledu jsou následně předmětem komunikace s dohlíženými subjekty, jejíž konkrétní forma závisí na obsahu zjištění. Případné přijetí nápravných opatření následně ČNB v přiměřené době ověřuje.

III.1 DOHLED NAD ÚVĚROVÝMI INSTITUCEMI

ČNB ke konci roku 2020 vykonávala stejně jako v předchozím roce dohled nad 24 tuzemskými bankami (včetně pěti stavebních spořitelen). Dohlížela též na osm družstevních záložen poté, co členská schůze v průběhu roku rozhodla o zrušení s likvidací Družstevní záložny PSD. ČNB rovněž v omezeném rozsahu dohlížela na 22 poboček bank ze zemí EU, resp. EHP, tj. o jednu pobočku méně než v předchozím roce, neboť České spořitelně, a.s., byl vydán souhlas s převzetím české pobočky Waldviertler Sparkasse Bank AG. V ČR nadále působily dvě pobočky bank ze třetí země (Čínské lidové republiky).

ČNB vydala souhlas s fúzí MONETA Money Bank, a.s., a Wüstenrot hypoteční banky a.s., přičemž druhá z uvedených bank v důsledku tohoto rozhodnutí k 1. lednu 2021 zanikla.

V roce 2020 byla situace v sektoru úvěrových institucí významně ovlivněna pandemií koronaviru. Dohled nad úvěrovými institucemi se soustředil při výkonu dohledu na dálku i na místě zejména na vývoj kvality úvěrových portfolií, dostatečnost kapitálu ke krytí případných ztrát, likviditu a celkové hospodaření bank a jejich konsolidačních celků. Důraz byl kladen především na vyhodnocení dopadů v krátkodobém i střednědobém horizontu, včetně zátěžových scénářů a citlivostních analýz k predikování potenciálních dopadů krize. V roce 2020 byl aplikován tzv. pragmatický přístup k procesu přezkumu a vyhodnocení (SREP) v souladu s příslušnými obecnými pokyny EBA, který se zaměřil především na schopnost dohlížených osob zvládnout výzvy krize spojené s dopady koronavirové pandemie. V této souvislosti ČNB upravila při výkonu dohledu své postupy a zavedla řadu dodatečných monitorovacích nástrojů, v jejichž rámci podrobně sledovala vývoj jednotlivých úvěrových institucí ve všech hlavních oblastech činnosti. Výkon dohledu přitom mj. zahrnoval vyhodnocování zachování kontinuity činnosti, adekvátního systému řízení rizik či dopadu poskytnutí úlev klientům, včetně legislativního moratoria. Kromě mimořádného reportingu ČNB na pravidelné bázi průběžně s institucemi komunikovala prostřednictvím konferenčních hovorů za účasti vrcholového vedení jednotlivých institucí. Ve svých sděleních úvěrovým institucím, asociacím a Komoře auditorů komunikovala ČNB svá očekávání týkající se výplaty dividend (očekávání, že se instituce zdrží výplaty dividend či obdobných kroků, které by mohly ohrozit odolnost jednotlivých institucí), přístupu

¹⁴ Seznamy všech regulovaných a registrovaných dohlížených subjektů ČNB uveřejňuje na svých webových stránkách (www.cnb.cz > Dohled a regulace > Seznamy a evidence).

¹⁵ Další relevantní informace ve vztahu k výkonu dohledu jsou prezentovány na webových stránkách ČNB (www.cnb.cz > Dohled a regulace).

k poskytnutým úlevám a legislativnímu moratoriu, očekávání týkající se přístupu institucí k určování výše opravných položek a rezerv k úvěrovým expozicím a očekávání ohledně kategorizace pohledávek, jejichž smluvní podmínky byly změněny.

ČNB se při výkonu dohledu zaměřila u úvěrových institucí na informační bezpečnost digitálních kanálů, které byly z důvodu omezení plynoucích z pandemické situace využívány ve zvýšené míře. Zvláštní pozornost věnovala odolnosti institucí proti kybernetickým útokům, zejména phishingovým kampaním, které se v průběhu roku objevily. Podrobněji monitorovala bezpečnostní incidenty a průběžně vyhodnocovala opatření přijímaná úvěrovými institucemi, která měla vliv na rizika v oblasti IT. Prověřování kybernetické odolnosti bylo klíčovou součástí kontrolní činnosti na místě, při které byl kladen důraz zejména na oblast ochrany proti pokročilým kybernetickým hrozbám a na testy kybernetické odolnosti.

Významnou pozornost ČNB věnovala dohledu v oblasti AML/CFT. Dohledové postupy se v souladu s rizikově orientovaným přístupem zaměřily na sestavování rizikových profilů jednotlivých úvěrových institucí a kontroly klíčových oblastí se zvýšeným rizikem. Rizikové posouzení vychází z detailních informací získaných pravidelným plošným dohledovým šetřením na dálku. V reakci na aktuální rizika ČNB provedla několik tematicky zaměřených korespondenčních šetření (jednalo se například o identifikaci rizik a opatření uplatňovaných v oblasti AML/CFT v souvislosti se situací spojenou s pandemií koronaviru). V rámci výkonu kontrolní činnosti na místě byla hodnocena efektivnost systému preventivních opatření uplatňovaných úvěrovými institucemi jak v jejich celku z pohledu řídicího a kontrolního systému, tak i v dílčích oblastech, které byly vyhodnoceny jako rizikově senzitivní (především šlo o transakční monitoring, korespondenční bankovníctví, obchodní financování a provádění mezinárodních sankcí).

Vzhledem k pokračující pandemické situaci a nejistotě ohledně budoucího ekonomického vývoje zůstane vyhodnocování přístupu bank k tvorbě opravných položek, ke stanovování rizikových vah u modelů IRB a ke kybernetické bezpečnosti informačních systémů a technologií i nadále mezi dohledovými prioritami ČNB.

BOX 3: Implementace požadavku silného ověření klientů u karetních transakcí na internetu

V průběhu roku 2020 Česká národní banka v souvislosti s aktivitami EBA monitorovala, jak se poskytovatelé platebních služeb připravovali na **používání silného ověření jejich klientů při provádění karetních transakcí na internetu**. **Silné ověření klienta je založeno na použití alespoň dvou na sobě nezávislých prvků držení, resp. vlastnictví** (tj. něčeho, co klient má ve své moci, například mobilní telefon), **znalosti** (tj. něčeho, co klient ví, např. heslo či PIN) **a biometrických údajů** (tj. něčeho, co klient je, což klient potvrzuje např. otiskem prstu či prostřednictvím rozpoznání obličeje). Silně již byly v minulém roce ověřovány nekaretní transakce iniciované prostřednictvím mobilního nebo internetového bankovníctví a karetní transakce zadávané prostřednictvím platebních terminálů v kamenných obchodech.

Dřívější ověřování klientů prostřednictvím zadání údajů uvedených na platebních kartách (jejich čísla a tzv. CVV/CVC kódu) a potvrzení jednorázovým SMS heslem nepředstavovalo silné ověření, neboť při něm byl splněn pouze faktor vlastnictví (držení SIM karty s číslem, na které přijde jednorázové SMS heslo). Většina poskytovatelů platebních služeb zvolila nově **ověřování uživatelů pomocí mobilních aplikací**, kdy klient potvrzuje transakce zadáním statického (opakovaně použitelného) hesla (faktor znalosti) nebo pomocí biometrie, přičemž mobilní aplikace je svázána s konkrétním telefonem (faktor držení), takže podmínka silného ověření prostřednictvím minimálně dvou prvků je splněna. Někteří poskytovatelé zvolili řešení, kdy budou transakce ověřovány jako doposud, tedy jednorázovým heslem zaslaným v SMS (faktor držení), ale přibude k němu ještě další statické heslo k dané platební kartě, tzv. ePIN (faktor znalosti). Toto řešení je vhodné pro klienty bez chytrého telefonu, do kterého lze mobilní ověřovací aplikaci nainstalovat. Inovativním řešením pro takové klienty je i kombinace jednorázového SMS hesla s biometrickým ověřením jeho zadávání klientem, u níž se z hlediska klienta proces potvrzení karetní platby na internetu vůbec nemění, ale prakticky je díky silnému ověření bezpečnější.

Většina poskytovatelů platebních služeb, zejména bank, byla připravena od 1. ledna 2021 silně ověřovat klienty při platbách kartami na internetu. Někteří poskytovatelé platebních služeb však spustili svá řešení s mírným zpožděním. Zároveň nastal z pohledu některých klientů problém v případech, kdy poskytovatel nabízí ověření karetních transakcí pouze přes mobilní aplikaci a tito klienti takové řešení nechťejí používat nebo nevlastní zařízení, na které je možné aplikaci nainstalovat. Možným řešením pro uživatele bez mobilní aplikace by mohlo být např. využití

dodatečného prvku z kategorie znalost, tedy kódu či hesla, které je přiděleno uživateli výhradně pro potvrzování internetových transakcí a je odlišné od PIN kódu ke kartě či hesla do internetového bankovníctví.

Obecně by karetní transakce již neměly být prováděny bez silného ověření. V některých případech nicméně mohou poskytovatelé platebních služeb od provedení silného ověření upustit, jelikož legislativa připouští určité výjimky, např. v případě platby nízkých částek nebo opakujících se transakcí (do určité výše).

Česká národní banka kromě monitoringu všech poskytovatelů platebních služeb a průběžné diskuse s karetními schématy připravila sdělení pro veřejnost, ve kterém vysvětlila problematiku silného ověření, a k tématu uveřejnila i krátké informační video. Dále **zveřejnila informaci pro poskytovatele platebních služeb o povinnosti promítnout požadavky na silné ověření klienta do smluvní dokumentace s klienty a nutnosti řádného a včasného informování klientů o zavádění silného ověření.** Česká národní banka rovněž průběžně informovala Evropský orgán pro bankovníctví (EBA) o postupu v oblasti implementace silného ověření v České republice, aktivně se zapojovala do diskusí v EBA a sledovala implementaci silného ověření v jiných členských státech EU.

V oblasti dohledu odborné péče se u úvěrových institucí ČNB v roce 2020 soustavně věnovala tématům plnění informačních povinností vůči klientům, komunikace s klienty a dodržování zákonných povinností zaměřených na ochranu spotřebitele. Konkrétně provedla tematická šetření, kterými systematicky prověřovala (i) postupy při ukončování platebních účtů, (ii) výši poplatků účtovaných za přeshraniční transakce v eurech (rovnost poplatků účtovaných za vnitrostátní a SEPA platby v rámci EU), (iii) informování o směnných kurzech a poplatcích za provedení měnové konverze, (iv) používání silného ověření klienta při přístupu k účtu a provádění platebních transakcí prostřednictvím internetového a mobilního bankovníctví, (v) vyřizování reklamací a stížností za rok 2019. V rámci šetření byla zjištěna řada nedostatků, přičemž ČNB většinou usilovala o jejich dobrovolnou nápravu ze strany úvěrových institucí. Ve většině případů dotčené subjekty opatření k nápravě přijaly. Některé z případů však ČNB nadále prověřuje. ČNB se v nadcházejícím období bude soustředit na plnění stávajících i nových regulatorních požadavků v oblasti odborné péče a ochrany spotřebitelů.

Nedílnou součástí výkonu dohledu na dálku nad úvěrovými institucemi byl též dohled nad výkonem činnosti bank v roli depozitáře investičního fondu, který představuje nezastupitelný prvek ochrany investora na kapitálovém trhu. ČNB proto soustavně monitorovala dodržování povinností depozitářů vyplývajících z národní i evropské legislativy. V oblasti poskytování investičních služeb se ČNB cíleně věnovala problematice plnění povinností vůči zákazníkům, zejména posuzování vhodnosti poskytovaných služeb s poradenským prvkem a zohlednění potřeb a cílů zákazníků při tvorbě, distribuci a propagaci investičních nástrojů. V zájmu ochrany integrity finančního trhu proběhlo i ověření přiměřenosti opatření pro prevenci a odhalování zneužívání trhu. ČNB se bude oblastem řízení a propagace produktů a ochrany integrity trhu věnovat i v nadcházejícím období. Dohledové aktivity se dále zaměří na kvalitu tržních informací podle MiFIR a na informování zákazníků o nákladech.

V roce 2020 přijala ČNB celkem 1 071 podání veřejnosti na činnost úvěrových institucí, z nichž 714 se týkalo poskytování platebních, investičních, vkladových služeb a směnárenské činnosti a 357 podání směřovalo na poskytování spotřebitelského úvěru. Nejvíce podání veřejnosti směřovalo na komunikaci úvěrových institucí s klienty a na vyřizování stížností a reklamací klientů úvěrovými institucemi. Důvody častých podání v této oblasti lze spatřovat v tom, že podatelé nesouhlasí s vyřízením své stížnosti příslušnou úvěrovou institucí. V oblasti investičních služeb došlo v roce 2020 k meziročnímu růstu počtu podání o 41 %. Celkem ČNB za oblast investičních služeb přijala 38 podání veřejnosti, která se týkala provádění pokynů zákazníků a poskytování neúplných nebo nepravdivých informací zákazníkům před obstaráním obchodu s investičním nástrojem.

V roce 2020 ČNB vůči úvěrovým institucím zahájila pět nových sankčních řízení podle zákona o bankách. Právní moci nabylo šest rozhodnutí, z toho byla čtyři rozhodnutí o zastavení řízení, jedním rozhodnutím bylo uloženo opatření k nápravě a v jednom případě byla uložena pokuta ve výši 20 mil. Kč. Pokuta byla uložena společnosti Expobank CZ a.s. za závažné nedostatky v řídicím a kontrolním systému. Jednalo se o vůbec nejvyšší pokutu, kterou ČNB v roce 2020 uložila. Dále ČNB zahájila další dvě řízení podle zákona

o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Podle tohoto zákona nabylo právní moci v tomto sektoru jedno rozhodnutí o uložení pokuty ve výši 500 tis. Kč.

III.2 DOHLED NAD POJIŠŤOVNAMI

Ke konci roku 2020 vykonávala ČNB dohled nad 25 tuzemskými pojišťovnami, jednou zajišťovnou a ve vymezeném rozsahu i nad činností České kanceláře pojistitelů a Exportní a garanční pojišťovací společnosti. V omezeném rozsahu též dohlížela na činnost 17 poboček zahraničních pojišťoven, z nichž všechny měly sídlo v jedné z členských zemí EHP, a dále na přeshraniční nabízení pojištění spotřebitelům na území České republiky zahraničními pojišťovnami na základě svobody dočasné poskytovat služby.

Mezi nejvýznamnější řízení v sektoru pojišťoven patřilo schválení převodu části pojistného kmene Pojišťovny Patricie a.s.¹⁶ a České pojišťovny ZDRAVÍ a.s. do Generali České pojišťovny a.s.,¹⁷ které navazovalo na schvalovací proces z předchozího roku a týkalo se zbývajících částí pojistného kmene se zahraničním prvkem. K dalším významným řízením patřilo schválení nabytí AXA pojišťovny a.s. a AXA životní pojišťovny a.s. skupinou UNIQA.

V rámci procesu přezkumu a kontroly pojišťoven (tzv. SRP¹⁸) se ČNB i v roce 2020 zaměřila na analýzy rizikového profilu pojišťoven, vyhodnocování jejich finanční situace a výkonnosti, monitorování kapitálové a solventnostní pozice a vyhodnocování dodržování pravidel odborné péče a ochrany spotřebitele. Dalším klíčovým prvkem SRP bylo posuzování nastavení a kvality řídicího a kontrolního systému pojišťoven, a to s důrazem na robustní nastavení systému řízení rizik. Mezi standardní dohledové nástroje rovněž patřila analýza zpráv, ve kterých pojišťovny předkládaly ČNB svá vlastní posouzení rizik a kapitálu (tzv. ORSA¹⁹).

V reakci na pandemii koronaviru věnovala ČNB v roce 2020 zvýšenou dohledovou pozornost a kapacity problematice kapitálové pozice pojišťoven a jejího řízení, intenzivnějšímu sledování vývoje na finančních trzích a vyhodnocování dopadů na aktiva spravovaná dohlíženými pojišťovnami. K systematickému monitorování a vyhodnocování finanční a solventnostní pozice a výkonnosti pojišťoven, včetně ziskovosti jednotlivých klíčových odvětví pojištění, využívala ČNB jak informace předkládané dohlíženými pojišťovnami v rámci pravidelného regulatorního vykazování, tak i informace z navazující komunikace s jednotlivými subjekty. Vykazovací povinnosti vůči ČNB byly doplněny o mimořádný reporting, který byl zaměřen na rizika související s dopady pandemie koronaviru. Zvýšená pozornost byla věnována pojistným odvětvím, která jsou pandemií více dotčena.

ČNB průběžně sledovala také organizační změny v pojišťovnách a vyhodnocovala jejich dopad do řídicího a kontrolního systému. V rámci problematiky externě zajišťovaných činností, resp. outsourcingu (včetně případů vnitroskupinového outsourcingu), vyhodnocovala ČNB nastavení rozsahu a povahu takto zajišťovaných činností. Přitom kladla důraz zejména na zachování strategického rozhodování v pojišťovně, schopnost zabezpečit kontinuitu provozování pojišťovací činnosti a kontrolu kvality poskytovaných služeb. ČNB se dále dlouhodobě věnuje monitorování rizik souvisejících s kvalitou řízení souladu aktiv a závazků v pojišťovnách. V roce 2020 se zaměřila rovněž na problematiku informačních systémů, IT infrastruktury a kybernetické bezpečnosti a na celkovou kvalitu řídicího a kontrolního systému v této oblasti.

ČNB v roce 2020 pokračovala ve svých aktivitách v oblasti řízení postačitelnosti pojistného produktu povinného ručení. Předmětem dohledových analýz byly i informace týkající se naplňování požadavků na účinný systém řízení postačitelnosti pojistného, který má zajistit trvalou splnitelnost závazků plynoucích z tohoto druhu pojištění. Výsledky analýz se staly klíčovým vstupem pro plánování a realizaci relevantních dohledových kroků, a to jak ve vztahu k jednotlivým pojišťovnám, tak i na úrovni daného pojistného segmentu. Lze konstatovat, že z hlediska interních systémů řízení postačitelnosti pojistného dochází k postupným úpravám a zefektivnění vnitřních řídicích a kontrolních procesů pojišťoven a pojišťovny reagují na dohledová zjištění a uložená opatření k nápravě. Za zásadní v této oblasti považuje ČNB zejména období

¹⁶ Do 21. prosince 2020 Generali pojišťovna a.s.

¹⁷ Do 21. prosince 2020 Česká pojišťovna a.s.

¹⁸ Supervisory Review Process, přezkum orgánem dohledu podle čl. 36 směrnice Solventnost II

¹⁹ Jedná se o vlastní posouzení rizik a kapitálu (Own Risk and Solvency Assessment), které pojišťovny a zajišťovny musí provádět v rámci druhého pilíře Solventnosti II.

po stabilizaci aktuální situace způsobené pandemií. Problematika možných dopadů současné situace vyvolané pokračující pandemií a souvisejícími opatřeními na finanční trh a investiční strategie pojišťoven bude pro ČNB jednou z dohledových priorit také v dalším období.

V oblasti odborné péče a ochrany spotřebitele ČNB prováděla šetření na dálku a kontroly na místě s cílem snížit pravděpodobnost výskytu pochybení systémové povahy v dílčích činnostech pojišťoven. Jakkoliv ČNB pojímá dohledovou činnost proaktivně, koronavirová pandemie se v uplynulém roce promítla do dohledové činnosti významnou měrou. Značná část dohledových aktivit tak směřovala k ověřování zajištění kontinuity v plnění závazků pojišťoven z pojistných smluv, poskytování dostatečných a srozumitelných informací zákazníkům a zachování, popř. rozšíření pojistné ochrany (veřejné přísliby) a sledování přístupu pojišťoven k individuálním potřebám zákazníků vyvolaným pandemií. V důsledku vládních opatření přijatých v první polovině roku 2020 pojišťovny čelily požadavku na zavádění nových technologií, zejména z hlediska digitalizace řady svých činností. Pojišťovny se zaměřily především na distanční zajištění procesů uzavírání a správy pojistných smluv a likvidace pojistných událostí a na bezodkladný a efektivní přechod do režimu vzdálené komunikace s klienty. Určitou mírou revize procházely i nabízené pojistné produkty. Z tohoto pohledu byl zájem ČNB upřen především na cestovní pojištění.

ČNB provedla řadu tematických šetření, která byla zaměřena mimo jiné na (i) naplňování požadavků na dohled nad produktem a jeho řízení²⁰ s důrazem na ochranu spotřebitele, (ii) plnění zákonných požadavků na šetření pojistných událostí z pojištění záruky proti úpadku cestovních kanceláří u pojišťoven a poboček zahraniční pojišťovny, které toto pojištění nabízejí, včetně zohlednění dopadů pandemie, (iii) analýzu aplikace formálních a obsahových požadavků na informační dokument klíčové informace pro investory²¹ napříč trhem a v komparaci s jejich praktickou aplikací vybranými pojišťovnami v jiných členských státech EU a (iv) ochranu práv spotřebitele z komplexního zdravotního pojištění cizinců, a to se zaměřením na vrácení nespotebbovaného jednorázového pojistného při předčasném zániku pojištění.

Za účelem zajištění srovnatelné ochrany spotřebitelů se ČNB dále zabývala distribucí pojištění prostřednictvím pojistníků, kteří nabízejí možnost jiným osobám stát se pojištěnými (tzv. flotilové pojištění). V této souvislosti ČNB zavedla novou vykazovací povinnost pro tuzemské pojišťovny, jež využívají tento distribuční kanál.

Důležitou oblastí pro ČNB rovněž zůstává monitoring vývoje relevantní soudní rozhodovací praxe a způsobu řízení právního rizika v pojišťovnách v rámci nastavení řídicího a kontrolního systému, a to včetně reflexe vývoje platné judikatury s dopady do oblasti soukromého práva. Zvýšená pozornost byla věnována soudním rozhodnutím ve věci investičního životního pojištění a informování o roli ČNB v této souvislosti, která není veřejností vždy zcela správně vnímána.²²

ČNB se rovněž aktivně zapojovala do každoročně narůstajících aktivit evropského orgánu dohledu EIOPA, který výrazně usiluje o sblížení dohledů v oblasti odborné péče a ochrany spotřebitele a klade důraz na předcházení vzniku újmy spotřebitelům již v prvotní fázi produktového cyklu, tj. při produktovém designu, distribučním procesu a při prodejních praktikách.²³

ČNB se zabývala i činnostmi zahraničních pojišťoven, které působí na území České republiky na základě svobody dočasně poskytovat služby, včetně dalšího působení pojišťoven ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a Gibraltaru na území České republiky v souvislosti s brexitem.

²⁰ Ve smyslu směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/97 o distribuci pojištění a prováděcího nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2017/2358.

²¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1286/2014 o sdělení klíčových informací týkajících se strukturovaných retailových investičních produktů a pojistných produktů s investiční složkou (PRIIP) a v prováděcím nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 2017/653.

²² ČNB jedná v mezích svých zákonných pravomocí, přičemž do těchto pravomocí nespadá posuzování platnosti smluvního ujednání mezi pojišťovnami a jednotlivými klienty. Tato soukromoprávní rovina je v kompetenci soudů a (jedná-li se o životní pojištění) také finančního arbitra.

²³ V dané oblasti výkonu dohledu a na základě koordinovaného přístupu dotčených orgánů dohledu, včetně EIOPA, ČNB mj. uveřejnila 23. září 2020 a 24. listopadu 2020 dvě oznámení o předběžných opatřeních vydaných Národní bankou Slovenska, jež byla určena pro pojišťovnu NOVIS. První předběžné opatření této pojišťovny dočasně zakazovalo uzavírat nové pojistné smlouvy investičního životního pojištění, druhým opatřením NBS pojišťovna dočasně zakazovala volně nakládat s jejím majetkem. ČNB dohlíží na činnost pobočky této pojišťovny na území České republiky.

V oblasti odborné péče a ochrany spotřebitele se dohledová činnost ČNB v nadcházejícím období zaměří na problematiku distribuce pojistných produktů. Důraz přitom bude kladen na vybrané produktové skupiny a na distribuční kanály, jejichž volba se odráží v odlišnosti rozsahu a způsobu poskytování informací zákazníkům. V této souvislosti bude výkon dohledu cílen na pojištění nabízená také flotilovým způsobem a na on-line sjednávání (životního) pojištění. Ačkoliv probíhající implementace nových technologií do jednotlivých činností pojišťoven (např. umělé inteligence při komunikaci se zákazníky) je žádoucí a napomáhá k zefektivnění činností, nelze přehlížet, že musí být v souladu se zákonnými pravidly. Soulad s pravidly jednání a zejména odbornou péčí tak bude nadále předmětem dohledových aktivit. Z pohledu vývoje regulatorního rámce v oblasti udržitelných financí budou některé pojišťovny povinny transparentně informovat o tom, zda jejich investice směřují ke společensky odpovědnému investování, resp. zda ve své činnosti zohledňují faktory společenské odpovědnosti a udržitelného růstu (tzv. faktory ESG). Přístup pojišťoven v této oblasti bude ČNB monitorovat.

V oblasti dohledu nad pojišťovnami přijala ČNB v roce 2020 celkem 521 podání veřejnosti. Dlouhodobě mají významné zastoupení podání veřejnosti týkající se pojistných produktů povinného ručení (33 %). Nezanedbatelnou část dále tvořila podání veřejnosti směřující na jednání pojišťoven v rámci pojistných produktů životního pojištění (13 %) a dále v rámci cestovního pojištění (7 %) a pojištění odpovědnosti (7 %). Souvislost s koronavirovou pandemií byla uvedena v přibližně 6 % podání, a to především ve vazbě na cestovní pojištění. V této souvislosti podání nejčastěji poukazovala na nedostatky v postupech pojišťoven při likvidaci pojistných událostí nebo na problematiku vracení pojistného u zrušených cest. V zásadě lze konstatovat, že se pandemie v roce 2020 do objemu podání veřejnosti významným způsobem nepromítla. Nedostatky zjištěné, příp. indikované na podkladě podání veřejnosti se týkaly především oblastí šetření a likvidace pojistných událostí, správy pojištění, nepřesného či mylného informování zákazníků při sjednání pojištění a vyřizování stížností zákazníků.

Zákon o pojišťovnictví neumožňuje zveřejňování konkrétních sankčních rozhodnutí, nicméně lze uvést, že v roce 2020 byla zahájena v oblasti dohledu nad pojišťovnami tři nová sankční řízení. Ve stejném roce nabyla právní moci čtyři rozhodnutí. Ve dvou případech byla uložena opatření k nápravě a ve zbývajících dvou byla uložena pokuta, každé společnosti ve výši 150 tis. Kč.

III.3 DOHLED NAD PENZIJNÍMI SPOLEČNOSTMI A FONDY

Ke konci roku 2020 vykonávala ČNB dohled nad devíti penzijními společnostmi poté, co bylo nově uděleno povolení k činnosti společnosti Rentea penzijní společnost, a.s., (součást finanční skupiny Partners). Počet dohlížených účastnických fondů vzrostl o jeden na 31. Novým účastnickým fondem je Akciový účastnický fond AXA penzijní společnosti, a.s.²⁴ Počet osmi transformovaných fondů zůstal nezměněn. Kromě toho probíhala další řízení o souhlasu ke změně statutu všech účastnických i transformovaných fondů v souvislosti s implementací účetního standardu IFRS 9. V dalších řízeních šlo o souhlas k výkonu funkce vedoucí osoby penzijní společnosti.

ČNB zaměřila v roce 2020 v rámci výkonu dohledu svoji pozornost zejména na kapitálovou přiměřenost penzijních společností a posuzování jejich systému řízení kapitálu. V případě transformovaných fondů se ČNB při výkonu dohledu soustředila zejména na plnění požadavku, aby hodnota majetku těchto fondů vždy pokrývala jejich závazky.

V souvislosti s pandemií koronaviru věnovala ČNB zvýšené kapacity dohledu na monitoring a vyhodnocování dopadů pandemie na kapitálovou situaci, obchodní výsledky a celkovou činnost penzijních společností. Vedle toho sledovala i vývoj na finančních trzích a vyhodnocovala dopady na aktiva spravovaná dohlíženými subjekty.

ČNB rovněž posuzovala dodržování pravidel při správě majetku obhospodařovaných fondů a správnost účtování úplaty penzijních společností za účetní období. Dále se ČNB věnovala problematice nápravy zjištění, která vzešla z výsledků dohledových šetření provedených k tématu kapitálového řízení.

²⁴ Od 15. ledna 2021 Akciový účastnický fond UNIQA penzijní společnosti, a.s.

V roce 2020 obdržela ČNB v oblasti penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření celkem 30 podání veřejnosti. Pokračoval tak trend stagnace počtu obdržených podání z minulých let. Z věcného hlediska se podání týkala zejména výpočtu dávky a výplaty naspořených prostředků účastníkům, komunikace s účastníky a vyřizování jejich stížností a reklamací, jakož i nabízení a propagace doplňkového penzijního spoření. U žádné penzijní společnosti nebyly v roce 2020 v oblasti odborné péče objeveny nedostatky. V roce 2020 nebylo vedeno žádné sankční řízení s penzijními společnostmi ani penzijními fondy.

III.4 DOHLED NAD OBCHODNÍKY S CENNÝMI PAPÍRY

ČNB ke konci roku 2020 evidovala 39 subjektů s povolením k činnosti obchodníka s cennými papíry, z nichž bylo 16 bankovních a 23 nebankovních. ČNB nově udělila povolení k činnosti obchodníka s cennými papíry společnosti REDSIDE Investments a.s. Počet poboček obchodníků s cennými papíry poklesl ze 40 na 35.

ČNB se v rámci výkonu dohledu nad nebankovními obchodníky s cennými papíry zaměřila na kontrolu dodržování požadavků, které přinesla transpozice směrnice MiFID II do české legislativy v roce 2018. ČNB se zúčastnila společného dohledového šetření národních dohledových orgánů v oblasti dodržování pravidel pro vyhodnocování vhodnosti podle MiFID II se zaměřením na poskytování investičního poradenství, které organizoval evropský orgán dohledu ESMA. Šetřením byly zjištěny některé nedostatky v koncepci zpráv o vhodnosti, které neobsahovaly povinné informace, byly velmi stručné, nekonkrétní a byly složeny z automatizovaných a obecných slovních obrátů bez relevantního informačního přínosu pro zákazníka. Nedostatky byly následně s dotčenými subjekty řešeny. Kontrola úrovně implementace pravidel vyplývajících z MiFID II bude pokračovat i v následujícím období, stejně jako spolupráce s ESMA při dalším společném dohledovém šetření, které se zaměří na oblast pravidel vytváření a nabízení investičních nástrojů.

Za důležitou oblast považuje ČNB přeshraniční poskytování investičních služeb. K němu je oprávněno 14 nebankovních obchodníků s cennými papíry, přitom čtyři z nich tuto činnost nevykonávají. Sedm společností poskytuje v evropských zemích přeshraničně investiční služby v malém rozsahu, přičemž počet jejich zákazníků v jednotlivých zemích nepřesáhl 300. Pouze tři nebankovní obchodníci s cennými papíry tento počet zákazníků překročili. Všichni tři poskytují investiční služby na Slovensku a jeden také v Bulharsku. Na šetření ve spolupráci s ESMA v oblasti přeshraničního poskytování investičních služeb, kterého se ČNB v roce 2020 zúčastnila, v následujícím období bezprostředně naváže další šetření, u něhož bude snížena hranice definice poskytování investičních služeb v malém rozsahu na 50 zákazníků. I na tomto šetření bude ČNB spolupracovat s ESMA.

Od června 2021 bude účinná nová obezřetnostní regulace investičních podniků IFR/IFD. V rámci přechodu na tuto novou regulaci se ČNB zapojila do analýzy nákladů, přínosů a dopadů na trh investičních podniků zpracovávané evropským orgánem dohledu EBA. Sběr dat a ověření jejich konzistence proběhly v několika fázích jednak mezi ČNB a obchodníky s cennými papíry, jednak mezi ČNB a EBA. Požadovaná data se týkala kapitálové vybavenosti jak podle současného obezřetnostního rámce CRR/CRD, tak i podle nové obezřetnostní regulace IFR/IFD. Součástí analýzy byl i sběr dat o skupinách investičních podniků. ČNB identifikovala v sektoru nebankovních obchodníků s cennými papíry sedm skupin investičních podniků, z nichž jedna skupina působí i přeshraničně²⁵. Výsledky analýzy indikují nižší dopady nové obezřetnostní regulace do celkové kapitálové situace obchodníků s cennými papíry, než bylo původně předpokládáno. V případě většiny českých obchodníků s cennými papíry, kteří se šetření zúčastnili, se jejich stávající kapitálová vybavenost jeví jako dostatečná i podle nové obezřetnostní regulace.

S ohledem na přetrvávající problémy s činností zahraničních subjektů, které poskytují investiční služby zejména k vysoce rizikovým investičním nástrojům, bude pokračovat spolupráce s jejich domovskými orgány dohledu. V roce 2020 směřovalo na zahraniční subjekty či jejich pobočky a vázané zástupce v ČR 71 % podání veřejnosti týkajících se obchodníků s cennými papíry.

Z obsahu těchto podání vyplynulo, že je často obtížné určit míru zapojení poboček zahraničních obchodníků s cennými papíry do poskytování investiční služby zákazníkovi. Pobočky mnohdy deklarují, že se podílí

²⁵ Součástí této skupiny je kromě českého obchodníka s cennými papíry i obchodník s cennými papíry licencovaný v Monaku.

pouze na propagaci služeb a neposkytují žádné investiční služby. Kromě zintenzivnění spolupráce s orgány dohledu, které zahraničním obchodníkům s cennými papíry udělily licenci, se dohledové aktivity soustředily na ověření, zda se zahraniční obchodníci s cennými papíry přizpůsobili novele zákona o podnikání na kapitálovém trhu účinné od května 2020. Podle této novely může zahraniční obchodník s cennými papíry poskytovat investiční služby na území České republiky bez umístění pobočky pouze dočasně nebo příležitostně, s výjimkou poskytování investičních služeb profesionálním zákazníkům, kterým lze i nadále poskytovat investiční služby bez umístění pobočky trvalým způsobem. Trvalé poskytování investičních služeb zahraničními obchodníky s cennými papíry retailovým zákazníkům na území České republiky je nadále možné pouze prostřednictvím pobočky nebo vázaného zástupce, s čímž je spojena zákonem stanovená informační povinnost vůči ČNB.

S ohledem na přetrvávající porušování právních povinností se i kontrolní činnost v roce 2020 zaměřila na oblast poskytování služeb zahraničními obchodníky s cennými papíry. Kontrole byli podrobeni zejména vázaní zástupci zahraničních obchodníků, kteří z důvodu kontroly v jejím průběhu vesměs ukončovali činnost. Z ukončených kontrol vyplynuly zejména nedostatky při komunikaci se zákazníky, nesprávné informování o podstatě obchodování a rizikových vlastnostech nabízených finančních nástrojů a chybné klasifikace zákazníků do kategorií podle jejich schopností pracovat s riziky. U obchodníků s cennými papíry a jejich odštěpných závodů byla zjištěna pochybení ve vnitřním kontrolním systému a při aplikaci některých opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. U vážnějších nedostatků byla navržena opatření ve správním řízení.

V roce 2020 bylo v sektoru obchodníků s cennými papíry zahájeno šest sankčních řízení podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu a jedno řízení podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Právní moci nabylo sedm rozhodnutí. Komerční bance a.s. byla uložena pokuta 2 mil. Kč za neuchovávání záznamů telefonické komunikace se zákazníky. Sberbank CZ a.s. dostala pokutu 2,5 mil. Kč za porušení stejné povinnosti a navíc pro porušení povinností v její směnářské činnosti. V dalších pěti případech byly uloženy pokuty v celkové výši 710 tis. Kč. Dále nabylo právní moci rozhodnutí o uložení pokuty ve výši 50 tis. Kč podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

III.5 DOHLED NAD INVESTIČNÍMI SPOLEČNOSTMI A FONDY

ČNB ke konci roku 2020 evidovala 37 investičních společností, dvě pobočky zahraniční investiční společnosti, jednoho hlavního administrátora, šest depozitářů, 185 investičních fondů s právní osobností (z toho 28 samosprávných investičních fondů) a 234 podílových fondů. ČNB udělila povolení k činnosti těmto čtyřem novým investičním společnostem: MONECO investiční společnost, a.s., CENTRAL EUROPEAN FINANCIAL MANAGEMENT investiční společnost, a.s., WOOPE investiční společnost a.s. a NWD investiční společnost, a.s. Činnost byla povolena také dvěma samosprávným investičním fondům. Jedním z nich je Národní rozvojový fond SICAV a.s., jehož zakladatelem byla Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s. Fond by se měl stát jedním z významných nástrojů vládní investiční politiky.

Během roku 2020 ČNB spolupracovala s ESMA na společném šetření dohledových orgánů v oblasti řízení likvidity standardních fondů. Šetření, do kterého byli zahrnuti také vybraní správci standardních fondů v ČR, ukázalo rozdíly v přístupech správců na evropském trhu. Identifikované nedostatky v oblasti řízení likvidity budou využity při plošném šetření mezi správci fondů kolektivního investování v ČR, které ČNB uskuteční v roce 2021.

Majetek ve fondech kolektivního investování jiných než nemovitostních na začátku roku 2020 klesal s akcelerací v březnu 2020. Nejistota na finančních trzích v březnu 2020 a následné vysoké záporné čisté prodeje byly důvodem pro zavedení mimořádné pravidelné informační povinnosti u těchto fondů. V jejím rámci ČNB sledovala od 20. března 2020 denně a od června 2020 týdně vývoj čistých prodejů, hodnotu majetku a výkonnost fondů. Hodnota majetku ve fondech kolektivního investování se stabilně dostala nad úroveň ze začátku roku 2020 až v listopadu 2020. Z důvodu dosažení relativní stability na finančních trzích v posledním čtvrtletí roku 2020 bylo rozhodnuto o ukončení této mimořádné informační povinnosti ke konci roku 2020.

Kontroly se v oblasti fondového investování zaměřovaly na prověření dodržování povinností stanovených přímo použitelnými právními předpisy EU a zákonem o investičních společnostech a investičních fondech. ČNB prověřovala způsob výkonu činnosti s odbornou péčí, řízení střetů zájmů, řízení rizik, delegování činností (outsourcing) a oceňování majetku. Nejběžnějšími přestupky byly nedostatky ve vnitřní předpisové základně subjektů a na to navazující nedostatky ve faktické činnosti, mezi které patřily zejména nesprávné stanovení rizikového profilu klienta, nesprávné oceňování nelikvidních akcií a dluhopisů, nedostatky při vytváření analýz ekonomické výhodnosti obchodů, omezená možnost kontroly či ovlivňování výkonu delegované činnosti, nízká časová dotace výkonu klíčových pozic a jejich nepřípustná kumulace. Závažnější nedostatky byly navrhovány k dořešení ve správním řízení.

V oblasti investičních společností a investičních fondů ČNB v roce 2020 zahájila celkem 19 sankčních řízení a právní moci nabylo 18 rozhodnutí. V šesti případech byla uložena pokuta, v osmi případech byla uložena pokuta současně s výmazem ze seznamu osob vykonávajících správu majetku srovnatelnou s obhospodařováním, v jednom případě byl zrušen podílový fond (Uzavřený podílový fond CARDUUS Opportunity II., CARDUUS Asset Management, IS, a.s.) a ve třech případech bylo řízení zastaveno. Celková výše uložených pokut podle sektorového zákona činila 1 250 000 Kč. Nejvyšší uložená pokuta 300 tis. Kč byla uložena dvěma společnostem, a to vázanému zástupci Allianz kontakt, s.r.o., a TESLA investiční společnosti, a.s. Kromě toho bylo zahájeno také jedno sankční řízení podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Právní moci podle tohoto zákona nabylo jedno rozhodnutí o uložení pokuty ve výši 100 tis. Kč.

III.6 EMISE CENNÝCH PAPÍRŮ A REGULOVANÉ TRHY

Ke konci roku 2020 byly k obchodování na evropském regulovaném trhu přijaty cenné papíry 107 společností²⁶ (oproti 122 ke konci roku 2019), z nichž 71 podléhalo při plnění informačních povinností plně dohledu ČNB.²⁷ Dohledová činnost se v této oblasti zaměřovala především na přezkum obsahu výročních a pololetních zpráv všech dohlížených emitentů a detailní přezkum aplikace mezinárodních účetních standardů IFRS v účetních závěrkách vybraných emitentů.

V průběhu roku 2020 byly k obchodování na regulovaném trhu nově přijaty cenné papíry pěti emitentů (ve čtyřech případech se jednalo o dluhopisy a v jednom případě o akcie). Naopak cenné papíry 20 emitentů byly z obchodování vyřazeny (ve třech případech se jednalo o akcie vyřazené na základě rozhodnutí emitenta či organizátora regulovaného trhu a v 17 případech o dluhopisy vyřazené po jejich řádném či předčasném splacení).

Počet dohlížených subjektů v oblasti tržní infrastruktury se v roce 2020 nezměnil. Nadále zde působily tři obchodní systémy v rolích organizátorů regulovaných trhů, provozovatelů mnohostranných obchodních systémů a organizovaného obchodního systému (Burza cenných papírů Praha, a.s., RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů a.s. a 42 Financial Services, a.s.), dva provozovatelé vypořádacího systému s neodvolatelností vypořádání (Centrální depozitář cenných papírů, a.s., a ČNB jako provozovatel Systému krátkodobých dluhopisů), jeden centrální depozitář (Centrální depozitář cenných papírů a.s.) a jeden administrátor referenčních hodnot, konkrétně mezibankovní úrokové sazby Prague Interbank Offered Rate – PRIBOR (Czech Financial Benchmark Facility, s.r.o.).

Informační povinnosti emitentů

ČNB standardně prováděla kontrolu informační povinnosti emitentů (kontrola výročních a pololetních zpráv všech více než 70 emitentů a detailní kontrola aplikace mezinárodních účetních standardů IFRS ve vybraných účetních závěrkách) a upozorňovala na nedostatky, které dohlížené subjekty následně odstranily. V souvislosti s koronavirovou pandemií byla v rámci ESMA dohodnuta akceptace případného

²⁶ Daný údaj zahrnuje všechny emitenty (domácí i zahraniční), jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu v ČR, emitenty se sídlem v ČR, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu v jiném členském státě EU, a také emitenty se sídlem mimo ČR, avšak s cennými papíry přijatými k obchodování na regulovaném trhu v ČR.

²⁷ Ve zbývajících případech se jednalo o emitenty, jejichž domovským orgánem dohledu byl dohledový orgán jiného členského státu EU (devět), případně emitenty, jejichž domovským orgánem dohledu byla ČNB, avšak požívali některou z výjimek z informační povinnosti (27).

odložení uveřejnění výroční zprávy za rok 2019 o dva měsíce (tj. posun z konce dubna na konec června). ČNB o tom informovala emitenty na svých internetových stránkách na konci března 2020, posunu termínu využilo 26 % emitentů. Emitenti byli dále průběžně informováni o změně formátu výročních zpráv za rok 2020 a o změně způsobu jejich zasílání ČNB.

Schvalování prospektů cenných papírů

V roce 2020 bylo vydáno 84 (oproti 70 v roce 2019) správních rozhodnutí o schválení dokumentů (prospektů cenných papírů a jejich dodatků) v souvislosti s emisemi cenných papírů, přičemž se jednalo zejména o prospekty dluhopisů emitentů z oblasti developmentu. Daný údaj také zahrnuje tři prospekty akcií pro účely jejich veřejné nabídky s využitím systému START – Veřejná nabídka provozovaného Burzou cenných papírů Praha a tři prospekty pro účely přijetí akcií k obchodování na regulovaný trh burzy.

Nabídky převzetí a vytěsnění

ČNB vedla v roce 2020 jedno řízení v oblasti vytěsnění, v rámci něhož byl udělen předchozí souhlas s vytěsněním drobných akcionářů emitenta PFNonwovens a.s.

Tržní infrastruktura

V oblasti tržní infrastruktury byla v roce 2020 dokončena řízení ve věci rozšíření povolení k činnosti CDCP o vypořádání v eurech podle nařízení o centrálních depozitářích a o registraci administrátora indexů používaných jako referenční hodnoty pro BCPP (indexy PX). Dále byla s BCPP vedena dvě řízení ve věci pozastavení výjimek z povinnosti tržní transparency podle nařízení MiFIR²⁸ a byly posuzovány změny pravidel obchodování. Během roku byly zaznamenány opakované výpadky obchodního systému Xetra T7, které měly za následek opožděné zahájení nebo pozastavení obchodování, mj. též na BCPP. Žádné pochybení na straně BCPP nebylo v této souvislosti shledáno. Proběhl pravidelný přezkum a vyhodnocení souladu CDCP s nařízením CSDR a bylo zahájeno řízení o schválení změny pravidel vypořádacího systému CDCP. Rovněž bylo posuzováno 38 oznámení záměru nefinančních skupin využít osvobození z povinnosti reportingu do registru obchodních údajů podle čl. 9 odst. 1 EMIR²⁹. Kvartálně byly vyhodnoceny údaje o tzv. internalizovaném vypořádání (tj. vypořádání přímo u obchodníků mimo vypořádací systém) a byla odeslána příslušná zpráva do ESMA.

V roce 2020 bylo v oblasti emitentů zahájeno celkem pět sankčních řízení. Ve stejném roce nabylo právní moci šest rozhodnutí. Ve všech šesti případech byla uložena pokuta. Nejvyšší pokuta byla uložena společnosti DRFG a.s., a to ve výši 5 mil. Kč. Celková výše pokut činila 7 050 tis. Kč.

III.7 DOHLED NAD POSKYTOVATELI PATEBNÍCH SLUŽEB A VYDAVATELI ELEKTRONICKÝCH PENĚŽ

ČNB na konci roku 2020 evidovala 23 platebních institucí, devět poboček platebních institucí, jednu instituci elektronických peněz, tři pobočky instituce elektronických peněz a tři správce informací o platebním účtu. Bylo uděleno jedno nové povolení k činnosti platební instituce pro Bestpay s.r.o. a jedno povolení k činnosti správce informací o platebním účtu pro 1. PF Finance s.r.o.

Po implementaci evropské směrnice zákonem č. 370/2017 Sb., o platebním styku, účinným od 13. ledna 2018, přetrvávalo v sektoru platebního styku zvýšené množství nových žádostí o povolení k činnosti různých typů subjektů: platebních institucí, institucí elektronických peněz, poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu, vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu a správců informací o platebním účtu. Celkem bylo v roce 2020 podáno 40 nových žádostí a k 31. prosinci 2020 probíhalo 59 řízení. Žadatelům činil problém zejména popis jejich podnikatelského záměru, který je rozhodující pro určení typu oprávnění k činnosti, reálný obchodní plán a příslib smlouvy nebo uzavřená smlouva, kterou by v licenčním řízení prokázali ochranu peněžních prostředků svěřených k provedení platebních transakcí. V průběhu roku bylo rozhodnuto o 47 žádostech (vydáno sedm povolení, 32 řízení zastaveno, osm řízení zamítnuto). Takto

²⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 600/2014 ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů.

²⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 ze dne 4. července 2012 o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů.

vysoký výskyt zastavování řízení či zamítání žádostí se v jiných sektorech finančního trhu nevyskytuje.

V rámci výkonu dohledu na dálku ČNB v průběhu roku 2020 monitorovala také stav implementace silného ověření uživatelů v oblasti e-commerce karetních plateb ze strany platebních institucí a institucí elektronických peněz (vydavatelé a akceptanti platebních karet). Konečný termín pro dodatečné zavedení silného ověření byl ze strany EBA stanoven do konce roku 2020. V sektoru vydavatelů platebních karet proběhla implementace silného ověření v souladu s příslušnými migračními plány a ve stanoveném termínu všechny platební karty umožňovaly při iniciování platebních transakcí prostřednictvím internetu provedení silného ověření. Rovněž v segmentu akceptantů platebních karet byla na příslušný technologický rámec v závěru roku připravena naprostá většina (99,9 %) obchodníků, které tyto subjekty obsluhují (blíže k otázkám implementace silného ověření u karetních transakcí viz box 3 na str. 27).

Dohledové aktivity byly dále orientovány na ověření plnění povinnosti ochrany peněžních prostředků určených pro platební transakce (resp. vydání elektronických peněz) ze strany nebankovních poskytovatelů platebních služeb (v rámci plnění dané povinnosti musí tito poskytovatelé ukládat prostředky klientů na účty u bank nebo družstevních záložen). Z šetření vyplynulo, že 7 % subjektů nemá zřízení u úvěrových institucí žádný účet určený k ochraně peněžních prostředků. Velká část těchto subjektů nicméně neposkytovala žádné platební služby (v takovém případě může ČNB odejmout povolení k činnosti pro nečinnost). Jeden ze subjektů měl uloženy peněžní prostředky klientů na účtu u jiného nebankovního poskytovatele platebních služeb v zahraničí (v takovém případě není rovněž zákonná podmínka splněna). Šetření a vyhodnocení jeho výsledků (včetně následných kroků vůči dohlíženým subjektům) bude pokračovat i v následujícím období.

V oblasti AML/CFT se ČNB zaměřila na aktualizaci a komplexní vyhodnocení rizikových profilů poskytovatelů platebních služeb a vydavatelů elektronických peněz, které bylo využito v rámci přípravy implementace obecných pokynů ke kolegiím AML/CFT. V návaznosti na provedené šetření byla velká část nebankovních poskytovatelů platebních služeb vyhodnocena z tohoto pohledu jako riziková. Výsledky vyhodnocení byly zohledněny při plánování kontrol na místě na následující období.

Z dosavadních poznatků získaných kontrolní a dohledovou činností vyplývají zásadní zjištění týkající se činnosti tzv. malých poskytovatelů platebních služeb a vydavatelů elektronických peněz, kteří poskytují služby na základě výjimky z PSD II³⁰, a mohou tedy poskytovat své služby pouze v rámci ČR. Identifikované problematické aspekty souvisí s povahou některých těchto subjektů, jejich obchodní činností a klientským zaměřením. Tyto společnosti se formálně prezentují jako subjekty mající záměr poskytovat platební služby v tuzemsku především českým občanům nebo firmám, v praxi jsou však vlastněny cizími státními příslušníky a zjevně cílí pouze na zahraniční klientelu. Tyto subjekty tak využívají tuzemského legislativního prostředí pro své obchodní aktivity, aniž by měly často alespoň minimální vazbu na český trh. V rámci kontrol na místě jsou u nich navíc zjišťovány opakující se nedostatky v podobě nesouladu mezi obchodním plánem předloženým v průběhu licenčního procesu a skutečnou činností subjektu a nedostatky vyplývající z pouze formální úpravy procesů a činností ve vnitřních předpisech, které neodpovídají reálnému fungování těchto subjektů. Jedná se zejména o nedostatky v ochraně peněžních prostředků klientů, v dodržování povinností v oblasti AML/CFT a v plnění vykazovací povinnosti vůči ČNB a informační povinnosti vůči uživatelům platebních služeb.

I v následujícím období se dohledové aktivity ČNB zaměří na problematické aspekty výkonu činnosti výše uvedených poskytovatelů, primárně tedy na ověřování souladu skutečně prováděné činnosti s deklarovaným obchodním plánem, prokazatelné vazby poskytovatele na tuzemský trh a klienty, plnění ochrany peněžních prostředků a řádné nastavení a plnění opatření v oblasti AML/CFT. Předmětem výkonu dohledu bude rovněž monitoring aplikace silného ověření uživatelů v oblasti e-commerce karetních plateb a využívání výjimek z této povinnosti ze strany platebních institucí a institucí elektronických peněz.

Podle zákona o platebním styku ČNB v roce 2020 zahájila celkem 38 sankčních řízení. Právní moci nabylo 42 rozhodnutí. V 11 případech byla uložena pokuta, v deseti případech bylo odňato povolení k činnosti, ve třech případech byla současně uložena pokuta a odňato povolení k činnosti. Důvodem odnětí povolení

³⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 o platebních službách na vnitřním trhu.

byla ve 12 případech nečinnost dotčených společností. V 17 případech bylo řízení zastaveno a v jednom případě bylo upuštěno od správního trestu. Celková výše pokut podle zákona o platebním styku činila 835 tis. Kč. Nejvyšší uložená pokuta v tomto sektoru činila 300 tis. Kč a byla uložena společnosti ABAPAY s.r.o. Dále nabylo právní moci jedno rozhodnutí o uložení pokuty ve výši 50 tis. Kč za porušení zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

III.8 DOHLED NAD POSKYTOVATELI SPOTŘEBITELSKÉHO ÚVĚRU

Poskytování spotřebitelských úvěrů se věnují jak úvěrové instituce, tak nebankovní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů. ČNB ke konci roku 2020 vykonávala dohled nad 111 poskytovateli spotřebitelských úvěrů (85 nebankovních poskytovatelů a 26 úvěrových institucí). V průběhu roku 2020 nebylo uděleno žádné další oprávnění k poskytování spotřebitelských úvěrů. Činnost v roce 2020 ukončil jeden nebankovní poskytovatel, a to společnost BB Finance Czech s.r.o.

V roce 2020 byla dohledová činnost v návaznosti na vzniklou celospolečenskou situaci primárně zaměřena zejména na přístup poskytovatelů při vypořádávání žádostí spotřebitelů o odklad splátek v souvislosti s pandemií. Za období úvěrového moratoria³¹ bylo přijato celkem 470 106 žádostí o odklad splátek, 87 % z nich bylo následně schváleno a průměrná výše odložené splátky činila 29 866 Kč. Monitoring byl prováděn i po ukončení moratoria, kdy poskytovatelé spotřebitelských úvěrů poskytovali odklady pouze na individuální bázi. První obdržená data nasvědčovala tomu, že ze strany spotřebitelů došlo k poklesu zájmu o odklad splátek přibližně o polovinu (monitoring bude v tomto směru pokračovat i v roce 2021).

V roce 2020 byly dokončeny kontroly poskytovatelů spotřebitelských úvěrů tzv. mikropůjček, tedy jednorázově splatných spotřebitelských úvěrů s lhůtou splatnosti zpravidla do 30 dnů. V tomto segmentu působí celkem 25 nebankovních poskytovatelů. Z pohledu ČNB se jedná o nejrizikovější skupinu poskytovatelů, neboť nedochází k řádnému posuzování úvěruschopnosti žadatele o spotřebitelský úvěr a následná prolongace doby splatnosti je poskytována často za velmi vysoký poplatek, což v důsledku vede k výraznému navýšení dlužné částky.

Stejně jako v roce 2019 byla i v roce 2020 pozornost dohledu věnována problematice účtování účelně vynaložených nákladů, které lze po spotřebiteli požadovat v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru na bydlení. Jak provedené úřední šetření, tak obdržená podání spotřebitelů potvrdila nedodržování příslušných zákonných ustanovení ze strany některých úvěrových institucí (k této problematice směřovalo 32 % ze všech doručených podání). Tyto případy řeší ČNB prostřednictvím nástrojů, které jí zákon umožňuje.

V roce 2020 ČNB podle zákona o spotřebitelském úvěru zahájila osm nových sankčních řízení a právní moci nabylo pět rozhodnutí. Ve třech případech byla uložena pokuta, v jednom případě byla odejmuta akreditace k provozování odborných zkoušek a zároveň uložena pokuta a v jednom případě bylo řízení zastaveno. Celková výše pokut činí 6,15 mil. Kč. Poskytovateli spotřebitelských úvěrů společnosti Creditstar Czech s.r.o. byla uložena pokuta 4 mil. Kč a společnosti Český Triangl, a.s. pokuta 2 mil. Kč. Ve všech případech spočívala nejzávažnější porušení ve špatně prováděném posuzování úvěruschopnosti žadatele o spotřebitelský úvěr.

III.9 DOHLED NAD DISTRIBUTORY FINANČNÍCH PRODUKTŮ

V oblasti ověřování odbornosti osob podílejících se na distribuci finančních produktů ČNB v uplynulém roce komplexně aktualizovala všechny tři stávající zkouškové sady k ověřování odbornosti distributorů za oblasti pojištění, investic a spotřebitelských úvěrů. Zkouškové sady využívají při ověřování odbornosti tzv. akreditované osoby (osoby s povolením ČNB zkoušet poskytovatele nebo zprostředkovatele finančních služeb), kterých k 31. prosinci 2020 bylo 71, přičemž některé z těchto akreditovaných osob mají oprávnění až pro čtyři sektory. Nejvíce odborných zkoušek za rok 2020 složili distributoři za oblast pojištění (viz tabulka A.1).

³¹ Období od 17. dubna 2020 do 31. října 2020 dle zákona č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19.

Tab. A.1 Počet odborných zkoušek vykonaných v roce 2020 a jejich úspěšnost

Sektor / zákonná úprava	Testů celkem	Z toho úspěšných	Úspěšnost
Zákon o spotřebitelském úvěru	7 910	5 232	66,1 %
Zákon o podnikání na kapitálovém trhu	8 187	4 225	51,6 %
Zákon o distribuci pojištění a zajištění	52 375	37 091	70,8 %

U zprostředkovatelů finančních produktů sehrává pozitivní roli zavedení poplatků za prodloužení oprávnění k činnosti v jednotlivých sektorových zákonech, přičemž jejich výše je stanovena zákonem o správních poplatcích. Tyto obnovovací poplatky vedou k očistění seznamů o ty zprostředkovatele, kteří nevykonávají nebo nadále nechtějí vykonávat činnost (blíže viz tabulka A.2). Celkem bylo na správních poplatcích zprostředkovateli finančních produktů v roce 2020 zaplacen 29 556 000 Kč.

Tab. A.2 Zánik zprostředkovatelů finančních produktů z důvodu nezaplacení správního poplatku za prodloužení oprávnění

	Počet subjektů k 1. 10. 2020 podléhajících prodloužení	Počet subjektů zaniklých pro nezaplacení poplatku	Podíl takto zaniklých subjektů (v %)
Zprostředkovatelé dle zákona o distribuci pojištění a zajištění	35 001	4 505	12,9
v tom:			
Samostatní zprostředkovatelé	1 120	266	23,8
Vázaní zástupci	29 854	3 778	12,7
Doplňkoví pojišťovací zprostředkovatelé	4 027	461	11,4
Zprostředkovatelé dle zákona o podnikání na kapitálovém trhu	11 168	1 700	15,2
v tom:			
Investiční zprostředkovatelé	160	8	5,0
Vázaní zástupci	11 008	1 692	15,4
Zprostředkovatelé dle zákona o spotřebitelském úvěru	17 374	801	4,6
v tom:			
Samostatní zprostředkovatelé	297	17	5,7
Vázaní zástupci	15 128	665	4,4
Zprostředkovatelé vázaného spotřebitelského úvěru	1 949	119	6,1

Rovněž **oblast registrací pojišťovacích zprostředkovatelů** byla v roce 2020 významně ovlivněna pandemií koronaviru, resp. skutečností, že v důsledku protiepidemických opatření nebylo možné skládat odborné zkoušky podle ZDPZ, jejichž složením přitom bylo podmíněno od 1. prosince 2020 působení všech osob, které se budou přímo podílet na distribuci pojištění nebo zajištění (blíže k situaci viz box 4 níže).

BOX 4: Registrace pojišťovacích zprostředkovatelů a pandemie koronaviru

Prodej pojištění je z větší části zprostředkováván pojišťovacími zprostředkovateli, jejichž činnost je proto v zájmu ochrany klientů náležitě regulována. To se projevuje v povinnosti splnit určité kvalifikační požadavky (vykonat odborné zkoušky), zaplatit správní poplatek a být registrován u ČNB.

Dne 1. prosince 2020 mělo původně skončit přechodné období, do kdy měly všechny osoby, které se budou přímo podílet na distribuci pojištění nebo zajištění, složit odbornou zkoušku a po jejím složení doručit ČNB oznámení o splnění potřebné odborné kvalifikace. Pandemie koronaviru na určitou dobu přerušila faktickou možnost konání odborných zkoušek, což mohlo vést k tomu, že by stovky samostatných pojišťovacích zprostředkovatelů (z celkového počtu přibližně 1 100, jichž se splnění povinnosti týkalo) ztratily registraci, což by jim znemožnilo legálně zprostředkovávat pojištění. ČNB se proto aktivně zapojila do snahy o rychlé řešení situace. Ve spolupráci s Ministerstvem financí pomohla včas novelizovat příslušná ustanovení zákona o distribuci pojištění a zajištění tak, aby

hrozící paralyzování pojistného trhu bylo eliminováno. Zároveň zveřejnila 27. listopadu 2020 na svých webových stránkách stanovisko, v němž avizovala dohledovou shovívavost ve vztahu k dohledu nad dodržováním zákonných povinností v překlennovacím období – do doby účinnosti zákona. ČNB také 7. prosince 2020 zveřejnila dohledový benchmark č. 2/2020 k minimálním požadavkům na konání zkoušek odborné způsobilosti distančním způsobem, aby sdělila svá dohledová očekávání a umožnila pojišťovacím zprostředkovatelům a ostatním distributorům finančních produktů složit zkoušku odborné způsobilosti u akreditovaných osob distanční formou.

Dne 11. prosince 2020 nabyla účinnosti **novela zákona o distribuci pojištění a zajištění, která upravila podmínku prodloužení oprávnění k činnosti výše uvedených samostatných zprostředkovatelů v podobě zmiňovaného oznámení**. Novela prodloužila období k podání tohoto oznámení do 1. června 2021 a posunula i konec období pro uhrazení správního poplatku za prodloužení oprávnění z 2. prosince 2020 na 29. prosince 2020. Díky novele tak bylo možné prodloužit oprávnění i těm pojišťovacím zprostředkovatelům, kteří dosud nesložili odbornou zkoušku.

S účinností od 1. dubna 2020 došlo k oddělení oprávnění pro distributory doplňkového penzijního spoření. Namísto dosavadní rozšiřující registrace, jejímž předpokladem bylo oprávnění k činnosti investičního zprostředkovatele nebo bankovního či nebankovního obchodníka s cennými papíry, se nově vyžaduje oprávnění k činnosti samostatného zprostředkovatele. V souladu s přechodným ustanovením bylo transformováno 99 subjektů a během roku 2020 pak bylo uděleno devět dalších oprávnění k činnosti samostatného zprostředkovatele. Podobně se namísto rozšíření zápisu vázaného zástupce investičního zprostředkovatele nebo obchodníka s cennými papíry nově provádí zápis vázaného zástupce podle zákona o doplňkovém penzijním spoření, který je rovněž samostatným oprávněním k činnosti. K 1. dubnu 2020 bylo transformováno 10 777 vázaných zástupců, v roce 2020 pak bylo zapsáno do seznamu dalších 2 350 subjektů.

ČNB se při výkonu dohledu zaměřila především na dodržování zákonných požadavků na distribuci finančních produktů vyplývajících z příslušných sektorových zákonů jednotlivým kategoriím zprostředkovatelů a dále na činnost akreditovaných osob. ČNB provedla řadu tematických šetření týkajících se např. produktového řízení v oblasti distribuce investičních a pojistných produktů, opatření přijatých distributory v souvislosti s pandemií koronaviru, posuzování přiměřenosti a vhodnosti při poskytování investičních služeb, řádného uvádění vazeb samostatných zprostředkovatelů dle zákona o doplňkovém penzijním spoření v registru, aktivit distributorů nebo činnosti akreditovaných osob při provádění zkoušek odborné způsobilosti. V rámci kontrolních aktivit se ČNB kromě distributorů finančních produktů zaměřila též na činnost akreditovaných osob při konání odborných zkoušek v oblasti pojištění a na činnost pojistníků spočívající v nabízení možnosti stát se pojištěným dle § 4 zákona o distribuci pojištění a zajištění.

V oblasti distribuce pojištění byly nejčastěji identifikovány nedostatky týkající se dodržování pravidel jednání se zákazníky, a to nedostatky při plnění povinnosti získat informace od zákazníka a poskytnout mu doporučení, příp. radu před sjednáním pojištění, včetně povinnosti vyhotovit z tohoto jednání záznam, a dále při plnění informačních povinností vůči zákazníkovi, především při poskytování předsmělných informací. Rovněž byly ve značné míře identifikovány nedostatky týkající se vnitřní kontroly.

V oblasti zprostředkování investic se rovněž objevovaly nedostatky týkající se dodržování pravidel jednání se zákazníky, např. nedostatečné získání informací o zákazníkovi nebo naopak nedostatečné informování zákazníka. Dále byly identifikovány nedostatky spočívající v poskytování investičních služeb ve vztahu k investičním nástrojům, ke kterým investiční zprostředkovatelé nejsou oprávněni poskytovat investiční služby, či v předávání pokynů zahraničním subjektům. Takové nedostatky svědčí o nedostatečném nastavení řídicího a kontrolního systému, se kterým se ČNB setkávala i v rámci kontrol na místě.

V oblasti zprostředkování spotřebitelského úvěru byly zjištěny nedostatky spočívající v neplnění informačních povinností, a to např. vůči spolužadatelům o úvěr, či v neoprávněném výkonu činnosti, přičemž subjekty svou činností naplnily znaky zprostředkování spotřebitelského úvěru, nicméně patřičným oprávněním nedisponovaly.

V oblasti distribuce doplňkového penzijního spoření se projevily nedostatky v nastavení pravidel pro tuto činnost, zejména ve vztahu k vnitřní kontrole či oznamování změn údajů, které se zapisují do registru (např. vazby na spolupracující penzijní společnosti).

ČNB věnovala svou pozornost též dohledu nad akreditovanými osobami, které jsou oprávněné provádět zkoušky odborné způsobilosti na finančním trhu. V souvislosti s pandemií a omezením konání prezenčních zkoušek odborné způsobilosti byla již od jara roku 2020 v rámci ČNB i spolu s akreditovanými osobami a MF diskutována možnost konání odborných zkoušek distančním způsobem. ČNB svými dohledovými aktivitami průběžně monitorovala konání odborných zkoušek a jejich kapacity, a to především s ohledem na končící přechodné období podle zákona o distribuci pojištění a zajištění. ČNB následně vydala dohledový benchmark č. 2/2020 obsahující souhrn minimálních standardů, které by ze strany akreditovaných osob měly být dodržovány pro zajištění řádného provádění odborných zkoušek distančním způsobem a efektivního výkonu dohledu ČNB.

ČNB dále intenzivně pracovala na přípravě výkazu zprostředkovatele finančních služeb. Tyto práce obsahovaly zejména přípravu textace vyhlášky a jejího odůvodnění, vypořádání připomínek uplatněných v rámci meziresortního připomínkového řízení, zpracování podrobné metodiky k výkazu a přípravu informační kampaně ve vztahu k subjektům, na které vykazovací povinnost dopadne. Vyhláška ČNB byla ke konci roku 2020 publikována ve Sbírce zákonů a první údaje za rok 2021 budou ČNB předloženy do 31. března 2022.³²

V budoucím období se ČNB v rámci svých dohledových a kontrolních aktivit i nadále zaměří na plnění zákonných požadavků ze strany distributorů finančních produktů, a to jak z hlediska plnění podmínek pro výkon jejich činnosti a plnění povinností při jednání se zákazníky, tak i z hlediska implementace nových pravidel AML. ČNB bude rovněž věnovat pozornost činnosti akreditovaných osob včetně provádění odborných zkoušek distančním způsobem a pořádání programů následného vzdělávání.

Podle zákona o distribuci pojištění a zajištění bylo v roce 2020 zahájeno šest sankčních řízení s pojišťovacími zprostředkovateli a právní moci nabylo osm rozhodnutí. V sedmi případech byla uložena pokuta a v jednom případě bylo odejmuto povolení k činnosti samostatného zprostředkovatele. Nejvyšší uložená pokuta byla ve výši 300 tis. Kč. Celková výše pokut v tomto sektoru činila 840 tis. Kč.

Podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu bylo v roce 2020 zahájeno celkem 11 sankčních řízení s investičními zprostředkovateli. Právní moci nabylo 13 rozhodnutí. V deseti případech byla uložena pokuta, v jednom případě bylo odejmuto povolení k činnosti investičního zprostředkovatele a ve dvou případech bylo řízení zastaveno. Celková výše uložených pokut činila 4 100 tis. Kč. Nejvyšší pokuta ve výši 3 mil. Kč byla uložena společnosti Investment Bureau s.r.o. za neoprávněné poskytování investičních služeb.

Se zprostředkovateli spotřebitelského úvěru ČNB v roce 2020 zahájila celkem deset sankčních řízení a právní moci nabylo šest rozhodnutí. Ve všech šesti případech byla uložena pokuta. V roce 2020 byla celková výše uložených pokut 590 tis. Kč a nejvyšší uložená pokuta činila 300 tis. Kč.

III.10 DOHLED NAD SMĚNÁRNÍKY

Směnárenská činnost byla výrazně ovlivněna koronavirovou pandemií, souvisejícími protiepidemickými opatřeními a utlumením turistického ruchu v průběhu roku. To se odrazilo ve vzrůstajícím počtu žádostí o odnětí povolení k činnosti. V roce 2020 se jednalo o 78 žádostí, jejichž důvodem byla zejména nepříznivá situace provozovatelů ubytovacích služeb, cestovních kanceláří apod., pro které byla směnárenská činnost vedlejší přidruženou činností. ČNB k poslednímu kalendářnímu dni roku 2020 registrovala 882 směnárníků, přitom oprávnění k poskytování směnárenských služeb získalo 26 směnárníků, zatímco evidovaný roční úbytek činil 95 směnárníků.

Významným aspektem kontrolní činnosti v prvních měsících roku 2020 před vypuknutím pandemie bylo pokračující intenzivní zaměření na směnárenské provozovny v turisticky atraktivních lokalitách hlavního

³² Vyhláška č. 518/2020 Sb., o předkládání informací zprostředkovateli finančních služeb České národní bance.

města nabízející zjevně nevýhodné směnné kurzy. Předmětem kontrolní činnosti ČNB v této oblasti pak bylo zejména ověření možnosti odstoupit od smlouvy o směnárenském obchodu do tří hodin od provedení směny či zákaz zveřejňování tzv. VIP kurzů.

V dalším průběhu roku se kontroly primárně zaměřily na ověření plnění povinností směnárníků souvisejících s oblastí AML/CFT, zejména provádění identifikace klientů při směnách překračující ekvivalent 1000 eur, včetně prověřování, zda nedochází k nezákonnému účelovému dělení směňované částky na částky pod tuto hranici. ČNB se rovněž zaměřila na aktualizaci a komplexní vyhodnocení rizikových profilů směnárníků. Téměř třetina z vybraného vzorku 300 subjektů s největšími objemy provedených směnárenských obchodů byla vyhodnocena tak, že se jedná o subjekty s rizikovým profilem s tím, že budou nadále předmětem dalších dohledových činností, včetně kontrol na místě.

V rámci dohledu na dálku ČNB řešila také přijatá podání veřejnosti upozorňující na porušení povinností směnárníků. Oproti minulému roku došlo k výraznému poklesu přijatých stížností. Většina z nich směřovala na nevýhodné směnné kurzy a nesplnění informační povinnosti vůči klientům, přičemž buď nebyly sděleny předsmluvní informace, nebo nebyl vydán doklad o provedení směnárenského obchodu či doklad o odstoupení od smlouvy o směnárenském obchodu ze strany směnárníka.

Pro porušení zákona o směnárenské činnosti bylo v roce 2020 zahájeno celkem 16 sankčních řízení. ČNB pravomocně rozhodla ve 21 případech. V 11 případech byla uložena pokuta, v sedmi případech byla uložena pokuta a odejmuto povolení k činnosti směnárníka, v jednom případě bylo odejmuto povolení k činnosti a ve dvou případech byla uložena pokuta a opatření k nápravě. Celková výše uložených pokut v tomto sektoru činila 12 380 000 Kč. Nejvyšší pokuty společně s odnětím povolení k činnosti byly uloženy směnárnám PEMEX change s.r.o. (3 mil. Kč), CHIVAS INVEST s.r.o. (2,5 mil. Kč), Exclusive Change, s.r.o. (2 mil. Kč), Lumex s.r.o. (1,5 mil. Kč) a Changer s.r.o. (1,5 mil. Kč). Mezi nejčastější pochybení patřilo uveřejnění kurzovních lístků neobsahujících zákonné informace a uveřejnění kurzů odlišných od kurzů na kurzovním lístku, nevrácení přijatých peněžních prostředků zákazníkům bez zbytečného odkladu a také porušení povinností v oblasti AML. V mnoha případech šlo o opakovaná porušení zjištěná při následných kontrolách. Dále nabyla právní moci tři rozhodnutí za porušení zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Ve všech třech případech byla uložena pokuta – celková výše pokut uložených směnárnám podle tohoto zákona činila 220 tis. Kč.

III.11 DOHLED V OBLASTI OBĚHU BANKOVEK A MINCÍ

ČNB také vykonávala dohled nad dodržováním zákona o oběhu bankovek a mincí a přímo použitelných předpisů EU, na které tento zákon navazuje. ČNB v dané oblasti zejména dohlížela na úvěrové instituce, které provádějí pokladní operace, a zpracovatele tuzemských bankovek a mincí.

Podle zákona o oběhu bankovek a mincí bylo v roce 2020 zahájeno celkem šest sankčních řízení. Právní moci nabylo pět rozhodnutí. Ve všech pěti případech byla uložena pokuta. Nejvyšší uložená pokuta byla ve výši 1 500 000 Kč, a to společnosti Československá obchodní banka, a.s., za to, že ve třetině prověřovaných případů nevyměnila běžně poškozené bankovky a osoby posuzující pravost bankovek a mincí nebyly držiteli osvědčení o absolvování odborného kurzu. Celková výše pravomocně udělených pokut činila 2 250 000 Kč.

III.12 PŘESHRANIČNÍ POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB

Ve všech sektorech finančního trhu mohou být v EU/EHP finanční služby nebo fondy nabízeny nejen na základě práva usazení, ale i v rámci volného pohybu služeb, tj. přeshraničně bez založení pobočky. Aby zahraniční poskytovatel finančních služeb mohl tímto způsobem své služby poskytovat v ČR, musí dodržet postup dle příslušné evropské úpravy, tj. prostřednictvím svého orgánu dohledu v domovském členském státě musí tzv. notifikovat přeshraniční poskytování do ČR českému dohledovému orgánu, tedy ČNB. Tuzemští poskytovatelé finančních služeb mohou stejně tak využívat jednotnou licenci a působit v režimu volného pohybu služeb v ostatních zemích EU/EHP. Počty vybraných subjektů notifikovaných do ČR podle jednotlivých typů subjektů jsou uvedeny v tabulce B.17.

IV. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

V oblasti regulace a dohledu nad finančním trhem je ČNB součástí Evropského systému dohledu nad finančním trhem (ESFS) a v jeho rámci spolupracuje s Evropskou radou pro systémová rizika (ESRB) a evropskými orgány dohledu pro oblasti bankovníctví (EBA), pojišťovnictví a zaměstnaneckého penzijního pojištění (EIOPA) a cenné papíry a trhy (ESMA). ČNB se tak jako orgán dohledu nad finančním trhem podílí na vytváření jednotného evropského trhu finančních služeb. Kromě toho se aktivně zapojuje do činnosti mezinárodních organizací pro regulaci a dohled, což jí umožňuje ovlivňovat tvorbu celosvětových standardů a podílet se na určení osvědčených postupů v této oblasti. Na této mezinárodní úrovni je ČNB členem Mezinárodní organizace sdružující komise pro cenné papíry (IOSCO), Mezinárodního sdružení orgánů dohledu v pojišťovnictví (IAIS) a Mezinárodní organizace orgánů dohledu v soukromém penzijním sektoru (IOPS). V neposlední řadě se ČNB aktivně podílí na práci vznikající na půdě Basilejského výboru pro bankovní dohled.

V roce 2020 byly aktivity ESA do značné míry ovlivněny pandemií koronaviru, a ESA tak musely v průběhu roku změnit priority svých původních pracovních programů. Všechny tři evropské orgány dohledu se rovněž věnovaly společným oblastem zájmu (např. implementaci nových ustanovení revidovaných nařízení o zřízení jednotlivých ESA, udržitelným financím či digitalizaci finančních služeb) a vybraným především regulatorním tématům. V případě EBA se mj. jednalo o implementaci opatření směřujících ke snížení rizik v bankovním sektoru, v případě EIOPA o směrnici Solventnost II a v případě ESMA šlo mj. o zahájení implementace projektu unie kapitálových trhů. ESA v neposlední řadě dokončovaly přípravy na odchod Spojeného království z EU po skončení přechodného období stanoveného dohodou o vystoupení.

Členové v radách orgánů dohledu ESA jmenovaní ČNB byli úspěšní ve volbě do vedoucích orgánů ESA. Jedním ze sedmi členů správní rady EIOPA byla 26. listopadu 2020 opětovně zvolena Zuzana Silberová, ředitelka sekce dohledu nad finančním trhem ČNB. Ve funkci tak bude působit již druhé funkční období. Jmenování je účinné od 4. prosince 2020 na dva a půl roku. Členem správní rady ESMA byl 16. prosince 2020 nově zvolen Vojtěch Belling, ředitel sekce regulace a mezinárodní spolupráce ČNB. Mandátu člena správní rady ESMA, jehož délka je stanovena na dva a půl roku, se ujal 1. ledna 2021.

Spolupráce v rámci kolegií orgánů dohledu

ČNB v roce 2020 působila v osmi kolegiích orgánů dohledu nad evropskými bankovními skupinami. V jednom případě plnila roli konsolidujícího orgánu dohledu. Jednání kolegií byla v roce 2020 zaměřena zejména na vyhodnocení rizikového profilu dohlížených subjektů v kontextu koronavirové pandemie, kdy národní orgány dohledu zvolily v souladu s doporučeními EBA pragmatický přístup k procesu přezkumu a vyhodnocení (SREP) a posuzování skupinových ozdravných plánů.

ČNB se v roce 2020 zapojila rovněž do činnosti 11 kolegií orgánů dohledu nad evropskými pojišťovacími skupinami, jejichž činnost se zaměřovala zejména na skupinové interní modely, plnění požadavků směrnice Solventnost II (především kapitálových požadavků s ohledem mj. na dopady pandemie) a hodnocení rizik dohlížených pojišťoven. ČNB se v daném roce také zúčastnila nově vznikajících kolegií orgánů dohledu v oblasti AML/CFT. Jednalo se o šest kolegií organizovaných k vybraným mezinárodním finančním skupinám.

Spolupráce v oblasti mezinárodních standardů regulace a dohledu nad finančním trhem

ČNB se v roce 2020 aktivně zapojila do činnosti Mezinárodní organizace sdružující komise pro cenné papíry (IOSCO). Aktivity IOSCO se v roce 2020 zaměřily zejména na dopady pandemie, jednalo se o témata finanční stability, likvidity fondů s důrazem na fondy peněžního trhu, ústředních protistran, intermediace nebankovního sektoru, procykličnosti úvěrových ratingů aj. Dále se IOSCO věnovala i oblasti udržitelných financí a pravidlům jednání obchodníků s cennými papíry vůči retailovým zákazníkům.

Mezi zásadní oblasti aktivit Mezinárodního sdružení orgánů dohledu v pojišťovnictví (IAIS) se v roce 2020 řadila zejména šetření dohledových, regulatorních a finančněpolitických opatření přijatých v souvislosti s koronavirovou pandemií, do nichž ČNB přispěla, a to včetně aktivit ve vztahu k oblasti odborné péče

pojišťoven a zprostředkovatelů. ČNB rovněž aktivně přispěla do rozsáhlého monitorovacího cvičení zaměřeného na sledování klíčových rizik a trendů a možného nárůstu systémového rizika v globálním pojišťovacím sektoru.

Také činnost Mezinárodní organizace orgánů dohledu v soukromém penzijním sektoru (IOPS) se v roce 2020 primárně zaměřila na zjišťování a sdílení informací o opatřeních členů IOPS přijímaných v reakci na pandemii. V jejím důsledku bylo plnění pracovního programu IOPS obnoveno až v druhé polovině roku, kdy pokračovaly práce na projektech směřujících k doporučeným postupům dohledu v oblasti kybernetické odolnosti sektoru privátních penzí a v oblasti sestavování projekcí penzí. ČNB se aktivně zúčastnila uvedených projektů. V reakci na výzvu IOPS rovněž poskytla pravidelné aktualizace týkající se regulace investic penzijních fondů a limitů výše poplatků účtovaných penzijními fondy v ČR.

Pandemie koronaviru

ČNB se aktivně zapojila do přípravy řady veřejných prohlášení ESA v návaznosti na pandemii koronaviru. EBA vydal obecné pokyny ke stanovení podmínek moratoria na splácení úvěrů a následně prodloužil jejich platnost. V této souvislosti se členové rady orgánů dohledu EBA vyjadřovali k možnosti prodloužení platnosti obecných pokynů o moratoriích k 30. září 2020 a pro období po tomto datu. Rada orgánů dohledu EBA se rovněž zabývala návrhem na zavedení společných kritérií a indikátorů v rámci celé EU pro účely zajištění obezřetného přístupu bank k výplatě dividend.

Cílem veřejných sdělení ESMA bylo snížit dopady pandemie na kapitálový trh, a to např. formou úlev a odkladů povinností. Během březnové kulminace propadu akciových trhů členové rady orgánů dohledu ESMA mj. projednávali stanoviska ESMA k individuálním opatřením, která se týkala zákazů prodeje na krátko notifikovaných šesti orgány dohledu.

Ve veřejných prohlášeních EIOPA byly mj. vyzvány pojišťovny, aby v době pandemie nevyplácely dividendy a neprováděly zpětné odkupy akcií za účelem odměňování jejich držitelů. Své případné důvody pro vyplácení dividend by pojišťovny měly odůvodnit příslušnému národnímu orgánu dohledu. V oblasti ochrany spotřebitele byli pojišťovny a zprostředkovatelé vyzváni k tomu, aby usilovali o zmírnění negativních dopadů pandemie na své klienty prostřednictvím poskytování jasných informací a spravedlivého a rovného jednání s klienty. Zástupci ČNB rovněž participovali na projednání stanoviska EIOPA k dohledovým očekáváním při uplatňování pravidel produktového řízení v důsledku pandemie či na vytvoření rámce EIOPA k plošnému monitorování likviditního rizika pojišťoven na lokální i evropské úrovni.

V rámci diskuse o možných pravomocích ESA při řešení potenciální krize spojené s pandemií se členové rady orgánů dohledu shodli na podpoře spolupráce národních dohledových orgánů a ESA při řešení krize, založené na využití nástrojů, které umožňuje stávající regulace, namísto aktivizace krizových pravomocí ESA či významných jednorázových zásahů do stávajícího regulatorního rámce.

Brexit

V souvislosti s odchodem Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z EU se ESA a národní orgány dohledu včetně ČNB věnovaly zajištění hladkého přechodu finančního trhu do období po skončení přechodného období. V této souvislosti byla mj. zveřejněna prohlášení ESA určená jak pro dohlížené subjekty, tak jejich stávající či budoucí klienty (např. veřejné sdělení EBA adresované spotřebitelům v EU s informacemi o dopadech brexitu na poskytování finančních služeb britskými institucemi v EU či informační dokument k brexitu pro pojistníky s životním či penzijním produktem ze Spojeného království). ČNB 1. prosince 2020 uveřejnila vlastní soubor předmětných sdělení za účelem transparentního informování dotčených finančních institucí a veřejnosti ohledně možnosti jejich dalšího fungování na území České republiky v případě, že nedojde k dohodě mezi EU a Spojeným královstvím umožňující pokračování jednotného evropského pasu. ČNB zejména sdělila svá očekávání směřující k vypořádávání závazků ze smluv uzavřených před koncem přechodného období. Uveřejněnými informacemi pro veřejnost pak ČNB informovala o zániku oprávnění těchto subjektů k poskytování finančních služeb na území České republiky, o dalším výkonu dohledu ČNB nad těmito subjekty a o důsledcích, které nastala situace má na již uzavřené smlouvy o finančních službách. V rámci ESMA se opakovaně diskutovalo o aplikaci povinnosti obchodovat akcie na regulovaných trzích či aplikaci obchodní povinnosti pro deriváty po konci přechodného období.

Implementace revidovaných nařízení o zřízení ESA

ESA zahájily aktivity spojené s novými pravomocemi a úkoly svěřenými jim novelizovanými zřizujícími nařízeními (např. v oblasti tzv. mystery shoppingu nebo finančního vzdělávání), vytvářely nové struktury (např. vznik poradních výborů pro proporcionalitu nebo dohledového výboru pro ústřední protistrany) a posilovaly své role v oblasti dohledové konvergence (vznik individuálních výborů pro srovnávací hodnocení – peer reviews).

Implementace opatření směřujících ke snížení rizik

V roce 2020 pokračovaly implementace CRD/CRR a BRRD, v jejichž rámci obdržel EBA velké množství zmocnění k přípravě návrhů technických standardů především v oblasti tržního rizika a úvěrového rizika protistrany, řízení a odměňování, pravidel proti praní špinavých peněz, nastavení minimální úrovně kapitálu a nástrojů umožňujících absorbovat případné ztráty MREL či TLAC, požadavků na pákový poměr či likviditu a výkaznictví, ale také nových požadavků obezřetnostního rámce pro investiční podniky. EBA mimo jiné zaslal Komisi aktualizaci dopadové studie a svá doporučení týkající se aplikace nového regulačního rámce Basel III, příspěvek do veřejné konzultace k nově vydanému Akčnímu plánu Komise pro politiku EU k předcházení praní špinavých peněz a financování terorismu nebo odpověď na žádost Komise o technickou radu ve věci hodnocení národních režimů pro insolvenční řízení a vymáhání úvěrů.

Solventnost II

V rámci EIOPA byla v roce 2020 dokončena technická rada Komise ve věci revize směrnice Solventnost II, na jejíž přípravě se ČNB aktivně podílela jak prostřednictvím svých zástupců působících v pracovních skupinách EIOPA, tak i na úrovni rady orgánů dohledu a správní rady. Hlavní navrhované úpravy směrnice se týkají například rekalkulace úrokového rizika, zavedení alternativní metody extrapolace bezrizikových úrokových měr, změny ve výpočtu rizikové přírážky, v oblasti proporcionality mj. zavedení statusu nízkorizikového subjektu, který bude moci aplikovat jednotlivá zjednodušení, a návrhů souvisejících s harmonizací v oblasti garančních schémat v pojišťovnictví nebo makrobezpečnostních nástrojů.

Strukturované retailové investiční produkty a pojistné produkty s investiční složkou

ČNB se v roce 2020 aktivně zapojila do dokončení společné závěrečné zprávy ESA s návrhem na revizi regulačního technického standardu 2017/653 k nařízení PRIIP (KID). Členové rad orgánů dohledu ESA např. projednávali návrh na vykazování údajů o historické výkonnosti nástroje nově v samostatném dokumentu s tím, že by KID obsahoval pouze odkaz na tuto informaci. V dané souvislosti byly také diskutovány otázky, zda tato změna negativně neovlivní schopnost rozhodování retailových investorů, nezvýší náklady a administrativní zatížení dotčených subjektů, nesníží transparentnost a zda mandát stanovený v nařízení PRIIP umožňuje ESA nařídit, aby osoby, na které se vztahuje toto nařízení, uveřejňovaly dokumenty nad rámec KID.

Unie kapitálových trhů

ESMA obdržel nový impuls k dalším aktivitám při vytváření unie kapitálových trhů, který vyplynul z nového akčního plánu Komise pro tuto oblast zveřejněného v září 2020. Z celkového počtu 16 opatření nového akčního plánu Komise je 12 opatření přímo relevantních ve vztahu k ESMA a ČNB se aktivně vyjadřovala k návrhům projednávaným na jeho úrovni. ČNB prostřednictvím svých zástupců mj. prosazuje sladění režimu informování zákazníků napříč sektory, souhlasí s návrhem, aby Komise provedla analýzu vlivu pobídek na přiměřenost poskytnutého investičního poradenství, a podporuje úvahy o přesunu přímých dohledových pravomocí na ESMA v dílčích oblastech za předpokladu, že by evropské řešení skutečně znamenalo efektivnější řešení a přínos při srovnání se zachováním pravomocí a související odpovědnosti v dané oblasti na národní úrovni.

Udržitelné finance

ČNB se podílela na přípravě odpovědi ESA ke konzultačnímu materiálu Společného výboru ESA s návrhem regulačních technických standardů k nařízení o zveřejňování informací souvisejících s udržitelností v odvětví finančních služeb (SFDR) či na přípravě individuálních odpovědí všech tří ESA na veřejnou konzultaci Komise k obnovené strategii EU pro udržitelné finance. Členové rad orgánů dohledu ESA jmenovaní ČNB dlouhodobě nepodporují rozšiřování povinnosti zveřejňovat informace o udržitelnosti nad

rámec stávající legislativy, odmítají úvahy o změnách účetního rámce sledující podporu finančních produktů, jež jsou považovány za udržitelné a nepodporují rozšíření taxonomie na všechny ekonomické činnosti z důvodu neefektivity takového přístupu. Za podstatné rovněž považují, aby nástroje podpory udržitelných financí adekvátně zohledňovaly také tradiční finanční rizika tak, aby nedocházelo ke zkreslování skutečného rizikového profilu.

Digitalizace finančních služeb

ČNB se v roce 2020 podílela na individuálních odpovědích všech tří ESA na veřejnou konzultaci Komise k nové digitální finanční strategii pro Evropu, resp. akčnímu plánu pro finanční technologie. ČNB prostřednictvím svých zástupců v případě odpovědi EBA prosazovala, aby byla oblast RegTech upravena obdobným způsobem jako v případě cloud computingu, a to zejména s přihlédnutím k principu proporcionality a v souladu s principem technologické neutrality. Rovněž prosazovala analýzy konkrétních aspektů jednotlivých projektů EBA v oblasti SupTech.

Část B — Statistická část

*Část B Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem doplňuje část A zejména o statistické informace a údaje, které rozšiřují přehled o výkonu dohledu ČNB v roce 2020. Jako primární zdroj dat pro vybrané údaje o sektorech byla použita data z výkazů, které jsou součástí vykazovací povinnosti ekonomických subjektů, jejichž aktivity jsou předmětem dohledové činnosti ČNB.
Data jsou aktualizována k 30. dubnu 2021.*

I. ÚVĚROVÉ INSTITUCE

Tab. B.1 Vývoj počtu subjektů v sektoru úvěrových institucí

Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Úvěrové instituce celkem	58	0	2	56
z toho:				
Banky ⁱ⁾	24	0	0	24
Pobočky zahraničních bank z EU/EH	23	0	1	22
Pobočky zahraničních bank z třetích zemí	2	0	0	2
Družstevní záložny	9	0	1	8
Registrovaná zastoupení zahraničních bankⁱⁱ⁾	12	0	2	10

i) Z toho pět stavebních spořitelen.

ii) Registrace zastoupení zahraniční banky podle § 39 zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB, neopravňuje podnikat v sektoru bankovníctví v ČR, ale pouze propagovat služby svých centrál na tomto území.

Tab. B.2 Vybrané údaje o bankovním sektoru

	2018	2019	2020
Bilanční suma a její struktura			
Celková aktiva (v mld. Kč)	7 279,2	7 563,0	7 967,8
z toho:			
Klientské úvěry	3 403,5	3 560,6	3 701,0
Cenné papíry a účasti celkem	1 089,1	1 061,4	1 382,1
Závazky celkem	6 702,7	6 941,1	7 297,7
z toho:			
Klientské vklady (v naběhlé hodnotě)	4 573,7	4 870,4	5 309,5
Podíl klientských vkladů na klientských úvěrech (v %)	134,4	136,8	143,5
Vlastní kapitál	576,5	621,9	670,1
Likvidita			
Rychle likvidní aktiva celkem (v mld. Kč)	2 998,0	3 069,9	3 269,7
Rychle likvidní aktiva / aktiva (v %)	41,2	40,6	41,0
Ukazatel krytí likvidity (tzv. LCR; v %)	188,3	184,9	197,6
Kvalita aktiv			
Nevýkonné klientské expozice (v mld. Kč)	116,7	92,9	104,8
Podíl nevýkonných klientských expozic na celkových klientských expozicích (v %)	3,4	2,6	2,8
Míra krytí nevýkonných úvěrových expozic opravnými položkami (v %)	51,7	55,0	48,9

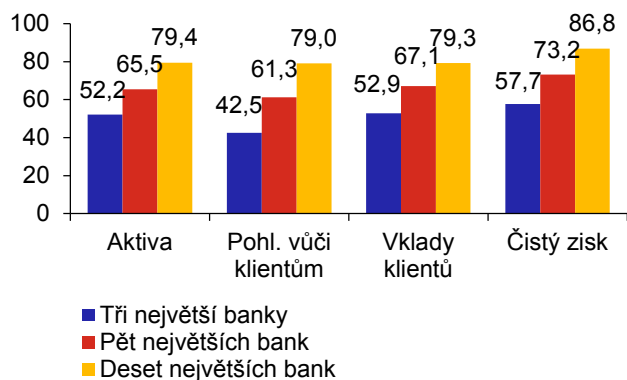
Tab. B.2 Vybrané údaje o bankovním sektoru (pokračování)

	2018	2019	2020
Hospodářské výsledky a ziskovost			
Zisk sektoru po zdanění (v mld. Kč)	81,4	91,1	47,2
Zisk z finanční činnosti (v mld. Kč)	187,2	198,5	177,5
Správní náklady (v mld. Kč)	76,7	77,7	73,6
Poměr nákladů k příjmům (CIR; v %)	44,6	44,6	48,0
Čistá úroková marže (v %)	1,82	1,94	1,60
RoE (v %)	17,46	18,12	8,18
RoA (v %)	1,10	1,16	0,56
Kapitálová vybavenost			
Regulatorní kapitál celkem (v mld. Kč)	493,5	539,9	630,9
v tom:			
Tier 1	480,2	527,2	611,8
Tier 2	13,3	12,7	19,1
Celkový kapitálový poměr (v %)	19,6	21,3	24,4
Kapitálový poměr Tier 1 (v %)	19,1	20,8	23,6
Pákový poměr (v %)	6,7	7,1	7,8

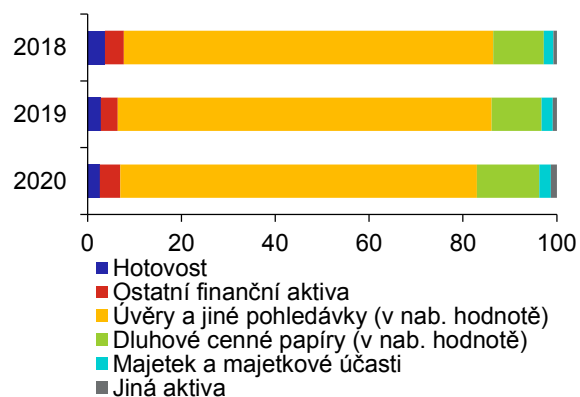
Vybrané údaje o bankovním sektoru – grafy

Graf B.1 Koncentrace bankovního sektoru

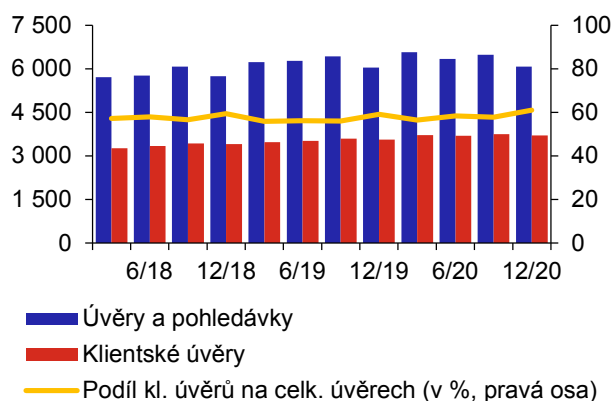
(v %, stav k 31. 12. 2020)

Graf B.2 Struktura aktiv bankovního sektoru

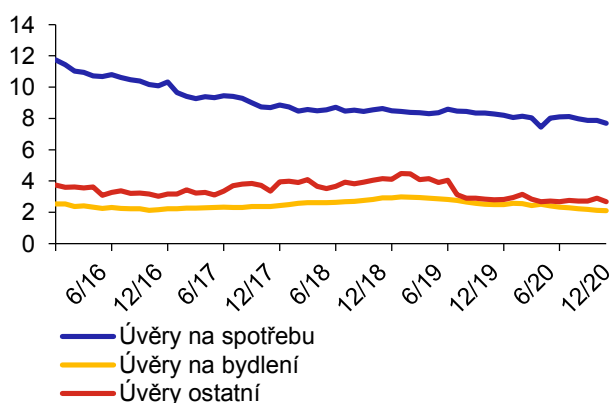
(v %, stav ke konci období)

Graf B.3 Úvěry a pohledávky bankovního sektoru

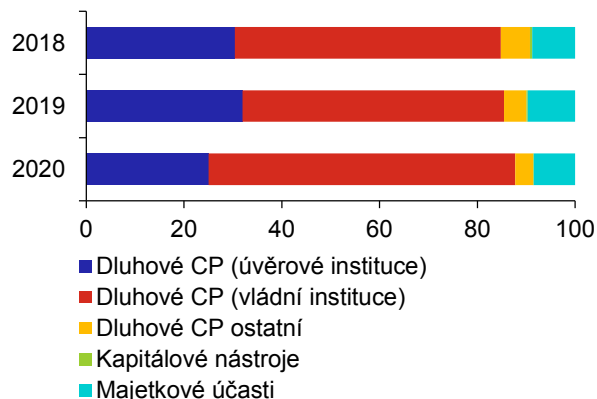
(v mld. Kč, stav ke konci období)

Graf B.4 Úrokové sazby z nových úvěrů

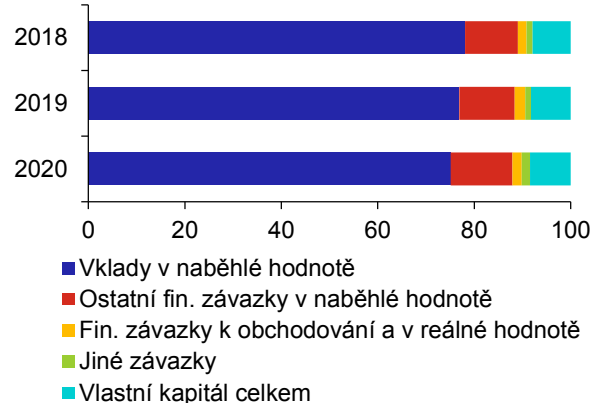
(obyvatelstvo, v %)

Graf B.5 Cenné papíry a účasti bankovního sektoru

(v %, stav ke konci období)

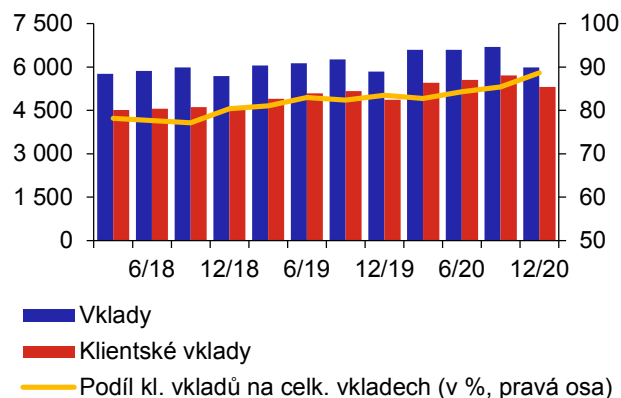
Graf B.6 Struktura pasiv bankovního sektoru

(v %, stav ke konci období)

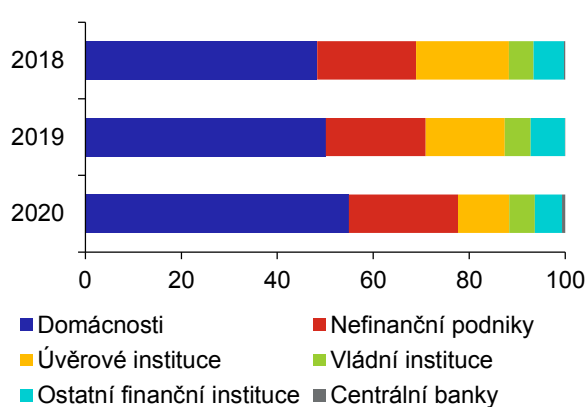

Graf B.7 Vklady bankovního sektoru

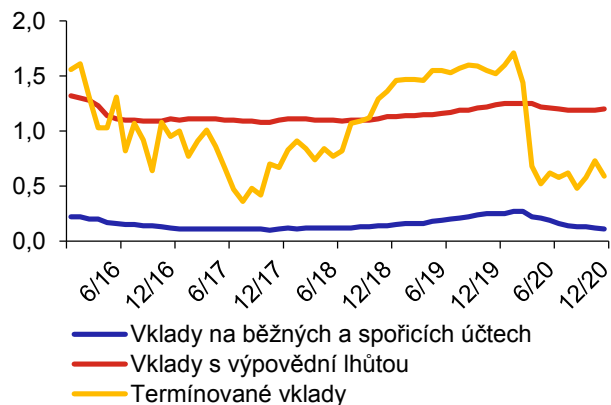
(v mld. Kč, stav ke konci období)

Graf B.8 Vklady dle ekonomických sektorů

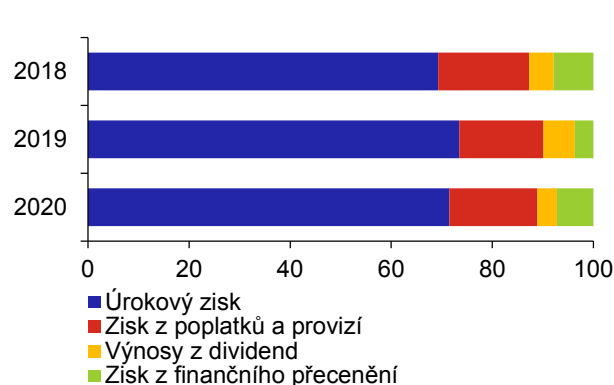
(v %, stav ke konci období)

Graf B.9 Úrokové sazby u nových vkladů

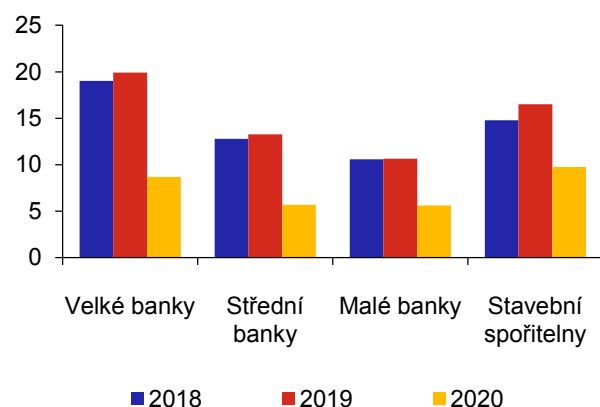
(obyvatelstvo, v %)

Graf B.10 Dekompozice zisku z finanční činnosti

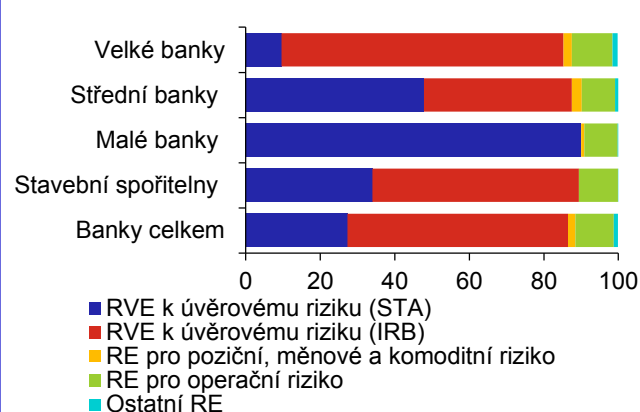
(v %)

Graf B.11 Rentabilita Tier 1 (RoE)

(v %, skupiny bank)

Graf B.12 Struktura rizikových expozic

(v %, stav k 31. 12. 2020)

Tab. B.3 Vybrané údaje o sektoru družstevních záložen

	2018	2019	2020
Počet členů družstevních záložen	22 592	12 222	11 991
Celková aktiva (v mil. Kč)	20 212,7	10 157,6	9 988,4
z toho:			
Úvěry a pohledávky	14 668,9	7 282,0	6 427,7
Závazky (v mil. Kč)	16 582,3	8 408,5	8 388,8
z toho:			
Vklady (v naběhlé hodnotě)	15 899,8	8 118,7	8 133,3
Vlastní kapitál (v mil. Kč)	3 630,4	1 749,2	1 599,6
Celkový kapitálový poměr (v %)	21,1	29,2	26,7
Podíl nevýkonných úvěrů na celk. poskytnutých úvěrech (v %)	28,1	24,1	28,9
Zisk po zdanění (v mil. Kč)	-33,2	-36,0	-104,0

II. POJIŠŤOVNY

Tab. B.4 Vývoj počtu subjektů v pojistném sektoru

Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Pojišťovny	47	1	4	44
z toho:				
Tuzemské pojišťovny ⁱ⁾	27	0	0	27
Pobočky pojišťoven z EU/EHP	20	1	4	17
Zajišťovny	1	0	0	1
Akreditované osoby	18	5	0	23

i) Údaj o počtu pojišťoven zahrnuje také Českou kancelář pojistitelů a Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s.

Tab. B.5 Vybrané údaje o pojistném sektoru ⁱ⁾

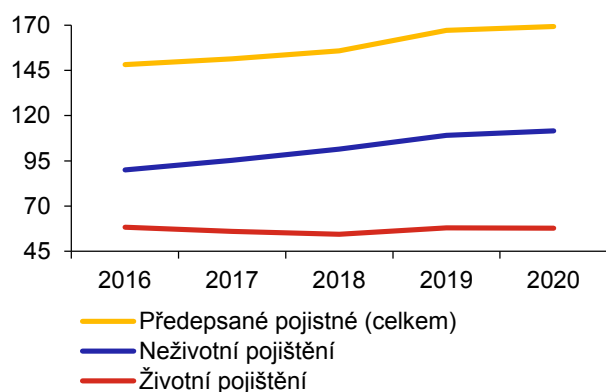
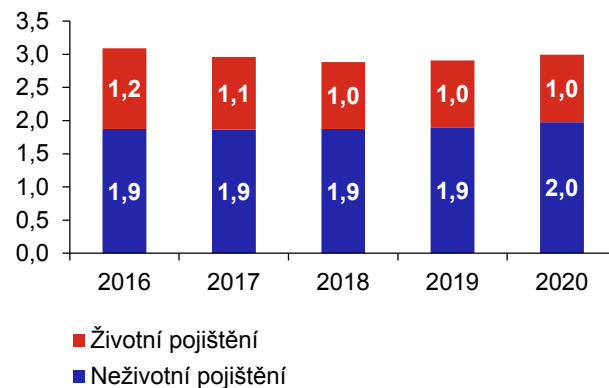
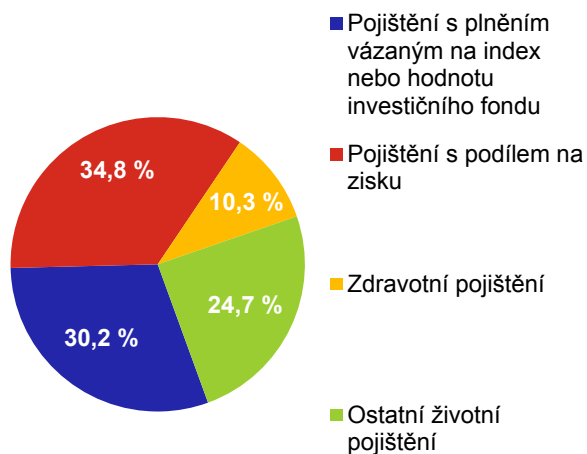
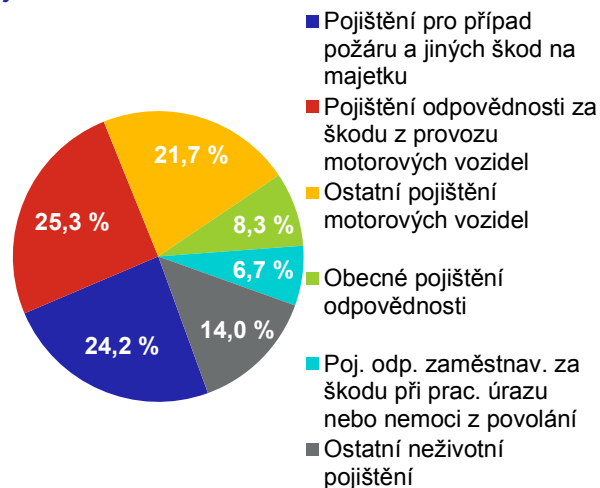
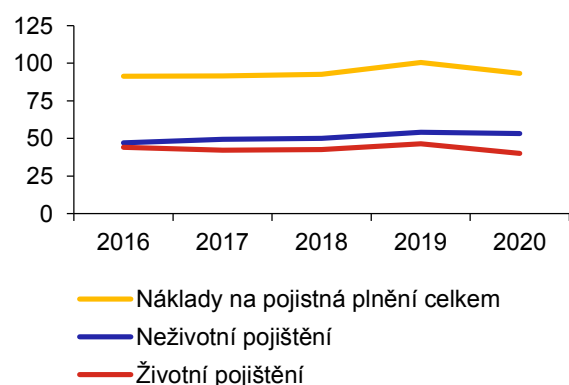
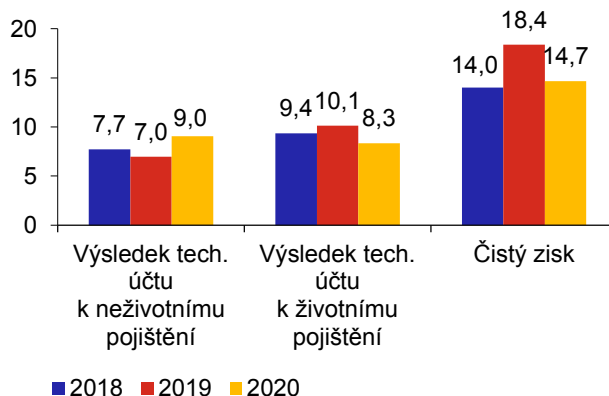
	2018	2019	2020
Bilanční suma a její struktura			
Celková aktiva (v mld. Kč)	491,6	466,2	473,6
Celková aktiva (tuzemské pojišťovny)	444,6	412,0	419,4
z toho:			
Investice	324,6	285,8	287,0
Investice ŽP, je-li nositelem investičního rizika pojistník	70,6	75,6	77,1
Závazky celkem	403,1	389,8	393,9
z toho:			
Technické rezervy	242,0	236,4	238,4
Technické rezervy ŽP, je-li nositelem investičního rizika pojistník	88,2	98,3	100,1
Vlastní kapitál	86,3	73,1	75,7
Předepsané pojistné			
Hrubé předepsané pojistné (v mld. Kč)	155,8	167,1	169,2
z toho:			
Životní pojištění	54,4	58,0	57,7
z toho: pojistné postoupené zajišťovně	4,5	4,6	4,8
Neživotní pojištění	101,4	109,2	111,5
z toho: pojistné postoupené zajišťovně	27,7	28,9	29,5
Náklady na pojistná plnění			
Hrubá výše nákladů na pojistná plnění (v mld. Kč)	92,6	100,6	93,2
z toho:			
Životní pojištění	42,6	46,4	40,0
Neživotní pojištění	50,0	54,2	53,3

i) V údajích nejsou zahrnuty Česká kancelář pojistitelů, Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. a VIG RE zajišťovna, a.s.

Tab. B.5 Vybrané údaje o pojistném sektoru (pokračování)

	2018	2019	2020
Hospodářské výsledky a ziskovost			
Zisk po zdanění (v mld. Kč)	14,0	18,4	14,7
RoE (%)	15,1	23,8	18,1
RoA (%)	2,9	4,2	3,3
Čistý zisk k zaslouženému pojistnému (v %)	11,6	14,5	11,2
Kapitálová přiměřenost			
Medián poměrů použitelného kapitálu k SCR (v %)	207,2	202,5	226,8
Medián poměrů použitelného kapitálu k MCR (v %)	404,0	310,4	346,2

Vybrané údaje o pojistném sektoru – grafy

Graf B.13 Hrubé předepsané pojistné
(v mld. Kč)**Graf B.14 Podíl předepsaného pojistného na HDP**
(v %)**Graf B.15 Odvětví životního pojištění tuzemských pojišťoven****Graf B.16 Odvětví neživotního pojištění tuzemských pojišťoven****Graf B.17 Hrubá výše nákladů na pojistná plnění**
(v mld. Kč)**Graf B.18 Hospodářské výsledky pojišťoven**
(v mld. Kč)

III. PENZIJNÍ SPOLEČNOSTI A FONDY

Tab. B.6 Vývoj počtu subjektů v sektoru penzijních společností

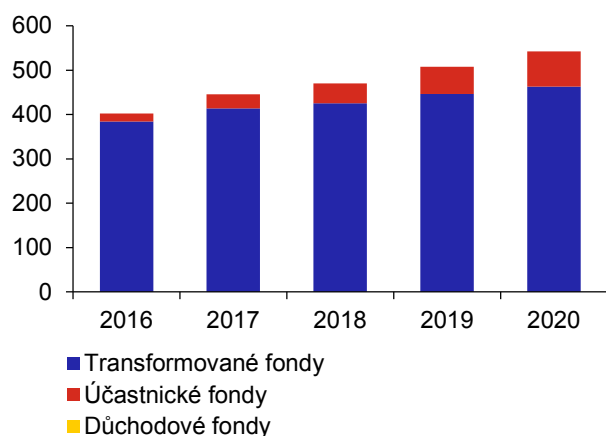
Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Penzijní společnosti	8	1	0	9
Transformované fondy	8	0	0	8
Účastnické fondy	30	1	0	31
Akreditované osoby	12	0	0	12

Tab. B.7 Vybrané údaje o sektoru penzijních společností

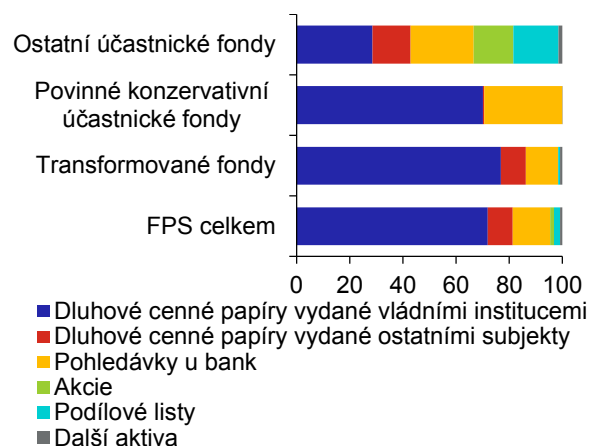
	2018	2019	2020
Počet účastníků III. pilíře (v tis.)	4 439,1	4 440,1	4 415,1
z toho:			
Počet účastníků doplňkového spoření	967,0	1 137,4	1 282,9
Počet účastníků penzijního připojištění	3 472,1	3 302,7	3 132,2
Aktiva fondů III. pilíře (mld. Kč)	470,3	507,7	542,1
Prostředky přijaté (mld. Kč)	63,6	65,5	72,0
Kapitál ke kapitálovým požadavkům	1,5	1,7	2,2
Čistý zisk (mld. Kč)	1,4	1,9	1,9

Vybrané údaje o sektoru penzijních společností – grafy

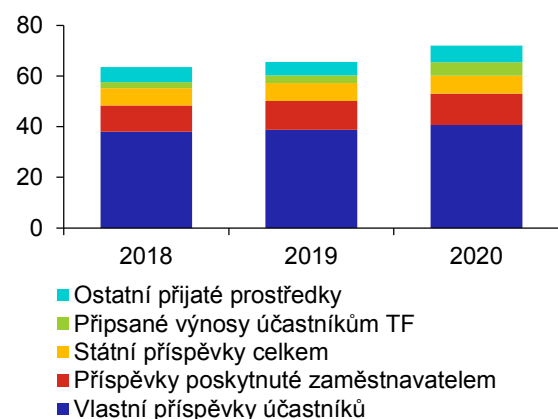
Graf B.19 Aktiva podle typu fondu – fondy PS
(v mld. Kč, stav ke konci období)

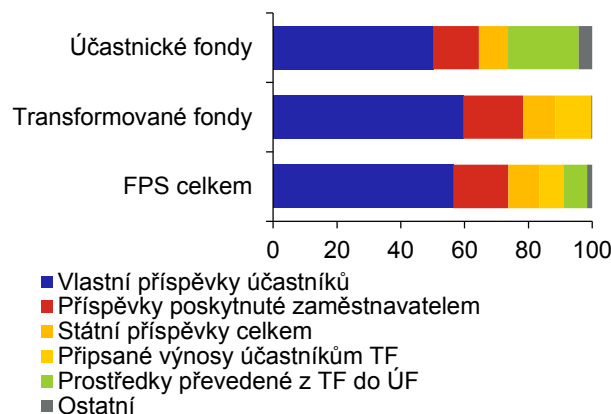
Graf B.20 Aktiva fondů III. penzijního pilíře
(v %, k 31. 12. 2020)

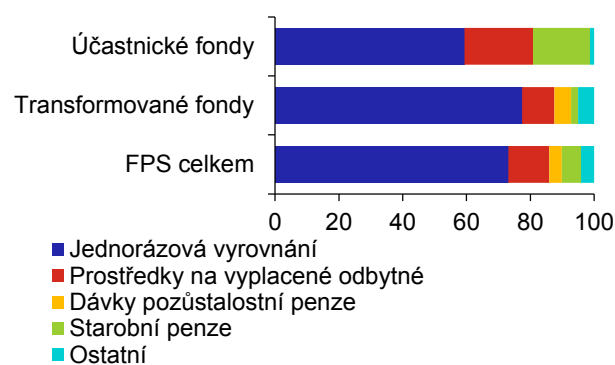
Graf B.21 Přijaté prostředky FPS
(v mld. Kč, stav ke konci období)

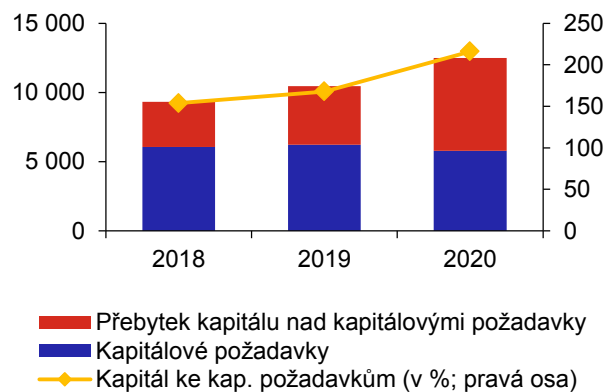
Graf B.22 Přijaté prostředky – fondy III. penzijního pilíře
(v %, k 31. 12. 2020)

Graf B.23 Prostředky vyplacené účastníkům – fondy III. penzijního pilíře
(v %, k 31. 12. 2020)

Graf B.24 Kapitál a kapitálové požadavky penzijních společností
(v mil. Kč, stav ke konci období)

IV. OBCHODNÍCI S CENNÝMI PAPIŘY

Tab. B.8 Vývoj počtu subjektů v sektoru obchodníků s cennými papíry

Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Obchodníci s cennými papíry	38	1	0	39
z toho:				
Bankovní	16	0	0	16
Nebankovní	22	1	0	23
Pobočky obchodníků s cennými papíry	40	8	13	35
z toho:				
Bankovní	14	1	0	15
Nebankovní	26	7	13	20
Akreditované osoby	12	2	0	14

Tab. B.9 Vybrané údaje sektoru obchodníků s cennými papíry

	2018	2019	2020
Rizikové expozice (OCP nebankovní, mld. Kč)	12,0	11,9	12,4
Kapitálový poměr T1 (%)	22,2	22,9	21,5
Zisk po zdanění (OCP nebankovní, mil. Kč)	617,3	626,2	785,6

V. INVESTIČNÍ SPOLEČNOSTI A FONDY

Tab. B.10 Vývoj počtu subjektů kapitálového trhu

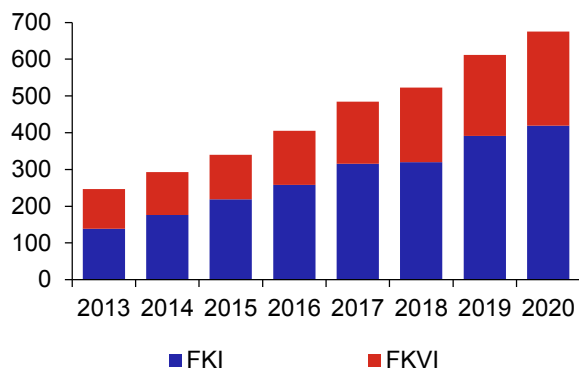
Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Investiční společnosti	33	4	0	37
Hlavní administrátoři	1	0	0	1
Pobočky zahraničních investičních společností	2	0	0	2
Investiční fondy s právní osobností	156	42	13	185
z toho:				
Samosprávné fondy	30	0	2	28
Podílové fondy	252	13	31	234
Depozitáři	6	0	0	6
Osoby provádějící správu majetku srovnatelnou s obhospodařováním dle § 15 ZISIF	151	100	13	238

Tab. B.11 Vybrané údaje o investičním sektoru

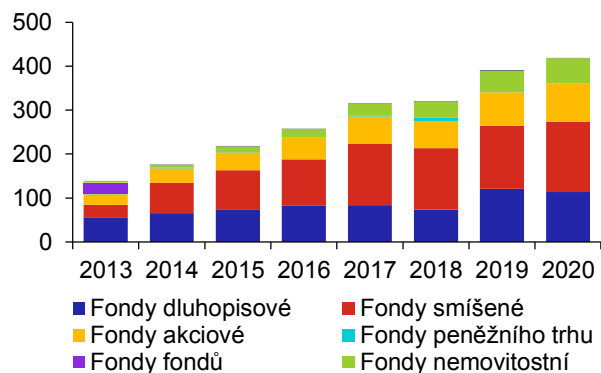
	2018	2019	2020
Spravovaná aktiva FKI (v mld. Kč)	320,2	390,9	418,8
z toho:			
Dluhopisové fondy	73,6	121,0	113,5
Smíšené fondy	140,2	143,1	159,5
Akciové fondy	61,9	76,3	88,4
Fondy peněžního trhu	6,8	0,0	0,0
Nemovitostní fondy	36,8	48,5	56,4
Ostatní fondy	1,0	2,0	1,0
Spravovaná aktiva FKVI (v mld. Kč)	202,5	220,9	256,5
Kapitál ke kapitálovým požadavkům investičních společností	5,9	6,1	6,1
Čistý zisk investičních společností (mld. Kč)	1,1	1,2	1,2
Čisté prodeje / odkupy podílových listů (mld. Kč)	23,0	45,4	15,3

Vybrané údaje o investičních společnostech a fondech – grafy

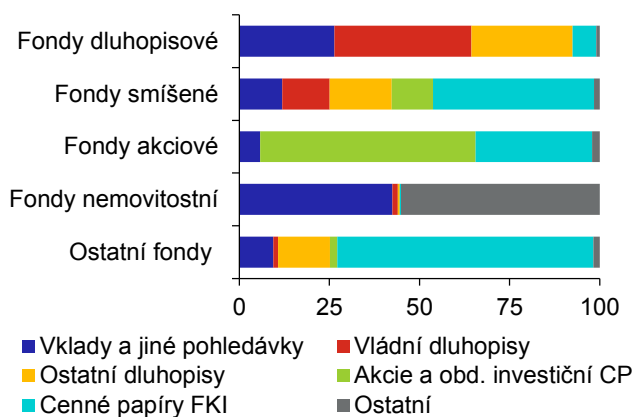
Graf B.25 Aktiva tuzemských investičních fondů
(v mld. Kč, stav ke konci období)

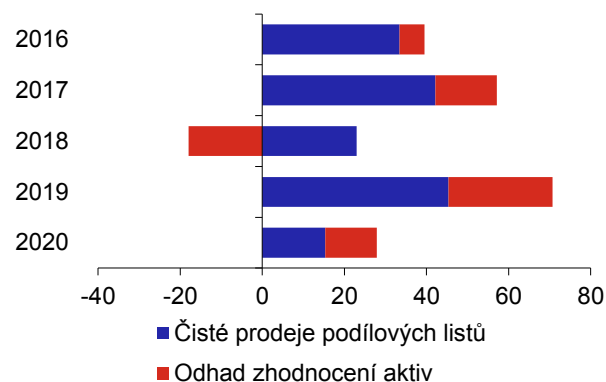
Graf B.26 Aktiva podle typu fondu – FKVI
(v mld. Kč, stav ke konci období)

Graf B.27 Struktura aktiv dle typu fondu – FKVI
(v %, k 31. 12. 2020)

Graf B.28 Dekompozice meziroční změny aktiv – FKVI
(v mld. Kč, k 31. 12. 2020)

VI. POČTY OSTATNÍCH SUBJEKTŮ FINANČNÍHO TRHU

Tab. B.12 Vývoj počtu subjektů v sektoru platebních institucí a vydavatelů elektronických peněz

Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Platební instituce	24	1	2	23
Pobočky platebních institucí	13	0	4	9
Instituce elektronických peněz	1	0	0	1
Pobočky institucí elektronických peněz	3	3	3	3
Správci informací o platebním účtu	2	1	0	3
Poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu	100	3	19	84
Vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu	20	0	0	20

Tab. B.13 Vývoj počtu subjektů v sektoru distributorů finančních produktů

	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Distributoři investičních služeb				
Investiční zprostředkovatelé	177	3	25	155
Vázaní zástupci (kapitálový trh)	16 513	3 085	7 828	11 770
Distributoři penzijních produktů				
Investiční zprostředkovatelé	91	0	91	0
Nebankovní obchodníci s cennými papíry	1	0	1	0
Bankovní obchodníci s cennými papíry	6	0	6	0
Vázaní zástupci	10 524	773	11 297	0
Vázaní zástupci penzijních společností	3	0	3	0
Samostatní zprostředkovatelé (doplňkové penzijní spoření)	0	108	3	105
Vázaní zástupci (doplňkové penzijní spoření) ⁱ⁾	0	13 127	1 270	11 857
Distributoři pojištění a zajištění				
Samostatní zprostředkovatelé	1 164	19	330	853
Vázaní zástupci	35 049	7 339	11 560	30 828
Doplňkoví pojišťovací zprostředkovatelé	2 268	318	470	2 116
Distributoři spotřebitelských úvěrů				
Samostatní zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru	309	30	34	305
Vázaní zástupci (spotřebitelský úvěr)	17 025	3 541	3 514	17 052
Zprostředkovatelé vázaného spotřebitelského úvěru	970	73	27	1 016

i) S účinností od 1. dubna 2020 vznikly nové druhy oprávnění – samostatný zprostředkovatel a vázaný zástupce podle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů, které nahradily dosavadní registrace investičního zprostředkovatele nebo obchodníka s cennými papíry a rozšíření zápisu vázaného zástupce investičního zprostředkovatele nebo obchodníka s cennými papíry. Na základě přechodného ustanovení došlo k transformaci dosavadních oprávnění. K 1. dubnu 2020 bylo do seznamu zapsáno 10 777 vázaných zástupců v oblasti doplňkového penzijního spoření a 99 samostatných zprostředkovatelů.

Tab. B.14 Vývoj počtu subjektů v sektoru poskytovatelů spotřebitelského úvěru

	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru	86	0	1	85
Akreditované osoby	19	4	1	22

Tab. B.15 Vývoj počtu subjektů v sektoru směnárén

	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Směnárny	951	26	95	882

Tab. B.16 Vývoj počtu subjektů v sektoru zpracovatelů tuzemských bankovek a mincí

Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Zpracovatelé tuzemských bankovek a mincí	5	0	0	5

Tab. B.17 Počet poskytovatelů finančních služeb a fondů notifikovaných do ČR v rámci volného pohybu služeb k 31. 12. 2020

	2020
Notifikované úvěrové instituce	403
Notifikované pojišťovny	809
Notifikované zahraniční instituce zaměstnaneckého penzijního připojištění	0
Notifikovaní poskytovatelé investičních služeb	558
Notifikované fondy UCITS	1 435
Notifikované fondy AIF i) s výjimkou EuVECA ii) a EuSEF iii)	231
Notifikované fondy EuVECA	54
Notifikované fondy EuSEF	1
Notifikované UCITS investiční společnosti	50
Notifikovaní správci alternativních investičních fondů	39
Notifikované instituce elektronických peněz	148
Notifikované platební instituce	232
Notifikovaní správci informací o platebním účtu	1
Notifikovaní pojišťovací zprostředkovatelé	5 587
Notifikovaní zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru na bydlení	9

i) AIF (Alternativní investiční fond), zkratka pro speciální fondy a fondy kvalifikovaných investorů.

ii) EuVECA (European Venture Capital Fund), zkratka pro evropský fond rizikového kapitálu.

iii) EuSEF (European Social Entrepreneurship Fund), zkratka pro evropský fond sociálního podnikání.

VII. EMISE CENNÝCH PAPÍRŮ A REGULOVANÉ TRHY

Tab. B.18 Vývoj počtu emitentů a subjektů tržní infrastruktury

Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Emitenti cenných papírů přijatých na evropském regulovaném trhu ⁱ⁾	122	5	20	107
Tržní infrastruktura ⁱⁱ⁾	10	0	0	10

ⁱ⁾ Zahnuje všechny emitenty (domácí i zahraniční), jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu v ČR, emitenty se sídlem v ČR, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu v jiném členském státě EU, a také emitenty se sídlem mimo ČR, avšak s cennými papíry přijatými k obchodování na regulovaném trhu v ČR.

ⁱⁱ⁾ Role subjektů v postavení organizátora regulovaného trhu, provozovatele mnohostranného obchodního systému, provozovatele organizovaného obchodního systému, provozovatele vypořádacího systému s neodvolatelností vypořádání, centrálního depozitáře a administrátora referenčních hodnot.

Tab. B.19 Vybrané údaje o trhu s cennými papíry

	2018	2019	2020
Počet emisí akcií (BCPP)	53	54	55
Celkový objem obchodů s akciemi (BCPP, mld. Kč)	142,6	108,8	125,3
Tržní kapitalizace akcií (BCPP, mld. Kč)	21 262,0	22 054,2	13 502,7
Celkový objem obchodů s akciemi (RM-S, mld. Kč)	2,8	2,2	4,5

Tab. B.20 Přehled emitentů cenných papírů přijatých k obchodování na regulovaném trhu v ČR

	2018	2019	2020
Emitenti CP přijatých k obchodování na reg. trhu v ČR	117	122	107
z toho:			
Emitenti, jejichž domovským členským státem je ČR	104	112	98
z toho:			
Emitenti se sídlem v ČR	96	105	94
Emitenti se sídlem v jiném státě EU	6	5	3
Emitenti se sídlem mimo EU	2	2	1
Emitenti požívající výjimky dle § 119c ZPKT	32	36	27
Emitenti podléhající plné dohledu ČNB	72	76	71
z toho:			
Emitenti se sídlem v ČR	67	72	68
Emitenti se sídlem v jiném státě EU	3	2	2
Emitenti se sídlem mimo EU	2	2	1
Emitenti akcií	46	46	43

VIII. SOUHRNNÉ INFORMACE O DOHLEDU

Tab. B.21 Počty zahájených kontrol v sektorovém členění

	2018	2019	2020
Banky	20	21	22
Družstevní záložny	4	1	5
Pojišťovny	9	9	6
Penzijní společnosti a fondy	0	9	0
Obchodníci s cennými papíry – nebankovní	2	3	1
Pobočky zahraničních OCP	1	0	4
Investiční společnosti a fondy	4	4	5
Směnárný	28	16	5
Poskytovatelé platebních služeb	0	12	3
Vydavatelé elektronických peněz	0	1	0
Poskytovatelé spotřebitelských úvěrů	4	16	11
Akreditované osoby	14	0	6
Distributoři finančních produktů	28	33	24
Zpracovatelé tuzemských bankovek a mincí	1	0	1

Tab. B.22 Přehled evidovaných přestupků

Členění dle § 45d odst. 2 zákona o ČNB	2020
Počet přijatých podnětů	168
Počet zahájených řízení	110
Počet odložených případů	58
Počet zastavených řízení	6
Počet pravomocných rozhodnutí	110
Celková výše uložených pokut	61 575 000 Kč
Počet rozhodnutí, kterými bylo upuštěno od uložení trestu	1
Počet podaných rozkladů ³³	16

³³ Z celkového počtu 16 podaných rozkladů bylo ve 13 případech rozhodnutí 1. stupně bankovní radou (2. stupněm) potvrzeno, ve dvou případech byl částečně upraven výrok a v ostatních částech bylo rozhodnutí potvrzeno a v jednom případě byl rozklad zamítnut jako opožděný.

Tab. B.23 Vedení sankčních správních řízení

Oblast uložení sankce	Počet sankčních správních řízení přecházejících z roku 2019	Počet sankčních správních řízení zahájených v roce 2020	Počet sankčních správních řízení ukončených v roce 2020	Celková výše uložených pokut (v tis. Kč) ³⁴
Úvěrové instituce	6	5	6	20 000
Pojišťovnictví	5	9	12	1 140
Kapitálový trh	19	41	44	17 610
Porušení směnářského zákona	5	16	21	12 380
Ochrana spotřebitele	1	1	1	4 700
Platební styk	27	38	42	835
Oběh bankovek a mincí	1	6	5	2 250
Zákon o ČNB	0	1	0	0
Spotřebitelské úvěry	6	18	11	6 740
Legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu	0	9	7	920
Celkem	70	144	149	66 575

Tab. B.24 Subjekty finančního trhu v likvidaci³⁵

Typ subjektu	Stav k 31. 12. 2019	Přírůstek v roce 2020	Úbytek v roce 2020	Stav k 31. 12. 2020
Banky	4	0	0	4
Družstevní záložny	3	1	0	4
Pojišťovny a zajišťovny	0	0	0	0
Investiční společnosti	3	0	0	3
Investiční fondy	9	0	0	9
Podílové fondy	5	9	6	8
Penzijní společnosti	0	0	0	0
Obchodníci s CP	1	1	1	1
Celkem	25	11	7	29

Tab. B.25 Žádosti o informace

Druh žádosti	2017	2018	2019	2020
Žádosti od zahraničních regulátorů	35	46	48	47
Žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	51	79	71	49

³⁴ Zatímco v Tabulce B.21 je uveden přehled přestupků podle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v Tabulce B.22 jsou uvedeny výše pokut uložených podle všech sankčních rozhodnutí, tedy i těch, kde správní řízení byla zahájena ještě před účinností tohoto zákona.

³⁵ V důsledku ukončení likvidace ČNB přestala dohlížet sedm subjektů: jednoho obchodníka s cennými papíry (HighSky Brokers, a.s. v likvidaci) a šest podílových fondů v likvidaci. V roce 2020 do likvidace vstoupila jedna družstevní záložna (Družstevní záložna PSD v likvidaci), dále do likvidace vstoupilo také devět podílových fondů a také obchodník s cennými papíry, který ale svou likvidaci ve stejném roce ukončil.

Tab. B.26 Přehled podání veřejnosti

	2018	2019	2020
Úvěrové instituce	696	872	1071
z toho:			
Odborná péče a ochrana spotřebitele	550	667	714
Poskytování spotřebitelského úvěru	146	205	357
Pojišťovnictví	510	570	521
Penzijní společnosti a fondy	29	37	30
Nebankovní obchodníci s CP	77	72	121
Investiční společnosti a fondy ⁱ⁾	21	21	14
Směnárenská činnost	338	174	41
Poskyvatelé platebních služeb a vydavatelé elektronických peněz	66	51	36
Nebankovní poskyvatelé spotřebitelského úvěru	200	195	172
Distributoři finančních produktů	301	215	229
z toho zprostředkování:			
Pojistných produktů	203	142	149
Investičních produktů	49	24	45
Spotřebitelských úvěrů	49	49	35

i) Včetně obdobných zahraničních subjektů.

Tab. B.27 Centrální registr úvěrů

	Stav k 31. 12. 2017	Stav k 31. 12. 2018	Stav k 31. 12. 2019	Stav k 31. 12. 2020
Počet evidovaných dlužníků	633 018	632 726	641 579	642 759
z toho:				
fyzických osob podnikatelů	326 683	322 364	322 192	325 040
právnických osob	306 335	310 362	319 387	317 719
Celkový objem zůstatků úvěrů (mld. Kč)	1 722	1 830	1 869	1 897
Počet uživatelů aplikace CRÚ	2 258	2 246	2 234	2 233
Ad hoc dotazy na úvěrové zatížení (tis. ks/rok)	308	361	367	364
Počet dotazů na úvěrové zatížení klienta v měsíčních sestavách (tis. ks/rok)	4 372	4 506	5 945	3 416
Počet pořizovaných výpisů pro klienty (ks/rok)	569	488	460	442

IX. REGULATORNÍ AKTIVITY ČNB V ROCE 2020

Vyhlášky a opatření ČNB

- Vyhláška č. 199/2020 Sb., o žádostech podle zákona o doplňkovém penzijním spoření.
- Vyhláška č. 200/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 201/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 247/2013 Sb., o žádostech podle zákona o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění vyhlášky č. 344/2014 Sb.
- Vyhláška č. 267/2020 Sb., o oznamování údajů obhospodařovatelem a administrátorem investičního fondu a zahraničního investičního fondu České národní bance.
- Vyhláška č. 355/2020 Sb. o žádostech a některých informacích podle zákona o bankách a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech.
- Vyhláška č. 404/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 425/2012 Sb., o předkládání informací penzijní společnosti České národní bance, ve znění vyhlášky č. 476/2017 Sb.
- Vyhláška č. 518/2020 Sb., o předkládání informací zprostředkovateli finančních služeb České národní bance.

Vybraná úřední sdělení a další sdělení

- Úřední sdělení České národní banky ze dne 20. února 2020 k výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry – uveřejňování informací, novelizující Úřední sdělení č. 9/2018 Věst. ČNB, ve znění úředního sdělení České národní banky č. 12/2018 Věst. ČNB.
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 14. dubna 2020 ke způsobu výpočtu rizikových vah pro účely stanovení příspěvků do Fondu pojištění vkladů.
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 8. července 2020 – Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním retailových úvěrů zajištěných rezidenční nemovitostí.
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 3. srpna 2020 k výkonu činnosti bank – uveřejňování informací, které jsou předmětem opatření uplatňovaných v souvislosti s krizí vyvolanou pandemií COVID-19, včetně přílohy Vzory pro uveřejňování informací podle EBA/GL/2020/07.
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 5. srpna 2020 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost.
- Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. prosince 2020 k výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry – uveřejňování informací, novelizující Úřední sdělení č. 9/2018 Věst. ČNB, ve znění úředních sdělení České národní banky č. 12/2018 Věst. ČNB a č. 5/2020 Věst. ČNB.
- Sdělení ČNB k reportingu plnění migračních plánů ve věci silného ověření uživatele (SCA) u e-komerce karetních transakcí, ze dne 13. 1. 2020.
- Sdělení ČNB o přístupu ČNB k uveřejňování informací podle nařízení (EU) č. 575/2013 a vyhlášky č. 163/2014 Sb. ve světle COVID-19, ze dne 8. dubna 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA k legislativním a nelegislativním moratoriím na splácení úvěrů použitým v souvislosti s krizí vyvolanou pandemií COVID-19, ze dne 11. května 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA, kterými se mění doporučení EBA/REC/2015/01 k rovnocennosti režimů utajování informací, ze dne 17. června 2020.

- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA k podávání zpráv a zpřístupňování informací o expozicích, které jsou předmětem opatření uplatňovaných v souvislosti s krizí vyvolanou pandemií COVID-19, ze dne 20. července 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA k určení vážené průměrné splatnosti tranše v souladu s čl. 257 odst. 1 písm. a) nařízení (EU) č. 575/2013, ze dne 4. srpna 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA k harmonizovaným definicím a vzorům pro plány financování úvěrových institucí podle doporučení Evropské rady pro systémová rizika ze dne 20. prosince 2012 (ESRB/2012/2), ze dne 11. srpna 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA ke snižování úvěrového rizika pro instituce, které uplatňují přístup IRB s vlastními odhady LGD, ze dne 11. srpna 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA k poskytování a sledování úvěrů, ze dne 25. srpna 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA, kterými se mění obecné pokyny EBA/GL/2018/01 k jednotnému zpřístupňování informací podle článku 473a nařízení (EU) č. 575/2013 (nařízení CRR), pokud jde o přechodná ustanovení pro zmírnění dopadu zavedení IFRS 9 na kapitál, s cílem zajistit soulad „rychlými úpravami“ nařízení CRR v reakci na pandemii COVID-19, ze dne 7. října 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA, k podávání zpráv a zpřístupňování informací v souladu s „rychlými úpravami“ nařízení o kapitálových požadavcích v souvislosti s krizí vyvolanou pandemií COVID-19 (tzv. CRR „quick fix“), ze dne 7. října 2020.
- Sdělení ČNB o obecných pokynech EBA o zacházení se strukturálními měnovými pozicemi v souladu s čl. 352 odst. 2 nařízení (EU) č. 575/2013 (nařízení o kapitálových požadavcích), ze dne 19. října 2020.

Vybraná výkladová stanoviska

- Soubor odpovědí na často kladené otázky k výkladu zákona o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19.
- Soubor odpovědí na často kladené otázky – Příklady dopadů využití ochranné doby na splácení úvěru v souvislosti s pandemií COVID-19.

Seznam tabulek

Tab. A.1 Počet odborných zkoušek vykonaných v roce 2020 a jejich úspěšnost	38
Tab. A.2 Zánik zprostředkovatelů finančních produktů z důvodu nezaplacení správního poplatku za prodloužení oprávnění	38
Tab. B.1 Vývoj počtu subjektů v sektoru úvěrových institucí	47
Tab. B.2 Vybrané údaje o bankovním sektoru	47
Tab. B.2 Vybrané údaje o bankovním sektoru (pokračování)	48
Tab. B.3 Vybrané údaje o sektoru družstevních záložen	51
Tab. B.4 Vývoj počtu subjektů v pojistném sektoru	52
Tab. B.5 Vybrané údaje o pojistném sektoru	52
Tab. B.5 Vybrané údaje o pojistném sektoru (pokračování)	53
Tab. B.6 Vývoj počtu subjektů v sektoru penzijních společností	55
Tab. B.7 Vybrané údaje o sektoru penzijních společností	55
Tab. B.8 Vývoj počtu subjektů v sektoru obchodníků s cennými papíry	57
Tab. B.9 Vybrané údaje sektoru obchodníků s cennými papíry	57
Tab. B.10 Vývoj počtu subjektů kapitálového trhu	58
Tab. B.11 Vybrané údaje o investičním sektoru	58
Tab. B.12 Vývoj počtu subjektů v sektoru platebních institucí a vydavatelů elektronických peněz	60
Tab. B.13 Vývoj počtu subjektů v sektoru distributorů finančních produktů	60
Tab. B.14 Vývoj počtu subjektů v sektoru poskytovatelů spotřebitelského úvěru	60
Tab. B.15 Vývoj počtu subjektů v sektoru směnárén	61
Tab. B.16 Vývoj počtu subjektů v sektoru zpracovatelů tuzemských bankovek a mincí	61
Tab. B.17 Počet poskytovatelů finančních služeb a fondů notifikovaných do ČR v rámci volného pohybu služeb k 31.12. 2020	61
Tab. B.18 Vývoj počtu emitentů a subjektů tržní infrastruktury	62
Tab. B.19 Vybrané údaje o trhu s cennými papíry	62
Tab. B.20 Přehled emitentů cenných papírů přijatých k obchodování na regulovaném trhu v ČR	62
Tab. B.21 Počty zahájených kontrol v sektorovém členění	63
Tab. B.22 Přehled evidovaných přestupků	63
Tab. B.23 Vedení sankčních správních řízení	64
Tab. B.24 Subjekty finančního trhu v likvidaci	64
Tab. B.25 Žádosti o informace	64
Tab. B.26 Přehled podání veřejnosti	65
Tab. B.27 Centrální registr úvěrů	65

Seznam grafů

Graf A.1 Objemy vybraných klientských úvěrových agregátů	11
Graf A.2 Nevýkonné úvěry	12
Graf A.3 Kapitál a kapitálové poměry domácího bankovního sektoru	13
Graf A.4 Hrubé předepsané pojistné	13
Graf A.5 Kapitál a plnění kapitálových požadavků podle Solventnosti II	14
Graf B.1 Koncentrace bankovního sektoru	49
Graf B.2 Struktura aktiv bankovního sektoru	49
Graf B.3 Úvěry a pohledávky bankovního sektoru	49
Graf B.4 Úrokové sazby z nových úvěrů	49
Graf B.5 Cenné papíry a účasti bankovního sektoru	49
Graf B.6 Struktura pasiv bankovního sektoru	49
Graf B.7 Vklady bankovního sektoru	50
Graf B.8 Vklady dle ekonomických sektorů	50
Graf B.9 Úrokové sazby u nových vkladů	50
Graf B.10 Dekompozice zisku z finanční činnosti	50
Graf B.11 Rentabilita Tier 1 (RoE)	50
Graf B.12 Struktura rizikových expozic	50
Graf B.13 Hrubé předepsané pojistné	54
Graf B.14 Podíl předepsaného pojistného na HDP	54
Graf B.15 Odvětví životního pojištění tuzemských pojišťoven	54
Graf B.16 Odvětví neživotního pojištění tuzemských pojišťoven	54
Graf B.17 Hrubá výše nákladů na pojistná plnění	54
Graf B.18 Hospodářské výsledky pojišťoven	54
Graf B.19 Aktiva podle typu fondu – fondy PS	56
Graf B.20 Aktiva fondů III. penzijního pilíře	56
Graf B.21 Přijaté prostředky FPS	56
Graf B.22 Přijaté prostředky – fondy III. penzijního pilíře	56
Graf B.23 Prostředky vyplacené účastníkům – fondy III. penzijního pilíře	56
Graf B.24 Kapitál a kapitálové požadavky penzijních společností	56
Graf B.25 Aktiva tuzemských investičních fondů	59
Graf B.26 Aktiva podle typu fondu – FKI	59
Graf B.27 Struktura aktiv dle typu fondu – FKI	59
Graf B.28 Dekompozice meziroční změny aktiv – FKI	59

Seznam zkratek

AIF	Alternative Investment Fund (alternativní investiční fond)
AML/CFT	Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism (opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu)
BCPP	Burza cenných papírů Praha, a.s.
BRRD	Bank Recovery and Resolution Directive (směrnice ke zřízení rámce pro ozdravení a restrukturalizaci úvěrových institucí a obchodníků s cennými papíry)
CBD	Covered Bonds Directive (směrnice o vydávání krytých dluhopisů a veřejném dohledu nad nimi)
CDCP	Centrální depozitář cenných papírů
CER	Critical Entities Resilience (odolnost kritických subjektů)
CIR	cost-to-income ratio (poměr správních nákladů a odpisů hmotných aktiv k celkovým čistým provozním výnosům)
CP	cenný papír
CRD V	Capital Requirements Directive V (pátá směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky)
CRR II	Capital Requirements Regulation II (druhé nařízení o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky)
CRÚ	Centrální registr úvěrů
CSDR	Central Securities Depositories Regulation (nařízení o zlepšení vypořádání obchodů s cennými papíry v EU a centrálních depozitářích cenných papírů)
CVV/CVC	Card Verification Value/Code (verifikační kód karty)
DORA	Digital Operational Resilience Act (nařízení o digitální a provozní odolnosti)
EBA	European Banking Authority (Evropský orgán pro bankovníctví)
EHP	Evropský hospodářský prostor
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority (Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění)
EKI	evropská kritická infrastruktura
EMIR	European Market Infrastructure Regulation (nařízení o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů)
ESA	European Supervisory Authorities (Evropské orgány dohledu nad finančním trhem)
ESEF	European Single Electronic Format (evropský jednotný elektronický formát)
ESFS	European System of Financial Supervision (evropský systém dohledu nad finančním trhem)
ESG	Environmental, Social, and Governance (environmentální, sociální a systém správy a řízení společností)
ESMA	European Securities and Markets Authority (Evropský orgán pro cenné papíry a trhy)
ESRB	European Systemic Risk Board (Evropská rada pro systémová rizika)
EuSEF	European Social Entrepreneurship Funds (evropské fondy sociálního podnikání)
EuVECA	European Venture Capital Funds (evropské fondy rizikového kapitálu)
FAQ	frequently asked questions (často kladené otázky)

FKI	fondy kolektivního investování
FKVI	fondy kvalifikovaných investorů
FPS	fondy penzijního spoření
IAIS	International Association of Insurance Supervisors (Mezinárodní sdružení orgánů dohledu v pojišťovnictví)
IFD	Investment Firms Directive (směrnice o obezřetnostním dohledu nad investičními podniky)
IFR	Investment Firms Regulation (nařízení o obezřetnostních požadavcích na investiční podniky)
IFRS	International Financial Reporting Standards (Mezinárodní standardy účetního výkaznictví)
IOPS	International Organization of Pension Supervisors (Mezinárodní organizace orgánů dohledu v soukromém penzijním sektoru)
IOSCO	International Organization of Securities Commissions (Mezinárodní organizace sdružující komise pro cenné papíry)
IRB	internal ratings based approach (přístup k řízení úrokového rizika založený na interním ratingu)
KID	Key Information Document (sdělení klíčových informací)
LCR	liquidity coverage ratio (poměr rezervy v oblasti likvidity a čistého odtoku likvidity)
LGD	loss given default (ztráta ze selhání)
LTG	long-term guarantee (dlouhodobé garance)
MCR	Minimum Capital Requirement (minimální kapitálový požadavek)
MF	Ministerstvo financí
MiFID	Markets in Financial Instruments Directive (směrnice o trzích finančních nástrojů)
MiFIR	Markets in Financial Instruments Regulation (nařízení o trzích finančních nástrojů)
MONEYVAL	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (expertní výbor pro boj proti praní špinavých peněz a terorismu)
MREL	Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities (minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky)
NBS	Národní banka Slovenska
NIS	Network and Information Systems (infrastruktura a informační systémy)
OCP	obchodník s cennými papíry
ORSA	Own Risk and Solvency Assessment (vlastní posouzení rizik a kapitálu)
OTC	over-the-counter (mimoburzovní obchodování)
PIN	Personal Identification Number (osobní identifikační číslo)
PRIBOR	Prague InterBank Offered Rate (mezibankovní záůjční úroková sazba)
PRIIP	packaged retail and insurance-based investment products (strukturované retailové investiční produkty a pojistné produkty s investiční složkou)
PS	penzijní společnost
PSD II	Payment Services Directive II (druhá směrnice o platebních službách)
RE	Rizikové expozice
RegTech	Regulatory Technology (technologie využívající informační technologie ke zlepšení regulačních procesů)
RM-S	RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů a.s.

RVE	rizikově vážené expozice
SCR	Solvency Capital Requirement (solventnostní kapitálový požadavek)
SEPA	Single Euro Payments Area (jednotná oblast pro platby v eurech)
SREP	supervisory review and evaluation process (proces přezkumu a vyhodnocení orgánem dohledu)
SRP	supervisory review process (proces přezkumu orgánem dohledu)
SupTech	Supervisory Technology (technologie dohledu využívající umělou inteligenci či strojové čtení)
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation (nařízení o zveřejňování informací souvisejících s udržitelností v odvětví finančních služeb)
TLAC	Total loss-absorbing capital (kapitál použitelný při řešení krize banky)
UCITS	Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (subjekty kolektivního investování do převoditelných cenných papírů)
ZDPZ	zákon o distribuci pojištění a zajištění
ZISIF	zákon o investičních společnostech a investičních fondech
ZPKT	zákon o podnikání na kapitálovém trhu
ŽP	životní pojištění

Vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE SEKCE KANCELÁŘ
Tel.: 224 413 112
www.cnb.cz

ISBN 978-80-88424-01-7